

▶ Сїшї

/број 135-136 / година LII /пролеће-лешо 2022/

▶ *Портреш уметника* ▶ *Ришам децјеї срца* ▶ *Понеси сїшїх дођи у Сїшї*

Редакција часописа:

Уредник

**Данијела
Божићковић
Радуловић**

Чланови редакције

**Александра
Марковић**

**Драјана
Алексић**

**Игор
Јовановић**

Дописни Чланови

**Јован
Јањић**

**Виолета
Димић**

**Славица
Пејовић**

Садржај:

Ришам децјеј срца

- Из ула децјеј душе...
- Кроз четри годишња доба у мом крају...
- Плава звезда

Понеси стих доћи у Стиј:

- Радомир Андрић
- Виолета Миливојевић
- Александар Михаиловић
- Саво Божић Ружин
- Драган Т. Јовић
- Новица Стојимировић
- Драган Јовановић Данилов
- Милосав Миленковић
- Милан Пенезић
- Бокица Миљковић

Лете уметности:

- Виолета Димић
- Зорка Кнежевић

Даске које живој значе:

- Игор Јовановић
- Александра Марковић

Портрет уметника:

- Александра Марковић

Живој књије:

- Светлана Перишић
- Славица Пејовић
- Данијела Божићковић
- Зорка Стојановић

Гости и домаћини:

- Данијела Б. Радуловић
- Славица Пејовић
- Александар Михаиловић
- Славица Јовановић
- Др Новица Р. Грујић
- Љубисав Грујић Груја

Досадашњи уредници: Милосав Миленковић, Богољуб Ивковић, Србољуб Митић, Ана Дудаш, Драгослав Живадиновић, Светомир Мирковић, Драгиша Милошевић, Драган Т. Јовић

Из угла дечије душе...

Игра

Игра је нешто најлепше на свету.
Она је потребна сваком детету.
Уз игру се другарство ствара,
а пријатељство остаје до краја.

Машта нам даје крила,
али да би деца стварно срећна била,
потребни су брат и сестра,
да заједно стварамо, растемо и полетимо
попут ласте.

*Викторија Станојевић, 4. разред,
ОШ „Милисав Николић” Божевац*

Да сам морнар

Да сам морнар морем би пловио.
Пловио, пловио и златну рибицу уловио.

Рибица златна испуњава жеље три,
а моја је једина жеља да будемо срећни сви!

Белом лађом на сред мора пловим,
Једра дижем и ветра се не бојим.

Гусари мисле да се од њих бојим,
А ја сам храбро на палуби стојим.

*Марко Миљковић, 5. разред,
ОШ „Дража Марковић Рођа”*

Живот из снова

За мене је мој живот савршен. Некада ми буде тешко, али зато ја имам још један живот, који је у мојој глави, мали свет у мом великом свету. Моја машта је толико велика да у њој ја живим живот из снова.

У животу имам све: дом, породицу и све што волим. А када ми нешто зафали, ја тоодмах могу набавити. Питате се како? Једноставно! Само затворим очи. Онда се појави једно срце из кога излази дуга и ту се све моје жеље остварују, баш испод те дуге. Рецимо, желим да отпутујем у Француску. Е, ту ступа моја креативност. Маказе, папир,

оловка и ето карте. Кутије и бојице – ето авиона! Све то уклопим, затворим очи и у Француској сам. Кажу ми да звучим као да имам 5 година. Нетачно! Године не постоје, то је само број. Време не пита за године, а живот не пита за време. Сви смо исти. Опез нетачно! Моја сестра је иста као ја. Е, па није! Можда имамо иста интересовања, исте фризури и исту хаљину, али нисмо исте. Ни на овом свету, ни у мом свемиру, нигде, не постоје две исте особе. Шта је са близанцима? Ни они нису исти, нити ће ико или ишта бити исто. Скренула сам са теме. Не, нисам! Како то? Па тако што свако може да машта о чему год жели и да пише шта жели. Никада се не зна зашто и када ће наш ум бити срећан, а када бесан. Свако има другачије жеље, а моја је да мој свет, тај замишљени свемир никада не нестане. Сада не знам шта бих више рекла. Па ја уопште и нисам описала шта све желим и како изгледа мој живот из снова, али то је ваљда јер га ја управо проживљавам. То је то! Али, једино што не постоји у мом свету је крај.

*Елена Георгијев, 6. разред,
ОШ „Моша Пијаде” Мало Црниће*

Тинејџерске муке

„Ма ти си још дете, лако је теби... То је нешто што ми тинејџери јако често чујемо, али нико наше муке не зна...

Да ли одрасли знају колико је тежак живот на друштвеним мрежама? Да ли овај филтер или онај, па адекватан опис слике, па да одговоримо на сваки коментар... А најгоре је од свега када ти симпатија не лајкује слику. Драма! Зашто сам ја провела сат времена сликајући се и још један читав сат уређујући слику до савршенства, ако ће је он тако ноншалантно изигнорисати? И тако цео дан седимо и пратимо туђе савршене животе, претварајући се да је и наш савршен, али није. Никада немојте веровати друштвеним мрежама, поготово немојте упасти у бедак, јер не изгледате као модели на сликама. Кладим се да ни они

тако не изгледају у кућном издању. Ту смо сви савршени, богати, друштвени, а сви знамо да је то све једна велика лаж. Верујем да је нама, тинејџерима, то само неко склоиште од ружне стварности, када нам се живот не чини баш толико дивно и савршено. Зашто се не бисмо барем претварали да јесте, зар не? Па и не, јер мислим да би требало да се суочимо са реалношћу, да свако живи свој живот не претварајући се да је неко други. Која је поента тога? Онда нико није срећан. У животу ће увек бити неких препрека, али ми морамо схватити да су проблеми пролазни и да треба да живимо живот пуним плућима, а не да се кријемо иза екрана. Угасите телефоне, изађите напоље у свет, дружите се, смејте се, волите се и знајте да апсолутно нико није савршен, будите лепи себи то је једино битно.

Живот је прекратак да бисмо га протраћили на нешто што је нестварно, зато пустите све те ствари и живите свој несавршени живот најбоље што умете!

*Ирена Николић 8. разред,
ОШ „Моша Пијаге“ Мало Црниће*

Кроз четири годишња доба у мом крају...

Морава

Крај Мораве воденица,
Покрај стада чобаница,
Стадо чува лепа Мара
И с Моравом разговара.

Нема више воденице,
Нема младе чобанице,
Нема стада, нема прела,
Испражњена сад су села.

Омладина моду прати,
У градове време крати.
А Морава, чезне, пати,
Да се старо време врати.

Да напаја стадо бело,
Да све буде као давно,
Ој Мораво, село равно!

*Александра Сџанковић, 8,
ОШ „Моша Пијаге“ Мало Црниће*

Кишни дан

Гледам кроз прозор како киша пада.
Све је тмурно, нема ниједног облака.

Птица мала на грани стоји.
Покисла, јадна, она се кише боји.

У башти цвеће савило главе своје.
И оно је тужно што нема сунчеве боје.

Гледам кроз прозор како пада кап по кап.
Бара је све више!
И све сада на кишни дан мирише.

*Стефан Сџојићевић, 7. разред,
ОШ „Дража Марковић Рођа“ Смољинац*

Сунце

Док јутро свиће, сунце чека
Да бљесне однекуд из далека
И да обасја све ливаде,
Куће, шуме и винограде.

Ниједног јутра се не успава
Никада не узима слободне дане
Само нестрпљиво и жељно чека
Да месец оде и зора сване.

Поносно по облацима шета
Зна да људи топлину воле
И свака биљка њему се радује
Јер планети живот дарује.

*Сара Сџојиљковић, 7. разред
ОШ „Дража Марковић Рођа“ Смољинац*

Завичају мој

Завичају мој мио
Увек си ми драг био
Те лепоте твоје
У многим стиховима стоје.

О твојим лепотама пишу сви, па чак и они
Који нису у тебе крочили.

Како је лепо у мом крају
То многи људи који су били овде знају.

Па се често њему у мислима врате
И за њим тихо и сетно пате.

О теби се говоре најлепше речи,
Како твоја природа сваку душу лечи.

Зато пишем поруку свима,
Дођите у мој Стиг јер свега има.

*Ања Радојковић, 6. разред
ОШ „Милисав Николић” Црљенац*

Кад стигне пролеће

Кад стигне пролеће све се виори
Поток жубори, све ори и звони.

Птичији звуци, кикоти, хуци
Све је шарено и весело.

Кад стигне пролеће, процвета цвеће
И озелени све дрвеће.

Трава замени жуту боју
И пчеле весело лете у роју.

Сунце се радује док све милује
И зраке своје свуда шаље.

Ко пролеће може да не воли
Кад нам оно све најлепше даје?

Само му се зима не радује
Јер јој оно кофере пакује.

*Невена Стевановић 7. разред,
ОШ „Дража Марковић Рођа” Смољинац*

Лето

Од раног јутра изашло сунце
Обасјало поља, заиграло срце.
Свуда се чује цвркул птица.
Свуда се срећу насмејана лица.

Дечија граја улицом се шири.
Радост и смех свуда се чују
Само их ноћ на кратко смири
Док у сну планове за игру кују.

И свако јутро изнова се рађа

Носи нам летње прелепе дане
Радују се деца старија и млађа
Сва лепота лета у срце стане.

*Теодора Тасић, 4. разред
ОШ „Дража Марковић Рођа” Шайине*

Јесен

Јесен нас је посетила грожђем и житом.
Јесен нас је посетила кишом и лишћем.
Јесен нас је посетила и повела у школу.
Јесен нас је посетила љубављу.

*Теодора Петровић, 4. разред
ОШ „Дража Марковић Рођа” Шайине*

ПРОЛЕЋЕ

Пролеће је стигло.
Обукло дрвеће у најлешше зелене хаљине,
сунце сија баш нам прија, веселе се сада сви,
добро дошло нама ти, ливаде су шарене,
птице веселе.

Засијало сунце, трава своје власи њише на
поветарцу и уздише.
Нама, песма свима прија слушати је
милина.
Пролеће нам руке пружа процветала је и
ружа.
Висибабе смерно стоје и сунчане дане броје.

Пролеће је доба мило све нас је усрећило,
волимо га сви од реда да ли баба или деда.
Оно руке свима шири, у загрљају прима
сваког.
Дарује нам воће разно, сунце, птице, цвеће и
разиграни ветрић.

*Анастасија Станојевић, 5. разред,
ОШ „Моша Пијаге” Мало Црниће*

Први зимски дан у мом селу

Зима се лагано ушуњала у моје село.
Стигла је сасвим тихо и нечујно и не
разликујући се од јесени, нема снега.

Тмурни сиви облаци надвили су се над

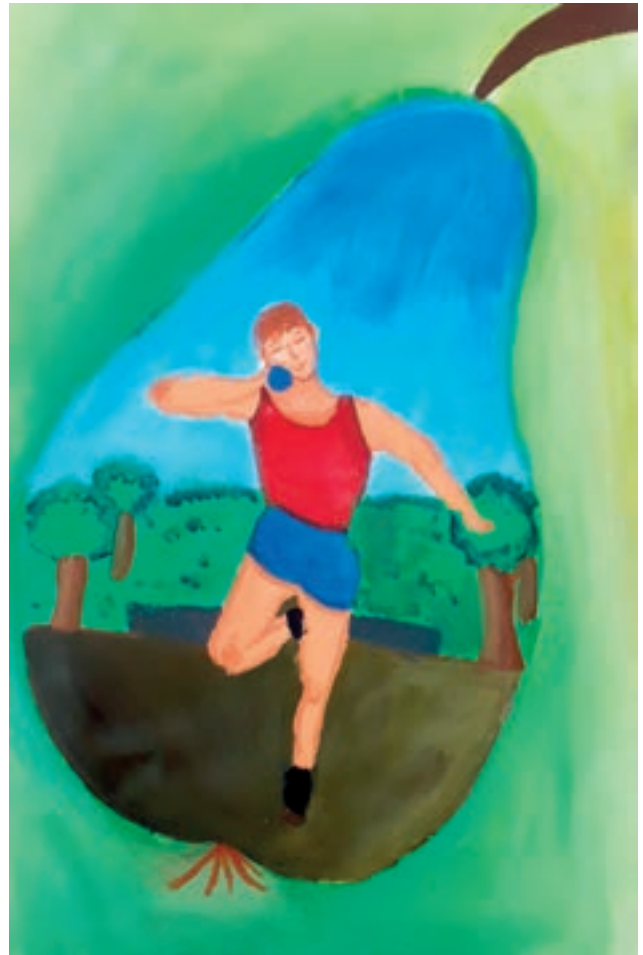
мојим село и донели хладне и ветровите дане. Ветар фијуче и носи са собом још по који листић који се задржао на некој грани дрвета. Још по који листић се види на гранама, а ветар се поиграва са њима иако су они снажно везани за своје стабло и храбро се одупиру и најјачим ударцима ветра. Све очаравајуће јесење боје одувао је ветар доносећи са собом магловита и кишна јутра. Кишне капи се као бисери нижу на гранама оголелог дрвета и полако се сливају на шарени тепих од лишћа који је прекрио хладну земљу. Под стрехама и у понеком жбуну види се по која птичица која се

шћућурила и свој кљунић завукла испод крила како би се угрејала и сакрила од кише. Улице су пуне, а тек по који пролазник креће се ужурбано ка својој циљу.

У ово доба моје село ми се чини као да је тужно, али са доласком првих снежних пахуљица оно ће постати лепше и сјајније и развеселиће га дечија граја која ће се протезати селом са првим снежним пахуљицама.

*Николина Стојковић, 6. разред
ОШ „Дража Марковић Рођа” Смољинац*

ПЛАВА ЗВЕЗДА

Анђела Тасић, 8. разред, ОШ „Дража Марковић Рођа”, Смољинац

Ришам децијет срца

*Теодора Пејровић, 4. разред,
ОШ „Дража Марковић Рођа”, Шайине*

*Викторија Сјанојевић, 4. разред
ОШ „Милисав Николић”, Божевац*

*Сара Несћоровић, 1. разред,
ОШ „Моша Пијаде”, Мало Црниће*

*Марија Пејровић, 1. разред,
ОШ „Дража Марковић Рођа”, Шайине*

Јован Миленковић, 4. разред, ОШ „Дража Марковић Рођа”, Шайине

Радомир Андрић

**ПРЕД СТИШКИМ ОГЛЕДАЛОМ
МИЛИСАВА МИЛЕНКОВИЋА**

Од Малог Црнића до Салаковца
стих одвећ гладан лови
лирског ловца

пре него зебња
испод нујне боје
дашком налије морне неспокоје

пре него чежња на осамном вису
искуша време у митском запису

и своје прве
млавске метафоре
зачете трагом нерасвитне зоре

која може
без жеравог певца
да се огласи понад Пожаревца

посебно кад вид још довољно није
продро у бескрај чисте поезије

нити је језик опсене и варке
пустио за трен кроз
густе шумарке

да обузда звук
изван хексаметра
под будним оком оностраног ветра

надомак књиге
од творчеве коже
ако се у њој словца узвртложе

из загонетке хомољских честара
са зраком који себе
самог ствара

пре него у сну стварно сунце сине
и небоземне растера мрклине

Виолета Миливојевић

ЖИВОТ ЈЕ МОРЕ...

Живот је море, пучина црна,
по њему многи ко и ја броде;
али ми срце плашљива срна,
страшно се бојим дубоке воде.

Носи ме ветар, кидају вали,
дрхти ми душа словенска;
питање вечно, разлог мог бола:
не знам шта крије друга обала.

Једном ће небо тајну да каже,
и неће бити граница.
Да л бескрај плави вољене скрива?
решиће се и та непознаница.

Плаветним сводом пролећу ласте,
искри под њима пучина;
последња лука и мене чека,
неки је зову – судбина.

Још који замах, можда сам близу;
ал ко о томе нешто зна?
Знам само да море, пучину црну,
јесам душом својом увек волела.
Живот је море...

Александар Михаиловић

НЕМОЋ УЗДАРЈА ДОСТОЈЕВСКОМ

Фјодоре, зажелех да нешто подам ти
Јер волех те,
И твоју патњу и бол
Бићем да осетим,
Неко уздарје да вратим ти.
Но могуће то није, јер Божји си дар.

Љубав ка деци сузној,
Снова ми ми жељу ствара,
Њу делом да ширим,
Попут тебе да волим,
Тако дубоко и дечје,
Јер озрачја твоја још светле.

Можда је то уздарје
Ка ништим љубав

Пониђеним, бедним.
Јер улице кишне и мрачне
Твог Питера града
Још их згубиле нису.

Ал' шта причам ја – не Питера само,
Крај мене су, на свакоме месту
Новог Фјодора ждују,
Крај нове јелке се мрзну,
Дечје сузе лију
Да Божић неко им греје.

О, дубино љубави ко те је схватио,
Фјодор, пре пада и грча?
Уздарје ли је?
Но мођи немам,
Да понесе ме
И воли попут тебе, Фјодоре.

Ти снаге имаш,
Потре љубави да носиш.
Стога, пишче и човече,
Прости ускости мојој,
Јер преко љубави твоје
Ја пређи не смем.

ПЛАТОНУ И ПИТАГОРИ

Платоне док си митове стварао
и Добру тежио,
Идеје си узвисио.

И ти Питагоро, од броја живео,
бројем братство сздавао,
а ниси га пребројио.

Платону Идеја ненадмашна,
и Питагори број непребројан,
обојици мудрост позамашна.

Ненадмашно непребројно,
идеја у броју ил' обратно,
питање је вишеслојно.

На коме је првенство, питања су вечна,
Истина им зато,
оста недоречна.

СА САРТРОМ РАЗГОВОР

Искупи Сартре
слободом твојом
свој животни крах
те отвори врата
и стидном мучнином
превазиђи тај дрхтеђи страх.

Да ћутиш већ немој
док други је ад,
не можеш тек њега ти избеђи сад.
Пробој без бића
што зове се Бог
које не бежи од дисања твог.

Страх ти то рађа,
тескобу и чир,
направи избор
пробај без Њега
другу од пакла
да подариш мир.

Знам сад добро
Жане Паришки,
да присуство иштеш живота тог,
ал' хоћеш ли мођи икад без Њега
Који те зове
к'о другог свог.

Протојереј Александар Михаиловић, пожаревечки свештеник, рођен је 03. септембра 1968. у Приштини. Након студија физике и философије на Београдском Универзитету, дипломирао је теологију на Православном богословском факултету у Београду. Од 2016-2021. био је предавач на Академији СОЦ за уметност и конзервацију у Београду.

Објавио је књиге: „Иза одшкринутих врата“ (2011. и друго издање 2019. године) и „Непоновљива поновљивост“ (2016.) Добитник је Повеље за културу Града Пожаревца (2006.) и Светосавске повеље Удружења књижевника Србије (2013.) Члан је Удружења књижевника Србије.

Саво Божић Ружин

ЖЕНА

Ти си жена,
чије свевидеће око гледа са висине!
Ти си невидљива и недељива
засвагда рођена у ћутњи.
Само мојој машти доступна,
засвагда космичком
зраком огрнута
што се пролазности не да!
Увек на хоризонту си љубави и наде
у којој нема места очају и љутњи.
Гледам те жено
за љубав рођену.
Где помислиш да ме јесте
и није зате сам ту,
тик поред срца твог
моје љубави крило
увек је с тобом.
С тобом сам свуда
док попут газеле
грациозно ходаш
каткад к'о азур
прозрачна небом летиш
и понекад кад пучином
к'о богиња бродиш...
Свуда си!
И само образ мога очараног бића:
на сваком кораку, у сваком трену.
С тобом сам, коју је
Мени дао Свевидећи бог
и с тобом мени очаја
и буре сред небеског сјаја!

ЧЕСМА ЈУТАРЊИХ ЖЕЉА

Добро јутро добри људи!
Добро јутро
и још бољи освануо дан!
Нек вам је све ведро
као најлепши сан,
нек вам срећа сја
као чело без бора,
као вече јулско у јасноме свицу,
као широк осмех среће и ведрине
на људском лицу!
Све вам цветало у кући
и од среће певало!

Како сејали тако жњели,
како радили тако нек нам Господ суди!!!

САЊАО САМ

Сањао сам гротло неких људи,
кукавно сваком би да попује и суди!
То врзло за своје стихове и опоре риме
има само једно име: Људостан.
Сањао сам чопоре вукова,
лисичје и хијенске банде.
Никакве разлике изузев једне,
зато суморно јадне,
која рађа цене мисли
и асоцијације гадне:
Између оне, горе, прве
и ове последње:
прву представљају слепе вође,
опасни шамани,
идиоти и кретени,
а своје шумско племе води
цар као челик здрав,
где нико никог не глође!

У ПРОЛЕЋЕ СВАКО, ПРЕ И ПОСЛЕ ЊЕГА

У пролеће свако,
пре и после њега,
јутро када сване,
вртом сунце гради
проспе се невидљивог
чабра песма у хиљаду боја.
Тек тада у оку једна звезда засја
убедљивије и боље,
а обзорју души заискри
нешто прозрачније и веће.
Све своје дане смештам
у беспрекорно цвеће.
И тад нека среће
Добива увек блистав сјај,
Невиђено прожуборе чесме среће...
Као из милоште увек расцвета се
бескрај и широко поље!
Са разлогом ил' без њега,
свеједно, пролећна богињо
и бесмртни друже,
твој корак је љубав и нада више.
Радозналост и лежерност с којом се крећем

било где и било кад,
песма си до краја никад допевана.
За све спокоје и неспокоје
јеси страдање и стрепња –
накит што филигрански кован је руком
и промишљку Свемоћног бога.
Белосветског пустолова ти си лука,
убедљивија него сви дијаманти, сафири,
Клеопатри бесмртнијех све ћинђуве,
адиђари и жежено злато.

Саво Божић Ружин рођен је 2. августа
1950. године у селу Пађине код Зворника.
Школовао се у родном месту, граду Зрењанину
и у престоном Београду. Поезију пише
од 1970. године, а објављује од 1974. у омладинским,
дневним и књижевним листовима,
на радију, као и у часописима. Објавио је
књиге песама: *Покој, Завештање, Горко хвала,
Самарција и Глуво доба у негоба*. За своје
књижевне радове похваљен је и награђиван.
Члан је књижевног клуба „Јасенин“ и
Удружење књижевника Србије. Песме су му
превођене на турски и македонски језик.
Живи и стваралачки размишља у белог граду
Беогаду.

Драган Т. Јовић

О Т А Ц

Ти што стојиш укочен и нем
као прастаро стабло од векова
ти имаш моје очи и мисли
заједнички понос порекла
као све ствари омотане годинама
као читаво једно небо
као непрестано поверење

Ти си једнак речима које изговорим
ти си сталан и вечан
у крошњи жила мог тела
у крви мојој завезан
у сјају сунца непрекидан

Ти си пио из пукотине беса
док си љубав претварао у траве и мраве
у замишљени облик жене
без хлеба у руци или једног осмеха

ниси престао да зовеш гласом
страшне патње у свој горки простор

Ти си река којом надлазе све жеље
сплетене на лицу прекривеном надом
јер си у мени
изједначио песму и судбину

С А Њ А М ...

Сањам љубав која је окружена људима
Људе који су нас благословили осмехом
Док деца срчу своју будућност
И људе који се надмећу у својој доброти

Људе који трче, плачу, радују се
Људи чија је песма цвет и чиста боја душе

Сањам воду која нас свако јутро пере
Нешто велико и људско што постаје део нас
Сањам како живот не може да се заустави
У свом ходу до велике наде

Пуно хлеба за гладне
И нежне ствари које се множе

Сањам како човек мора да дође до своје
песме
Јер песник је сунце претворено у човека
И јутром истинито долазимо до светлости
Док нам радост сустиже сан

Треба дубоко дубоко волети
Као када се љубав сања ...

Т У Г А

Када би се насмешила
Сунце би се настанило у твојим зеницама
И ти више никада не би заспала
Будна би сањала лет лептира

Када би се насмешила
Да сви виде твој осмех на уснама облака
У осмеху детета и осмеху твоје мајке
Па да га сачувају између срца и сечања

Када би се насмешила
Све би се боли претвориле у прошлост

Из твог осмеха би извор здравља потекао
Твоје би око упило плаветнило неба

Када би се насмешила
Како би то лепо било
Твоје би плаво око било велико срце
Када би могло да се насмешиш

ИЗНОВА ...

Застани мало
Куда без снова
Чему без бола
Све је нестало
Све је пропало
Без љубави изнова
Јер нисмо знали
Да волимо
Да љубав буде дар
Да маштамо макар

Ево и овај тренутак
Побеже нам без снова
И теби видим горак
Осмех на лицу
На помињи тугу
Изнова
Сањај дугу
Буди пријатељ и жена
Буди осмехом одевена
Да се поново
Поред тебе родим
И почнем да растем
Од малена

Застани мало
Остави бриге
Није све нестало
Чему и те књиге
Све је постало од љубави
И од снова
Треба волету увек
Изнова
Изнова

Лаку ноћ

Рекао је лептир
Пре него што је стигао
До лампе

Јер није знао тајну
Шта раде
Они који немају сан

Видмо се

Поручило је јутро
Које је пробудило зору
И дошло на углавље
Да оконча
Ноћну мору
Онима који немају сан

Дан је започео

Нови круг
Наду која надлази
Као пена нове песме
И опомена
Да су је изаткали
Они који немају сан

Новица Стојимировић

ТРЕШЊА

Процветала завичајна трешња,
бехар јој се у раскоши пени;
дошао сам жеља да ме мине,
мојој трешњи драгој успомени.

Растасмо се док је млада била,
баш у време кад латице просу,
читао сам завичајна писама:
Дођи пробај, прве трешње то су.

Ево, стојим под мирисном трешњом,
душа моја новим жаром дише,
ал ` однекуд чујем благе речи,
добро дош ` о не враћај се више.

Глас познати дубоко ме гану,
запитах се шта би да урадим?
Завичајна љубав беше јача:
пођох нову трешњу да засадим.

Драган Јовановић Данилов

ВЕВЕРИЦЕ ИЗ
КАЛЕМЕГДАНСКОГ ПАРКА

Веверице из калемегданског парка,
ти што живиш без неспокоја душе,
ако ниси моја девојка, ко си?
Буди срећна што си тако мала и вижљаста
и што с неумреженом пажњом сакупљаш
лешнике и орахе у лишћу и намећеш ми
свој некорумпирани наротив, јер да си
већа
твоја би амбиција могла довести
и до трећег светског рата.

Овако, теби треба тако мало простора
за ексцентричност; неухватљива као да си
потомак велике путнице која је давно
прошла
овуда – ти живиш сада, а да ништа не
подразумеваш.
Не упадајући у апорију категоричког
императива,
ти не твитујеш, не шаљеш имејлове, за тебе
прошлост није загушујући терет.

Чак и кад не оскудеваш у досади,
попустљивост није твој фах.
Своја на свом, као неповезана реченица
удаљаваш се од мене, повлачећи поверење
које си ми за тренутак дала.
Тебе засигурно нико неће тужити суду,
полицајци ти не могу ставити лисице
на те закржљале ручице и спровести те
марицом зато што правиш ршум у парку,
ту где још увек није стигла транзиција.

Поштено говорећи и ниси ми ти нека
филмска дива с гомилом удварача.
Рекло би се, ти си веверица као и свака
друга,
али, треба имати петљу па бити као ти –
тако окретна реплика неприкључена на
шум
светске кошнице. Јер шта је моја одобрена
слобода роба наспрам твоје слободе која
прихвата свет онакав какав није.

Све је тако лако отворено за неспоразум.
Никакву ти утеху за мене немаш.
Ако бих пожелео да те оженим, коме би
требало да платим откуп за тебе?
Никада се ти невестинским велом нећеш
скрасити уз мене и пустити ме у твоју
шуму.
Окрени се, ти малена звездо, да моје очи
напуниш ведрином; изађи из своје крошње,
тог сигурног уточишта ветра.

Ти деликатна транс-веверице из
калемегданског
парка, ти вижљаста, луда калуђерице што,
верна једино својој невери, из трена у трен
претичеш своје намере остављајући ме
у мојој даљини, ако ниси моја девојка ко
си?

Када одскакућеш својим кривудаџим путем
без пута, све ће изгледати као да овде
никада ниси ни била.

БАКЕ

Живео сам у великом женском племену.
Баку сам највише волео зато што
никада није читала Дантеа: бака је
само правила гибаницу и то јој је
било довољно: није знала да припадника
државне безбедности има и у тој
гибаници.
Бог не постоји ако нема молитве,
кристалне чаше нема без шампањца, а баке
без наћви у којима нас је све замесила
заједно са Лучом Микрокозмом,
народним пословицама и мајчиним
млеком.
Да нема баки, не би било очева, Цигана,
песника, ни златних Битлса, ни Бранка
Ђопића,
ни белих ружа.
Баке су маратонци који трче кроз степе
повести: јер баке само раде, раде, раде,
не чекајући субвенције Европске уније.
Баке имају срца анархиста–
да су својевремено узеле закон у своје
руке, засигурно би збациле са власти
Стаљина, Франка и Пиночеа.
Баке те у медној доколици грле,

али не рукама, јер рукама се, моје
Српкиње
ништа не може загрлити.
Када смо будни, истиснути смо из историје
зато у свакој чаури спава по једна
еманципована свилена баба.
Велика је то сређа за Србе: јер наше баке,
то су наше планине, а планине нису ни
свесне
колико су лепе када изнад њих сева
на хлеб, на Ловђен и на срце.

ПЕСМЕ СУ МОЈА ПЛУЂА

Учитељи, попут ружа, расту из балканског
хумуса.
Песник који ми је учитељ има пуно право
да ме убије, а да му се не стегне срце.
Моја вера узела је од учитеља
сву снагу водопада.
Све што су учитељи написали ја сам
појео на хлебу. И с вином попио.
Али, сада, учитељи моји, кунем се, ја више
не једем ваше месо.
Нисам рођен за профу, не занима ме
Карло Ђелави.
Свим својим речима сам се сакрио као
велом.
Ја сам овде ради сласти и варварства.
Варварство је оно што остане у тунелу
кад се из њега ископа сва земља.
Песме су моја плуђа и моја несаница.
Свака несаница је историјска.
Дајем паре, не дам несаницу,
јер увек кад ме додирне она ми донесе
пролеђе.
Душа тражи своју душу и њено тело.
Сваку велику песму напише ураган.
Не Бог. Други путују а Бог издаје карте и
остаје.
Боже, ти си скуп свих жена са којима
сам спавао.
Зато си тако леп и неверан.

ПОСЛАНИЦА ОЦУ

Није лако причати својој деци приче,
оче, неми проповедниче.
Овде где ништа не могу сматрати својим

и где једино несаници све слепо верујем,
сеђање ми је сачувало твој профил птице.
Самсонова снага је у коси, а твоја, у томе
што у себи имаш много говорника и сви
они
најрадије причају библијске приче.
Али, умеће говора ни издалека не
представља
неку надмоћ: тек онај ко зађути све
разоткрије.
Заставе нема без ветра, а смрти без тебе,
оче
и гроба који копа сан.
Од када си нестао са хоризонта као
зракоплов
још увек сам у неуспешној потрази за
твојим
срцем, црном кутијом у којој је све
запамђено
као у вејавици из снова.
Одвикао сам се од голубова и њиховог
таванског
гугута: ни лепет голубијих крила није ме
довољно сакрио од праха мени тако светог
и сенке твоје сада веђ недоступне.

СВЕТИ ДАНИЛОВ УБИЈА АЖДАЈУ, А ОНДА И САМ ПОСТАЈЕ АЖДАЈА

Бог и природа су први брачни пар –
када су се посвађали, настале су
четири стране света.
Почео сам тако што сам завитлао мачем
и одсекао аждаји главу, а онда сам и сам
постао аждаја – ето, нисам био довољно
еластичан и брз и аждаја се утиснула у
мене,
па сад руши идилу у историји
књижевности.
Све што сам рекао крајње је
проблематично.
Предао сам све што је пролазило кроз мене
и сад немо посматрам оно што се родило.
Ја немам снаге, снаге има водопад
који се обрушава, снаге има свет који је
божији и у коме се стално нешто дешава.
Страшно је топло док ме гледаш, аждахо!
Гураш ме у свет као што ветрови
отварају лађама море.
Када су речи тешке, онда их кидам и бацам

као комаде меса тигровима у кавезу.
Већ путујем трајектом – као Каталонија
желим да се отцепим од тебе. Узалуд,
у огледалу су увек гледајући и угледани.

БЕХАР

Наш свет је био млад бео бехар,
а већ је био тамница.
Као и пауци који су милели по зидовима,
ни сви људи нису отровни.
Сада то знам као што то зна и онај
који је дао имена свему.
Непредвидиви су људи и то није
тешко објаснити. Мрачан је наш свет.
Муљава су светла балканских села.
Кроз погибелне планине пролазе бели
вукови, апостоли неког новог завета.
Младићима су вукови рођенији од браће.
Оставимо у миру наше снежне вукове.
Ипак, песма је незамислива без
животиња, хвала им што постоје.
Био сам у истом чопору с тобом,
а сада нема ни тебе, ни чопора.
Бехар из неког свог разлога борави
на земљи; можда је то зато да би био
посредник између људи и звери.
Беле латице веју по нашој голотињи,
али не објашњавају ништа ни на овом,
ни на оном свету.

НЕМА БЕСЕДА

Оно што сам видео више не постоји
у ономе што сам написао.

Прећуткивање је облик говора,
а скрханост почетак свега –
она увек изводи тачне закључке
из погрешних премиса.

Говорим кроз биље – као нерв,
њише се сваки појединачни лист,
али крошња остаје непомична
како би ме претворила у своју
нему беседу.

Миљисав Миљенковић

ЧЕТИРИ ГОДИШЊА ДОБА У БЕОГРАДУ

Лето

Лето и весну Господ сазда
Што и псалмопевац каза
Изговара псалмотворац Деспот Стеван
А над белим пределом лето
Распукло се небо са весном у наручју
Из жуте лубенице страсти
Излило се плаво море вечности
Пошкропила стопе темеље и сводове
У које Деспот Србе засади
Бели град да му никне
Витеже белолики
Украс си престоном граду
Та српска колевка
Из које излеће анђеоло бели
Са небесима које приземи
Теби Деспоте
Деспотску лепоту
Оном душом зашлом за облаке плача
Историја нам посртања ломљења
Кидања лаковерног српског народа
Вековна тмина дарује и трује
Чеда гладна белог хлеба живота
И жедне лепоте оних вода
Мију ти стопала
Прагове палата и потлеушица
Себара властеле жртава недужних
Змије питоме што их намами
У наше пределе старе
Опустеле амбаре наших нада
Еј ви нежне принцезе
Окупане белом љубављу
Из Дунава и љубавнице му Саве
Што се у загрљају винусте
Миљошћу нас и Деспота даривасте
Застале пред мачевима мржњи
Намернике снимајући
Сан сте Победнику неговале
Деспоте Стеване
Које те то женско време одњиха
Испружи нам длан
Да са њега у вечност узлетимо
А ти кнеже посребрени
Витеже младолики
Краљу наше вечности

Смрт покори деспотском руком
Сачекај излетелу стрелу срцем
Е да те у животном лову мимоиђе
Деспоте ено стоје бедеми љубави
Сво српство њом опасано
Сетвени глас у векове запути
Дворац њим окити
Засводи га небом и сунцем
Синулим са твојим ликом
Осванулог зрелог лета на Калемегдану
Деспоте Стеване
Јесен
На кољу белиградском
Руже црвене и крвава кошуља
Вожда Карађорђа Петровића
А то беху црни барјаци
Повијени ветром јесењим и Дунавским
Над усмрћеним зулумом турским
Још ногом под грлом
Стоји времену тирјанства и душманлука
Моритељу српске нарави
И питомих предела позлаћене српске душе
Јесењим лишћем наливеног сузама
Моравским и ђурђевданским
Умивено бистрооко чедо у колевци
Над Београдом љуљају
Орашац Топола и Радовањски луг
У Вождовом се оку огледају
Пробуђени из ноћи
Раним месечевим зраком
И окаснелим свицима
Он милује рушевине и гробове
Све јунаке на конак прима
Поји вином
И слушају јесење ветрове
Који преко Београда таласају време
Слуте воде бистре и мутне
Токове им не мути не зауставља
Вечност му оне даривају
Вожд Карађорђе
У опанцима са кубурама око паса
Гологлав
Корача љутом турском калдрмом
Дугом своје шикнуле крви преко Србије
Све зулуме и расцветале ране јунака
Помахнитале змије зла кроти
Око руку питоме му се обавијају
Младе девојке жељне љубави и порода
Полаже преко пружене деснице
На плавој постељи небеског поља
Ненадно дан затамне зора се замути

У храстове крошње се сакри
Млаз један врисну из Луга
Крвонежан и пркосан
Просу се као роса
Као пољубац ране јесење кише
Преко земље жељне љубави сна и млека
Процветаше све рушевне ограде
Храстово коље олиста
Заплака сова нагло пробуђена
Српски Београд сину
Пламеном запаљеним
Из ока Вождовог
Умивен оним млазом
Закићен ружом
И крвавом кошуљом
Сред расутог злата јесени
На Калемегдану
Зима
У рити кроз шевар и трску
Милош Обреновић слуша
Чита се царски ферман
Србија држава
А вазал остаје
На узвишици падини окренутој
Јужној страни
Са залеђем од шума и гробља
Оловне речи капљу
По проћелавом кнежевском темену
Са тек скинутог смрадног феса
Српске се главе у глибу ваљају
Псовкама и клетвама
Су им уста пуна
А очне дупље празне
Као кад птице излете
Из својих шупљина
Сумњив ми је то пазар
Могоа би Милош
Кнез српски а некрунисан
Да помисли
Кад за одрубљену главу кумовску
У Цариград султану на дар
Изручену через милости његове
И власти моје
Кад за живо месо и крв
Ово парче труле артије добих
Још види и чује
Око главе му облеће
Крвава секира
Ново небеско тело које проклиње
И кликће
Са шевом се под капом небеском

Надпевава
Сребром гласа росеђи
Згромљену нејач по колибама и на пољима
Зима се над Београдом
Леденицама залеђе
На голотињу сиротињу
Смрзавају се птице у лету
И утамничени по турским лагумима
Петар Николајевић чами у лагуму
Чекајући да га Милош
Живог за мртвог
Размени са Турцима
Хроми Вук куца на господарева врата
Молећи Кнеза
Да трукује своју словну децу
И припушти их на српске ливаде ума
Да ту ноћивају
И у сан српски се удевају
Да зиму пустоши ума
Замене трудном надом и осмехом
Синуле белине са Истока
БЕО – ГРАД
Зашао у зору минулих миленијума
Тишину олисталог мрака
Где се легу питоми ратници
Стасавају јунаци засањани љубавници
У вечност светлију од сунчевог зрака
Заљубљени мали мрави
Град оплетоше од врбовог прућа
И снова где нису ни пали
Ни посустали
Високи зид од руку
Бедеме од грудију и дојки
Налише словенским млеком и вином
Крвљу се у њега улише
Да буде налик девојци у младом добу
И момку који је у загрљај узима
Да их смрт мимоиђе
Да се љубављу наругају гробу
Сада цвета са чедом у наручју
Негује српско име
Окупан очњим видом у сазвучју
Са бисерном мелодијом
Под Авалом док одјекује дивље
Несустало ври сам пожар
У којој се злато рађа
Време се бреговима плоди
И сам ветар бива питомији
А вечност се чини све млађа и млађа
Овде се мудри опијају
Соком мудријим од њиховог ума

Овде соколи уче лету Вожда
У јуришу на историју и тиранију
Владари бирају место за своје престоле
Гладни се хране распетим небом
Капом против зиме и олује
Рањени видају дубоке ране
Биљем које кроти и гује
Овде се ојађени теше
Док се чемер душе њихове снује
Наручјем заљубљене Саве
Од неба што је плавље
Боје загрљаја са Дунавом
И јесу плодни питоми и водоплавни
Град сав чедан и бео
Белином својом над Србијом се наднео
И тако узаврео
Не стишава свој дамар пред навалом зла
Буди се у праскозорје
Већ решен да га смлави
У корењу му тињају пламенови
Чисте се воде уливају у људе
Умивају их и крепе да не буду
Узалуд били жртвовани
Да куршум их мимоиђе
А пољубац да их окити смиљем
Град сâм бео од радости и суза
Да јесте невеста српству
Сва окићена миришљавим биљем
Сви слободни и слободари
У њега да уђу
Скуте своје савију
На његовом прагу погну главу
Њим језде српски победници
Посивели у бојевима слични
Веслачима који заустављају
Вирове и кроте поплаву
Свих злотвора чију мрачну славу
Препуштају псима глодарима
И јаловој срећи у породу
Бео град
Није град од опеке и малтера
Ни од камена
Бео град је саздан од суза матерâ
И уздаха девојака за вољенима
Бео град је од крика и пољубаца
Саденут да одагна сваки јад
Бео град је рођено дете
Потомак и предак
Сâм бели град – Београд

Милан Пенезић

МАТЕР СВА

На зеленој трави, испод ноћне постељине
посматрао сам густу маглу.
Из белог тунела, обасјана стотинама
видика,
лагано замахајући крилима
слете на хладан камен.
Са стрепњом је питах за боли моје
које мозак ми испијају и вид замрачују.
Причајте ми очи света,
где своје тело да оставим,
где заборављено да пронађем
да земљу копам или да је роварим ,
кажи ми Птицо коју круну на главу да
ставим,
лагану, од злата и драгуља
или ону тешку од прућа И трња.
Тишина речи, поглед прича:
Из дубине ока мудрост тече,
Тело праху од праха је створено.
Не ровари земљу она те храни.
Не клањај се ником осим небесима
Јер истина је у њима записана.
Носи теже, да би слободније летео.
Магла је нестала заједно са сном,
Светлост паде на моје снено лице,
на прозору зоре стајала је
величанствена Матер Сва.

Ђокица Миљковић

ДВА ПУТНИКА

Сам сам у купеу првог вагона иза
локомотиве. Стојим, десетак минута, усред
пусте равнице прекривене снегом. Нема на њој
ни кућа ни шумарака, само једне дрво у
даљини.

Кондуктер отвара врата и каже да се
ради о малом квару неког инструмента који ће
убрзо бити отклоњен и одлази да о томе
обавести остале путнике.

Кроз прозор угледам човека у кратком
капуту. На глави има качкет, на ногама цокуле.
По трагу у снегу закључујем да је управо про-
шао преко шина неколико метара испод заус-
тављеног воза.

Куда си пошао, човече? И зашто? Снег
је дубок, тешко се крећеш по њему, упада ти у
обућу.. Мора ли тако? Да не бежиш од неког?
Урадио си нешто лоше па се бојиш казне или
освете? Колико дугу те прогоне? Можда нису
ни кренули за тобом, јер су јавили некима да те
сачекају. Или још ништа није откривено и неће
ни бити, те непотребно бежиш. А зашто би то,
што се гегаш по снегу као пингвин, било
бежање? Можда си пошао у загрљај некој
жени.

Можда..., можда..., можда...

На хиљаде могућности, како погодити о
чему се ради?

Загонетан си ми, човече. Окренут ле-
ђима па ти не видим лице. Из твојих очију бих
прочитао да ли, уплашен, бежиш или, весео,
хиташ да обрађујеш ту жену. Своју или туђу?
Своју можеш и да непријатно изненадиш, ако
те не очекује. Знаш на шта мислим. Наравно,
из мушке солидарности, не желим да ти се то
догоди.

Жена!

Неко је рекао да је мушкарцу нај-
узбудљивија тајанствена силуета жене у та-
ми. Не зна ко је и пута се да ли је то она из њего-
вих снова, она идеална коју никако да сретне.

Човече, не знаш да ја постојим, да те
гледам и размишљам о узроку и циљу твог
пешачења по снегу.

Можда..., можда..., можда...

На хиљаде комбинација. И да погодим
која је права, ако си у невољи, како да ти
помогнем?

Могао бих само да ти дам ово мало пара које сам понео. И некакав савет, ако ти је потребан. Али, далеко си одмакао, не би чуо да те дозовем и нудим помоћ.

Куда идеш, човече? Јеси ли сигуран да ниси залутао? Шта ти је оријентир у овој пустој равници? Можда оно једино дрво. Идеш према њему. Да ли намераваш да се обесиш о његову грану? Немој, човече! Немој!

Добро је, прошао си поред дрвета и идеш даље. Где ћеш се зауставити? Где, ако су те истерали из куће, твоје или туђе ако своју немаш? Из туђе мање боли, али кад те из сопствене истерају твоји најближи... Читао сам у новинама исповест једног несрећника из прихватишта за бескућнике. Стар и болестан, није могао да привређује и постао је велики проблем осталим члановима породице који нису имали довољно хране ни за себе. Једног дана, отворили су врата и сви немо гледали у њега. Устао је и изашао да не би чио како изговарају: „Иди!“ Блажа варијанта лапота.

Примећено је да дуго стоји поред једног бунара у пољу и убрзо су га збринули. Није имао лична документа. Социјалној радници је објаснио зашто не може да се врати кући. Адресу није хтео да каже да не би обрукао породицу.

Човече, не верујем да си и ти истеран. Не верујем ни да ти је хладно јер се крећеш, пре може бити да си гладан. Најтеже би ми пало да знам како сада плачеш. Осећај хладноће, осећај глади, само немој тугу. Немој то човече! Немој, молим те!

Још мало па ћеш постати удаљена црна тачка на овој белој подлози. А затим ћу те потпуно изгубити из вида, а ти ћеш и даље ићи.

Још мало па ћеш постати удаљена црна тачка на овој белој подлози. А затим ћу те потпуно изгубити из вида, а ти ћеш и даље ићи.

Зашто и куда?

Можда..., можда..., можда..

На хиљаде одговора. Шта је истина?

Човече, можда ти неког прогониш?

Мода желиш да га казниш, да му се осветиш...

Убијаш?

Немој то!

Нека буде нешто лепо.

Човече, идеш да некоме помогнеш!

Ево, мени си већ помогао. Успут.

Наишао си и скренуо ток мојих мисли на себе. До тог тренутка размишљао сам о неком другом и било ми је много тешко. Нисам имао снаге да прошетам по вагонима, започнем разговор са неким и тако, бар мало, ублажим оно што ме је обузело. Одједном си се јавио ти. Човек који хода сам по великој и пустој равници. Као да те је неко послао да ми помогнеш. Ако јесте, хвала му! Хвала и теби!

Воз креће. Квар на инструменту отклоњен је много дуже него што је кондуктер најавио.

Збогом човече! Настави својим путем. И ја ћу, такође. Идем на сахрану једне драге особе. Она више неће путовати, на последњем је одредишту.

Твој и мој пут, човече, вероватно се више никада неће укрстити. А и да се сретнемо, не бих те препознао, нисам ни видео лице. Моје сећање на тебе и на размишљање о узроку и циљу твог ходања по снажној пустари временом ће избледети. Сећање на драгу особу која је завршила свој животни пут, неће никада. Пред мном су још много путовања у разним правцима. Али, сада, када више нема драге особе, најдраже, током свих тих кретања питаћу се зашто сам, уопште, и куда пошао.

Као што се, можда, и ти питаш док нестајеш иза хоризонта.

Виолета Димитрић

МОРСКИ СУЊЕР

*„Луд сам за њобом, њаче, али луд сам и онако
Тражим ње ојкако за себе знам..<“
„Балкански ѡанјо“ Ђ.Ђ.*

Вуче се ноћ, спарина обујмила ваздух и људска тела, крећу се у обрисима, пролазе загледани у измаглицу тмине. Кретње људи су бесциљне, опуштене, лагани, туп одјек корака се надмудрује с једноличним ударцима воде о шљунковиту обалу. Пркосе и играју се, као да се такмиче ко ће победити, несвесни сопствених моћи. Просејава (Џ) амор, језици се преплићу, чује се франсуцки, турски, руски, немачки, италијански, речи се стапају и преплићу. Једноличност једноставне среће и тренутних заборава плете самозадовољно монотонију коју ремете само насртљиви трговци и власници ресторана. Нуде најбоље ћилиме, од чијих се боја врти у глави, слаткише који тешком аромом пале ноздрве, свежу рибу, бљештаву попут месечине, оликане и тешке крчаге.

Људи се гуркају загледају, провлаче, између вештих и лукавих осмеха трговаца који на сви језицима знају да исплету причу о квалитету и пореклу (PROUZVODA) сумњивих вредности.

И док (SE BRISI) размењују неразговетне речи, СВИ (MEDJU SOBNO) разумеју једни друге. (И ДОК BRIS PONAВLJA SE) SVUDA SAMO трепере боје, речи, тонови, ништа се необично не догађа. Лиса хода и прави се да слуша речи својих сапутница, о лепоти везених материјала, вештини ткања и необичном поступку бојења тек испредених нити, учинило јој се VEOMA ИНТЕРЕСАНТНОМ PRICOM. Застала је и обратила пажњу на жену коју у узаврели казан потапа зелене листове биљАКА, и у правилним размацима их меша. Деловало је да је ухватила тренутак вечности, као да је воштана фигура у покрету. Необичног изгледа, нетипична за турску народну ношњу, обавијена тиркизнољубичастом марамом, изгледала је као да је изронила из древних, античких времена. Алиса-Лиса Фејт упитала је да ли се те

заводљиве боје њених марама добијају од тих биљака које кува. Жена је гледала немо, али изненадно се створио вешти трговац и нашироко објаснио да тако справљају боје за ћилиме и тепихе. Док је говорио све БУЧНИЈЕ, уз брзу гестикулација Лиза је губила интересовање да га слуша. За то време њене пријелице Марта и Нела су се све гласније смејале. Па, шармантан је тај трговац, помислила је Лиса, али су се њене мисли враћале последњем сусрету са Емануелом Блејком. Та бука коју је стварао трговац појачавала је бол њеног унутрашњег бића. У глави јој је бубњало- морам што пре да се померим- помислила је и кренула је без речи, на чуђење пријатељица. Неопходно ми је да седнем, ноге су ми тешке, споре а ваздух је постајао све лепљивији, изгубио се мирис мора, спуштала се чудна сумаглица, постало је загушљиво, TMURNO KAO U LISINOJ DUŠI.

Наиме, њих три су отпутовале у Мармарис, место које је у Турској било познато по вађењу морских сунђера. У прошлости је то било село са око хиљаду становника. Мушкарци су, чинило се, прво научили да роне, а потом да говоре. Жене су за изабраника свог срца бирале оног који је NAЈVEP-TIJI, I KOJI USPE DA у најкраћем року да изрони NAЈвише драгоцених сунђера. DEVOJKE SU У то доба могле су само да шетају обалом, и да издалека и кришом гледају затегнута тела рониоца како се пресијавају на јутарњем сунцу, KAO I NJHOVU црну косу с које се сливају слани праменови морске воде. Мора да је овај трговац неки потомак тих давних „мушкарца сирена“, помислила је Лиса, кад су се Нела и Марта овако загонетно кикотале.

Иначе, Марта је етнолог и трага за необичним везовима и ткањима, дошла је у Мармарис да открије аутентичне рукотворине. Док се Нела бави кулинарством, и обилази свет скупљајући националне рецепте. Упоређује обичаје кувања који говоре о поднебљу, као и о карактеру људи. Занима је да утврди да ли карактер ствара навике, или је обрнуто. Годинама је интригира да ли постоји архетипско, прво- прајело како га је назвала, које је у записано у колективном несвесном, и да кроз то примарно јело у

исхрани покаже јединствено порекло свих раса.

И Марта, и Нела су поседовале необичне вештине и практичност. Нела је спрема мала најукуснија јела, и АКО биолог и нутрициониста била ЈЕ боља куварица од признатих кулинера.

Мартине тканице и вез су као сликарска палатна хиперреализма. Урађена с таквом прецизношћу да је поглед из даљине стварао илузију дела насликаног уљем или графику.

На овом путовању, Марамарис некадашње лучко место их је опустило, и скоро да су заборавиле првобитну мисију.

Постале су раздрагане, луцкасте као да су приче о необичним љубавима насталим због морских сунђера обузеле и њихова срца.

За разлику од њих, Лиса је у себи држала пригушену сету. Тежила је осамљивању. Често је седела у центру луке, на тргу и посматрала споменик рониоцу који се узвисио над морем, као чувар тајни, светог грала- сунђера који су у прошлости представљали живот и голи опстанак мештана.

Те вечери када су имале сусрет са необичном бојиљом тканина, Лиса, Нела и Марта су тражиле најстарији, први ресторан „Деде“ назван по оснивачу Дедеу, где се справљала храна по традиционалним рецептима, старим од пре око три века.

Била је то белим кречом, на старински начин, обојена кућа, с малим прозорима и дрвеним, ешалонима на прозорима. Контраст је био јак, белина која сија у мраку и мрки ешалони који наткриљују уску терасицу на чијој су се огради лењо излежавали црвени, зелени, љубичасти, плави, шарени ћилими. Испод тих шеретских ћилима над улазом у ресторан стајала је избледела и пожутела фотографија озбиљног Дедеа. Одвао је сигурност, али и притајену сету. Кад је спазила NJEGOV портрет Лиса се запитала какву је храну за уморне рониоце сунђера спремао с том сенком туге на лицу. Шта је била његова кулинарска тајна, зачини, прах сете његове душе или је само био забринут због количине хране? АЛИ, шта год да је спремао гладним рониоцима и трговцима, мора да је било укусно кад ресто-

ран постоји деценијама, мада је глад мушкараца лако утолити количином, помислила је Лиса.

Столице у башти су биле удобне, модерне, од дрвета, али благо заваљене уназад са удобним руковатима. На сваком столу се преламала лелујава светлост белих свећа у стакленим свећњацима испуњених водом. Стољаци су бели, модерног ткања, другачији од традиционалног које је Лиса очекивала.

Пажњу у том ресторану привукло јој је и нешто друго.

Светлост коју је спазила исијавао је пар, са сунчаном бојом косе и препланулим телом. Холанђани, тако је деловало. Седели су једно наспрам другог у белим кошуљама кафтанима, са светлуцавим везом око врата, и на рукавима. Исијавали су љубав, заљубљеност коју нису могли да скрију. Додиривали су се неприметно, готово флуидно. И Лиса је спазила да су се једног тренутка додирнули спољним хрбатовима шаке, овлаш, случајно, намерно... Баријера стола и чаја црвеног вина IM је (титрала И BRISI) сметала, неопходан је био тај милиметарски додир, да знају да не сањају, да живе љубав и у реалности.

Осмех и очи су говорили о привржености.

Сетила се свог првог додира Емануела Блејка, додира NJEGOV рамена, када је уздрхтала, кад су се родили нада, радост, слатко исчекивање. Није ни слутила да је чекају падови, искушења, усхићења, патња, болови душе. Веза испреплетана страшћу, заносом, хладноћом, удаљавањима, па поновни сусрети. Љубав која је умирала и поново се рађала у новом облику и руху, као Феникс.

Мисли о љубави и Емануелу непрестано су окупирале Лису током овог необичног путовања.

Углавном је путовала због истраживања, наине проучавала је лингвистику и језичко наслеђе. У Мармарис је кренула без неког јасног ралога. Осетила да је нешто призива, неки унутрашњи порив. Можда је разлог и потреба да промени средину након бурног и тешког растанка с Емануелом.

Разнежила је ова љубавна сцена младих Холанђана, као и прича о љубави у доба

сиромаштва морских сунђера. Сазнање о ишчезлим љубавима, па и сама је доживела такву спознају. Не, није то разлог. Нешто је друго чека у Турској.

Путовала је у Ефес, корачала колосалним древним градом, поклонила се храмовима богиња Афродите и Деметре. Дивила се грандиозности ових колосалних храмова, огромном позоришту у централном делу Ефеса, као и широким улицама поплочаних белим каменом. Вратила се у античко доба, али све време уз сен богиња обавијао је и вео мисли о Емануелу. Где год била и шта год радила, будила се и у SAN TONULA с мислима о њему. Током боравка у Турској обишла је и Капдокију, и подручје река D Имчај. Све је то истражила и није пронашла траг језицих таблица које је очекивала да ће пронаћи у овој регији. Да ли је могуће да је неко са сунђерима изронио и ТАБЛИЦЕ? Можда ни то није био разлог овог путовања...

У тим мислима је пренуо глас пријатељица: "Лиса хајде да погледамо кроз телескоп. Ноћас је пун месец, хајде да га видимо изблиза..."

Не, рекла је смирено, месец је мој пратилац и ми се „познајемо“.

Ах, ти Лиса- узвикнуле су у глас!

Ишчилио је њихов глас, удаљила се и кренула ка бетонском крају шеталишта. Испред ње је седео старац- лице ведро, набори изражени, кожа тамна као абонovina, очи светлеће, ужарене али мирне, спокојне. Гледао је право у њу и десним кажипрстом је позвао да дође до њега. Опчињена том нестварном сликом, послушала је, као дете. Све је утихнуло и GLASOVI, и таласи мора, а људи као да су се разишли пред LISOM. Он, усамљени старац, седео је сам на бетонској оградџи. Сам, с осмехом. Кад је пришла отворио је десну шаку и пружио јој неки сићушан предмет, без речи. Чула је само његове мисли: "Ово је за тебе, требаће ти за то што тражиш". Мислима је и одговорила: „Али, немојте молим Вас, па зашто ја“? Није одговорио, али је осетила да мора да прихвати тај поклон. Постидела се и помислила- „Хвала“ и узела је. Окренула се ка пријатељицима и у два корака била поред њих рекавши: „Видите шта ми је дао онај

чудни старац“. Окренуле су се све три, и нека од њих две је упитале: "Који старац? Не видим никог. Лиса се укочила. Нестао је, а сада је био ту, пре десет секунди.

Загледала SE у руку, и видела да држи неку чудну амајлију.

Амајлија која је истовремено личила на срце и на месец. То је порука да верује у љубав, да верује у Емануела Блејка и након свих турбуленција и бујице тешких речи.

Ћутећи је схватила, био JE TO турски шаман. О њима је чула само непотврђене приче, сумњало се и да постоје.

Постоје итекако.

УМЕТНИЧКЕ СЛИКЕ ЖИВАНА МАРКОВИЋА

у Библиотеци „Србољуб Митић“
у Малом Црнићу

Сажетак:

Библиотека у Малом Црнићу, постоји од 1879. године. Кроз свој историјски развој, мењала је назив и функцију, почевши од назива „Дружбена читаоница“ са неколико десетина књига до садашњег имана Библиотеке „Србољуб Митић“ и фондом од 46.000 публикација. Један од њених Управника био је и Живан Марковић. Рођен 1936. године у насељу мало Црниће, општини Мало Црниће. На пословима Управника Библиотеке (тада се звала „14. Октобар“) радио од 1986. до 1993. године. Писао је, цртао и сликао. Библиотеци је оставио легат уметничких слика (20). Оне представљају сталну поставку у галерији у Библиотеци. Специфичан начин изражавања сурове свакодневице и стална борба добра и зла у којој зло често добија примат и морбидне димензије присутне су у Живановој уметности. Акрил на платну, техника, је најчешћи сликарев начин изражавања. Симболика коју представља проткана је тежином живота, борбом за опстанак и бесмислом постојања. У мотивима вечите глади и жеље за стицањем материјалних ствари, човек нарушава и ремети природу, њен распоред и равнотежу. Живан Марковић је својим радовима на својеврстан начин осетио и осликао будућност света, овога у коме ми живимо и проблеме са којима се, на врло болан и поража-

вајући начин и сами сусрећемо. Исечено дрвеће, ходајући пањеви, гладни птићи у гнезду, поплаве, пожари, обазглављени људи који јуре не знајући куда, симболи су онога што ће, ако не поштујемо природу, доћи и до нас. Потоп људскости и најезда мутних времена карактеришу уметников ликовни израз. Насупрот томе, су слике цвећа, нетакнута природе, улица на којима влада култура, суптилност покрета, финоћа боја и лепота живљења. Све је дато у симболици, и постојање и пролазност. Добро и зло као антиподи у сваком људском бићу и човек у вртлогу живота и борби са околином и са самим собом.

Кључне речи: Пролазност, борба, дело, приroda, човек, облик, симбол, постојање.

Велика ми је част што сте нам дали прилику да учествујемо у научном скупу и Зборнику на тему:

„КЊИЖЕВНИ ЛЕГАТИ У ИНСТИТУЦИЈАМА КУЛТУРЕ“

Хвала на позиву и на препознавању. Ово је био велики изазов за нас. Зашто? Из више разлога. Прво, због љубави према делу Србије у коме сте ви и ваша Библиотека. Друго, зато што ценим ваш рад па сам пожелела да будемо део пројекта. Треће, схватила сам да врло често не примећујемо неке ствари које су нам испред очију, и некако се „подразумевају“. Али то није довољно. Заправо, ништа се не подразумева. Јако је важно све битно поставити на одговарајућа места и дати им управо вредност коју заслужују. Овакви научни скупови и Зборници радова чине управо то.

Легат слика господина Живана Марковића био је скрајнут и маргинализован, готово заборављен. У једној од просторија библиотеке у Малом Црнићу, која иначе и није велика (280м је квадратура целе Библиотеке) слике су биле окачена на зидовима и стрпљиво чекале неко боље време да се чује за њих. Хвала на позиву и подршци. У име аутора, који више није међу нама, уметничких слика које су, на срећу, сачуване, у име корисника, у име колега и колегиница и

свих оних који цене историјске, културне, моралне и људске вредности.

Знамо колико је значај легата. Уз неоспорну материјалну, много је важнија она културолошка и уметничка вредност.

Сагледани у ширем смислу, легати су драгоцен ризница значајних историјских тренутака, брижни чувари потиснутих и заборављених вредности, обичаја и свеукупног духовног, образовног и културно-уметничког наслеђа.

У ужем смислу, легати у библиотекама су запажени гестови поклањања личних колекција, публикација, рукописа, докумената, и, уопште, разноврдне грађе, брижљиво сакупљане и релевантне за социјално-историјско и компаративно сагледавање једне или више области људског знања и делања.

Заоставштина намењена библиотеци, јесте и добар начин да се упозна личност дародавца, која је, по правилу, значајна фигура у некој сфери друштвеног живота, или, пак, време, средина или шири простор њеног деловања. Захваљујући установљавању институције легата сачувани су од заборава многи плодови рада и стваралаштва који су било на локалном, било на општем нивоу културе, од ванредног значаја. Легати не само да на специфичан начин осветљавају историју, они представљају непроцењиво благо које чини чврсто полазиште за будуће генерације. Сваки легат, осим материјалне има и непроцењиву културну вредност с обзиром да представља целину живота, рада и интересовања аутора. Наслеђе ове врсте нам дозвољава да одређену личност, коју смо понекад склони да посматрамо као значајну културну или научну фигуру, сагледамо дубље кроз њене контакте, записе, рукописе, забележене личне везе или кроз књижевна и научна дела која су заокупљала њену пажњу. Наравно, личност можемо боље разумети и упознати и кроз мотиве, начине на које испољава своје биће кроз уметност и кроз све оне наизглед небитне и ситне детаље које видимо и спознамо тек када озбиљно и систематски почнемо да се бавимо аутором. Легат у библиотеци представља незаобилазну тачку срећања легатора са генерацијама које му

следе, са поштоваоцима, знатижељницима, колегама по струци, истраживачима, историчарима, колекционарима, документаристима, студентима, предавачима и свима онима који долазе у библиотеку, лично или виртуелно, са жељом да прошире своја знања и сазнања. Легат, неспорно је, поред културноисторијске функције има и своју социјално-историјску конотацију. Библиотекари су по природи своје делатности професионално свесни да легати не осликавају само индивидуалну интелектуалну делатност знамените особе која их је формирала, већ да дају шири увид у верну слику културних, историјских, политичких и других околности средине у којој је она живела и стварала. Они сведоче о једном времену, наравима, карактерима, свеукупној ситуацији тога доба. Често имају и ону ван временску и слојевиту димензију, а понекад се деси да у време свог настанка, заправо „слуте“ она времена која ће тек доћи. Неоспорно је да су легати чувари историје и расадници знања. Постојање и активни живот легата у библиотеци су на добробит легатора, саме библиотеке, њених корисника и читавог друштва.

Библиотека у Малом Црнићу, постоји од 1879. године. Кроз свој историјски развој, мењала је назив и функцију, почевши од назива „Дружбена читаоница“ са неколико десетина књига до садашњег, актуелног назива, Библиотеке „Србољуб Митић“ и фондом од 46.000 публикација. У свом историјском развоју Библиотека је, осим назива, мењала и начин и квалитет рада и функционисања, као и раднике и руководиоце. Један од њених управника био је и Живан Марковић. Рођен 1936. године у насељу Мало Црниће, општини Мало Црниће. На пословима Управника Библиотеке (тада се звала „14. Октобар“) радио од 1986. до 1993. године. Писао је, цртао и сликао. Библиотеци је оставио једну збирку поезије, под називом „ВАШАР сатире и без речи“ необјављен рукопис 1000 афоризама, збирку карикатура и легат уметничких слика (укупно 20). Оне представљају сталну поставку слика у галерији у Библиотеци. Умро је 2012. године.

Специфичан начин изражавања сурове свакодневице и стална борба добра и

зла у којој зло често добија примат и морбидне димензије присутне су у уметниковом ликовном изразу. Акрил на платну који је најчешћи сликарев начин изражавања, мотиви, симболи, симболика, проткани су тежином живота, борбом за опстанак и бесмислом пролазности. У мотивима вечите глади и жеље за стицањем, човек нарушава и ремети природан ток, распоред и равнотежу. Живан Марковић је својим радовима на својеврстан начин осетио и осликао будућност света, овога у коме ми живимо и проблеме са којима се, на врло болан и поражавајући начин и сами сусрећемо. Исечено дрвеће и пањеви који ходају, гладни птићи у гнезду, поплаве, пожари, обазглављени људи који јуре не знајући куда. Потоп људскости и најезда мутне воде и црних времена карактеришу уметников ликовни израз. Насупрот томе, су слике цвећа, нетакнута природе, улице на којима влада култура, суптилност покрета, финоћа боја и лепота живљења. Добро и зло као антиподи у сваком људском бићу и човек у вртлогу живота у борби са околином и са самим собом.

У општини Мало Црниће, једна од главних манифестација, по којој смо, некада у Југославији, сада у Србији, познати, зове се ФЕДРАС. У питању је Фестивал драмских аматера села Србије, који је почео давне 1972. године. Овај фестивал је окупио сва највећа глумачка имена, како аматеризма, тако и професионалних глумаца. Почиње Даном Општине 14. 10. и осим позоришних представа, које трају 8 дана, организују се и пропратне активности, као што су промоције књига и изложбе слика.

Те, 1976. године, на отварању Федраса, у свечаној Скупштинској сали, изложбу слика Живана Марковића, отворио је Лола Ђорђевић речима:

„Није случајно да овде на обали реке Млаве, у срцу њодној Сџиџа будемо сведоци стваралаштва културно- уметничкој аматеризма и стваралаштва које нам нуди сликар и графичар Живан Марковић.

Пред нама се њоџи стџишких њоља разиџрале „Иџре“ Живана Марковића као и „Почешак краја“ у џаласима Млаве окамењују шкољке и даждевњаџи, док се на обалама у „Трави“ џћућурио „Пањ“ наџовешџавајући

„Почетак предела“ у коме живи и неуморно ствара овај даровити сликар и графичар.

Ако застанемо пред било којом од 46 изложених дела видећемо извесан број засебних елемената. Сви ови елементи линија, боја и шекстура стварају, делујући заједно тонским валерима, неодвојиву целину која се назива „Враћање целини“.

Форма које Марковић користи да би у свом субјективном огразио објективност, чини синтезу комбинација идеје са материјалношћу.

Познао је да уметници никада не престају да експериментирају, ипак се морамо сложити да постоје границе моћних комбинација идеја што нам овој пути пружају дела која су пред нама.

Али, ми се врло често користимо речима да би говорили о различитим уметничким делима, значи упркос различитом стваралаштву постоје својства заједничка свим вредностима, а која јасно могу говорити о усеху и неусеху аутора.

Уметник може да се послужи нефитивним поштујком да би највеселио идеју и осећања. Да би се добила јасна представа о томе како сврха одређује форме које уметник даје својим делима, може се погледајући „Игра природе“. Ако је форма срасла са емоцијама које су садржане у делу у колико је уметничко дело исцунило уметников циљ.

Вредност Марковићевих дела лежи управо у томе да је постигао непосреднији и сионистијанији контакт свој субјективној огрази, желећи да предаоцу скрене пажњу да природу траже намеће своја отграничења, којима се аутор вешто одустане. Идеал форме и снажна лична емоција показује да лејоша дела лежи у лејоши идеја и форме.

„Иако се сликарством професионално не бави овај даровити малоцрнићанин у федерасовским данима узбуђујућим валером узбуђује и оботађује наше видике“...

Такође, на 28. Федрасу, 1999. године у малој сали Општине, још једна поставка слика Живана Марковића. О овој изложби Ивана Несторовић је у билтену, написала:

„Човек и његова околина, боље рећи сурова стварност, основна су преокуиација стишкој сликара Живана Марковића. Он

снажно разоткрива унутрашњи немир „малој човека“, његову сталну борбу са животињним недаћама.

Снажним контрастима топлех и хладних боја, уз доминацију црвене и плаве, наглашеним топезима четком. Живан изражава кулминацију динамике и грамастике наизглед мирној предела и човека у његовом средишту.

Веома цењен и као сатиричар, Живан Марковић у својим слика снажно изражава људски карактер, ше нас док их поспрамо не оставља равнодушним. Најроштив, покрећу нас да саучествујемо, да преиспитујемо себе и своје поштује.

Живанове слике се не поспрају „на блици“ већ се анализирају са великим задовољством.“

И можда су, на први поглед, тешке и на неки начин, морбидне, али, дубљим улажењем у слику, боју, покрет и симболику, не може се не видети пуноћа симбола и вапај који само што не искаче из Марковићевих дела, вапај очувања природе и човека као нераскидивог дела њене целине, човека који све то, хотимице или нехотице, може да уништи.

1. У слици под називом „Диогенијада“ (акрил, 80x40) уметник на провокативан начин провлачи причу, добро познату из старе Грчке философије, која се темељи на учењу Диогена из Синопје, који је, изгнан, из свога града, већи део живота провео у Атини, где је живео на улици и боравио у једном бурету. Своје сиромаштво начинио је највећом врлином коју човек може да поседује. Позната је његова реченица, која се вековима спомиње, а коју је, по предању, употребио, шетајући по дану са упаљеним фењером у рукама. Када су га питали зашто то чини, одговорио је - „Тражим човека“. Можда је и сам уметник, сликајући, трагао за правим, суштинским вредностима човека и његовог постојања, показујући потезима четкице људе, којима се само ноге виде, ноге које вине из бурета, људе који обезглављени иду, у колони, пратећи једног,

„вођу“ који је, буретом, покривене главе и читавог тела, једнако „слеп“ као и остали. Ова слика неодољиво подсећа и на Домановићеву приповетку „Вођа“. Колона људи корача, кроз дивље и неравне пределе, почетак им се види, а крај и не назире. Да ли је Марковић сликао дух модерног човека или читаву цивилизацију, и еволуцију, остаће тајна, али, слепило и живот у бурету остају да живе на слици овог аутора.

2. Слика „Страшило,, (акрил 80x40)

Интензивним основним бојама, црвеном, плавом и жутом, створена је ова слика. У централном делу, налази се „Страшило“. Насмејано лице, са широко отвореним, округлим очима, на глави која је направљена од лонца, материјала који, празан, звечи. А многе празне главе, испод којих се налазе беле кошуље и кравате, ту су, да звече и да плаше народ. И папири, списи, и појачивачи звука, и обележивачи путева, ту су. Присутни, а опет, потпуно бескорисни. Колико је нешто опасно увек зависи од тумачења и количине страха у ономе коме је опасност упућена. Да ли ће неко од овакве слике да се уплаши, побегне, постане послушан или схвати све ово као нешто пролазно и на неки начин смешно, зависи од самог човека- да се вратимо на претходну слику- да ли се крије у бурету или стварност гледа широм отворених очију.

3. Понекад је оно што је написано или насликано толико јако да ни један назив није одговарајући. У слици „Без наслова“ (акрил80x100) коју је уметник намерно оставио тако, приказан је човек модерног доба, који седи на хрпи костију. Да ли та слика представља отуђеност људи и самоћу појединца, или је то бесмисленост постојања и борбе за бољитак, јер све на крају, и свако, постану кости. А можда је сликар на овај начин покушао да исприча пут цивилизације и

свој лични став и страх да нисмо много одмакли од пећинског човека, само што нам се сада пећине другачије зову и изгледају... Суштина је иста. Можда је идеја била да се до успеха често стиже не бирајући се средства, или да та борба за што квалитетнију људску егзистенцију често не доводи до среће људског бића, пре до отуђености и неке врсте изолације. Символика ове слике има низ могућности, а свако тумачење потврђује одлуку уметника да је остави без назива.

4. Символика сна. Паперјасте облаци, испод којих је зелено-плаво тло, које личи на мутну воду. Слика, као у огледалу. Препуно симболике и супротности. У питању је дело под називом „Велики шумски пејзаж“ (акрил 120x80) Да ли су, заиста, у питању исечена дебла стабала, огољена, остављена без листова, цветова, плодова, или је то само начин да се прикаже голотиња и немоћ. Јад и беда, учмалост и смрт природе, без које нема живота ни напретка.

5. „Велико чудо“ (акрил 120x80) још једна слика у којој се у наслову налази реч „велико“. На овој слици представљени су људи, уплетени у једно велико клупко тела, котрљају се по тлу, мењајући стално положај и показујући да у животу увек и свуда постоји оно правило „горе-доле“. Да ништа не може вечно да траје и да је све склоно променама и уништењу. Овде и самоуништење има своје значајно место, јер сам ће човек, својим занемаривањем природних закона и небригом о истој тој природи, довести до тога. И ова слика, као и многе друге, има не само симболичко значење страха и бриге за опстанак човечанства већ и једну пророчку или видовиту димензију, јер неодољиво (на жалост) показује управо време у коме живимо и чији смо савременици.

6. Цивилизација, научно-технолошка револуција, људски напредак са собом носе позитивне али и негативне стране. Слика на слици „Давеж“ (акрил 80x80) приказује управо то, негативно, оно што нам је модерно доба донело а што нас блокира и гуши. Биће, на-казно, налик духу, створено од издувних гасова, разних хемикалија, отрова и других загађивача, надвило се над човека и гуши га. Људско биће, у својој крхкости, немоћно је да се супротстави том, много јачем непријатељу, који је невидљив, али, суштински видљив на сваком кораку, али непрепознатљив као такав.
7. „Обруч спаса“ (акрил, 80x65). Нојева барка је ствар митологије и религије. Да ли нас нешто слично поново може спасити, питање је. На овој слици, на којој је, на огромном пању сачувана кућа са свим неопходним стварима, која одолева временима и немирима времена, постоји нада. Али, добром посматрачу неће промаћи уже којима је све повезано а који у свом садржају поседује и динамит и ракете. Да ли ће нас овај „обруч спаса“ спасити од катаклизме или ће нас лансирати у неку другу орбиту, не знамо. Често су жеље у раскораку са могућностима и реалном ситуацијом. Ова слика показује управо то.
8. „Крајолик по плану звери“ (акрил, 106x80) можда најбоље, најјасније и најистинитије представља све страхове, бриге и слутње, које су већ приказане, у фрагментима, на претходним сликама Живана Марковића. Као да се наставља на претходну, „Обруч спаса“ и показује шта је остало после катаклизме. А остале су само крхотине претходних живота. Болесни (увијени у завоје, као мумије) људи, неми и слепи за све што је битно, који у доколици испијају кафу, водећи празне разговоре о потпуно небитним стварима, док се свет око њих, по сценарију неке „звери“ сру-

шио и нестао, настављајући да живи у неком сасвим другом, крајње нељудском, облику.

Када човек, налик, оном пећинском, коме је једина брига била преживљавање, а знамо га са камених цртежа како држи кост у руци спреман да удари, у борби за опстанак, постане део свакодневице: када тог човека кога карактерише борба за опстанак препознамо у нама самима, у бићу овог модерног а отуђеног времена, и када све то видимо у сликама које је Живан Марковић створио, онда схватамо да или се много шта није променило кроз све ове векове, или је човеку склоност - анималност. И свака слика овог аутора даје дам и неку врсту одговора-мораш да се бориш да би преживео, са духовима у себи или спољним силама које стално нападају. У овим симболичним приказима светске и галактичке катастрофе, претећем морбидном бићу који је од облака, дима или пене, нема ничег доброг већ застрашујућег. Са каквим се демонима Живан борио, можемо смо да наслућујемо, али је његов ликовни израз веома упечатљив и изражајан. Детаљном анализом слика и улажењем у појединости, запазићемо да често, уместо на платну за сликање, своје уметничко дело гради и ствара на чершафима, столњацима, памучним предметима који су се користили у домаћинству. Колико је његова стваралачка енергија била јака и незауствљива, свакако говори и тај податак. А можда о сновима и кошмарима који су га пратили најбоље причају слике урађене на чаршафу на коме је те снове и сањао. Уметнички израз и начин често не можемо ни да наслутимо, али прави уметници увек пронађу начин да саопште оно што желе. Његови кошмари, страхови, забринутост и презир били су интензивни и умео је пластично да их опише- уз помоћ четкице и боја. Читав свет и космос су у сталној борби за очувањем која се сучељава са тежњом за уништењем. Живот и смрт, Рај и Пакао, Вода и ватра, агресија и мир, страст и стрпљење на његовим платнима добијају посебну димензију и вредност времена у коме су настала дела и времена које је тада могло само у кошмарима да се наслути. Легат

Живана Марковића живи у храму књига, на први поглед немо а суштински веома гласно, сведочи о добрим и лошим време-нима, о крхком животу, о пролазности и о трајању.

Литература:

1. Марковић, Живан 1936-2012. Вашар: Сатире и без речи/Живан Марковић – Мало Црниће: Подружница Удружења књижевника Србије за Браничевски округ: Библиотека „Србољуб Митић“ 2010.
2. СТИГ часопис за културу, уметност и друштвена питања, год. 1976. Стр. 75, аутор приказа Милисав Миленковић;
3. ФЕДРАС- Билтен V Фестивала 07. 10. 1976, Број 1; страна бр 4. Аутор приказа Лола Ђорђевић;
4. ФЕДРАС- некњижна грађа- позивница за ликовну изложбу у малој сали Федраса од 14-21. 10. 1999.

Зорка Кнежевић

РАЗГОВОР У КАВЕЗУ

Седам сати је. Сунце већ огрејало и обасјало зидове и прозоре зграде преко пута. Моја тераса још увек је у сенци. Цвеће ћути али у његовом погледу осећам да је будно.

Док пијем кафу, гледам птицу у кавезу. Тако је мала и лепа. Како се лепота може увеличати у малом. Људи мисле да птице и животиње уопште ништа не знају. Да немају свест о себи. О другима поготову.

Док је посматрам птица безбрижно чисти своје перје. Не слути, или је то моја заблуда, да ми је овога тренутка важнија од свега. Узела је комад моје непреспаване ноћи. Црне мисли. И својим сићушним покретима и плавом бојом, све избрисала. Та њена безбрижност у мени рађа неку врсту тескобе. Начин на који своје крило чисти и уређује. Једноставност постојања. Мирење да на тако малом простору остане птица. Да сања свој лет и у њега верује. Не зна шта ће бити сутра. Зар је то уосталом и важно. Мало

зрневља, комад шаргарепе, сипина кост, вода. Ако буде кад се врата отворе.

Док се игра додирујући кљуном „љуљашку“ обешену у кавезу човек мисли како јој је све обезбедио. Не слути да је њој потребан само простор који јој је одузео. Напољу нема ништа од овога што јој „даје“ али има лет због кога живи и са којим је једино птица. Да лети према небу и ако зна да га никада неће дохватити. Неко је рекао, да су облаци и птичији лет једина одбрана од бескраја. Зато је лет птице вечан.

И ако једнога дана, непажњом човека, врата на кавезу остану отворена, птица ће одлетети. Без кавеза. То је њен сан. Али, брзо ће се уверити да далеко не може. Пашће на земљу и постаће плен неке мачке или пса. Можда ће је спасити деца. Једино неће моћи да буде птица која лети према небу. Човек ће окривити себе што је оставио врата отворена, и жалити што више неће имати коме на плећа да свали мрак непреспаване ноћи. Да поред птице у кавезу ствара илузију о својој слободи.

Док разговор теће „плава птица“ у кавезу полако чисти и једе семенке. Целу моју причу разуме, али не говори. Као да зна да изговорене речи могу бити празне. Могле би бити и убојите, за онога ко их изговара пре свега. Прво њега униште. До других дођу кад прођу светлост дана, а онда више нису исте.

Овог тренутка ми смо заједно одговорне за овај делић дана. Између нас не постоји растојање. Наш разговор не излази из кавеза. Свако је на свој начин свестан свога бола. Ми смо у истом. Она без свести колико чини за мене, а ја се копрцам у бескрају тишине нашег разговора, са илузијом о својој свесности.

Птица свесна својих крила ставила кљун у перје на леђима и мирно дрема. Зна да сам поред ње. Воли да поред некога спава, па макар то био човек поред кавеза. А ја у њој видим небо. Пространије од онога које ми се указује са прозора или терасе.

Недеља, јутро, у углу крај прозора у кавезу птица. За столом жена која је гледа и пише. Сада потпуно сигурна да и птица ноћас због њеног немира није спавала.

Игор Јовановић

50 година трајања ФЕДРАС-а

Запути се човек, за живота, којекуда... Свесно или несвесно, корача стазама што му успомене кроје, душу обогате. И ма где прошао, свако од нас понеће са собом нешто ново и јединствено, а ипак, све тоима смисла само ако оно најлепше можемо донети назад свом дому. Ту где нам срце станује и ум мирује, прожива се све научено, сваки истински осећај, свако сећање и искуство, све то је део нас, нашег друштва, нашег народа. Сабирајући и размењујући све оно највредније у нама са ближњима, познаницима, пролазницима, исткали смо себе и своје гнездо. Причајући нудимо речи новим генерацијама, а одајемо почаст старим... А наше је богатство да имамо шта причати. Наш севдом дичи традицијом, посебношћу и тиме што није само наш, већ може бити свачији. Све што се годинама збрајало, чувало од заорава с колена на колена, или пак, стварало неким новимгенијалностима и идејама, најбоље се може описати пажљиво одабраном речју. И реч би писана већ дуги низ година, не би ли оживела прошлост, описала садашњост, охрабрила будућност... Ево, пуних педесет година; педесет година почетка, јер крај се не назире. Наши су људи покушали своје да подсети и учине поносним, а гостима опишу живот, културу и осећај бивања у нашем дому. Управо то је циљ 50 година дуге традиције часописа који управо читате, да буде коначан, пажљиво описан збир нашег локалног, колективног осећаја према животу, околностима, према култури, уметности, свему што нас чини.

Свако се у причама које сте читали и које ћете читати може пронаћи, као учесник и као део једне непрекидне, лепе приче, која је почела пре нас и која ће трајати после нас. Наш задатак да ту причу чувамо и на свој начин говоримо. Тај задатак испуњен је и овог пута, исписан искуствима и догађајима који нас сједињују и чине.

Отварање 50. јубиларног ФЕДРАС-а

Свечано отварање јубиларног фестивала драмских аматера села Србије одиграло се у Спомен парку, испред зграде општине Мало Црниће. Програм је водила Нина Радуловић, водитељка из Београда. У културно-уметничком програму учествовали су: Хор музичке школе Стеван Мокрањац „Одјек“ из Пожаревца, оркестар „Нови звучни талас“

„Љубав је једина страст која не признаје ни прошлост ни будућност! - речи су Онореа де Балзака, којима је свој говор отпочео председник општине, Малиша Антонијевић. Љубав према нашем родном крају, нашој општини, као и љубав према уметности коју сви мештани већ 50 година негују, одржала нас је и до данас. Публици се обратио и директор Центра за културу, Никола Томић и упутио следеће речи: „Црниће може бити мало, али ФЕДРАС мора бити велики. Живео ФЕДРАС!“

Фестивалску заставу подигла је Ана Дудаш, песникиња из Малог Црнића.

Након подизања фестивалске заставе, уследило је отварање ликовне изложбе уметника Радета Првуловића из Батуше.

ОДЛУКЕ ЖИРИЈА

1. Признање за најбоље глумачко остварење по жирију публице додељује се Срђану Стојадиновићу за улогу „Џека Гејбла“ у представи „Тетка од милион долара“ у изведби Градског позоришта „Театар 91“ из Алексинца.
2. Похвала за улогу „Провокатора“ у представи „Полицајци“ додељује се Предрагу Лошићу, глумцу „Милановачког позоришта“ из Горњег Милановца.
3. Похвала за улогу „Спасоја“ у представи „Жоржета“ додељује се Горану Милановићу глумцу Дома културе „Влада Марјановић“ из Старог Села.
4. Похвала за улогу у представи „Шетња са Лавом“ додељује се Дејану Аћимовићу, глумцу Градског позоришта „Моравиште“ из Ђуприје.
5. Признање за неговање сценског говора додељује се глумачком ансамблу Културно-уметничког друштва „Обилић“ из Крњева за представу „Змај од Србије“
6. Признање за колективну игру додељује се глумачком ансамблу Општинског аматерског позоришта „Бранислав Нушић“ из Малог Црнића
7. Признање за најбоље сведено и маштовито решење сценског простора и костимографије додељује се Јелени Бановић за представу „Стид“ Аматерског позоришта „Јовица Јелић“ из Банатског Карађорђева
8. Признање за женску епизодну улогу додељује се Гордани Галовић за улогу „сеје“ у представи „Стид“ Аматерског позоришта „Јовица Јелић“ из Банатског Карађорђева
9. Признање за мушку епизодну улогу додељује се Милораду Стјеповићу за улогу „капетана“ у представи „Џандрљиви муж“ Дома културе из Сивца

10. Признање за главну женску улогу додељује се Зорици Стевановић за улогу „Флоренс“ у представи „Тетка од милион долара“ Градског позоришта „Театар 91“ из Алексинца

11. Признање за главну мушку улогу додељује се Горану Будисављевићу за улогу „браце“ у представи „Стид“ Аматерског позоришта „Јовица Јелић“ из Банатског Карађорђева

12. Признање за најбољу режију додељује се Милану Мартиновићу за представу „Стид“ аутора Петра Петровића Пеција, Аматерског позоришта „Јовица Јелић“ из Банатског Карађорђева

13. Признање за треће место за представу у целини додељује се Градском позоришту из Смедеревске Паланке за представу „Епитаф“

14. Признање за друго место за представу у целини додељује се Аматерском позоришту Центра за културу „Драган Кеџман“ из Кучева за представу „Каскадер“

15. Признање за прво место за представу у целини додељује се Аматерском позоришту „Јовица Јелић“ из Банатског Карађорђева за представу „Стид“

Дечија сцена ОАП „Бранислав Нушић”
Мало Црниће

„Не гледајте на деце као да је неки грађуљ, већ се шрудите да оно постане”.

Петер Росетер

Дечија сцена ОАП „Бранислав Нушић” Мало Црниће, поново је после неколико година паузе почела са радом. Велика иновација која се десила у самом раду дечијег позоришта је та да је отворена Школица глуме, где су наши најмлађи имали прилику да раде са професионалним редитељем Невеном Ракочевић из Смедерева. Дечија сцена тренутно броји око 20 малишана који су вредно радили, али се и дружили и уживали од фебруара до маја 2022. године. Кроз Школицу глуме, деца су кроз разне вежбе, али и кроз игру, научили основе глумачке уметности: изговор текста, став глумца на сцени, мимику и још доста тога.

Читање текста на проби

Омиљена редитељка међу децом,
Невена Ракочевић, са Саром и Ирином

Представа Тоде Николетића „Трапави Алибаба и 40 разбојника” је прва представа коју су извели полазници Школице глуме. Премијера је одржана 31. маја 2022. године пред препуном салом ФЕДРАС-а. Одушевљење представом публика је исказала огромном аплаузима који су се чули у сали.

ИМЕНА ГЛУМАЦА:

Коста Цветковић - Алибаба,
Митра Милутиновић - Аликева,
Јован Миловановић - Аладин,
Ирена Нико-лић – Разбојник Главоња,
Алекса Славковић – Разбојник Носоња,
Мина Стојићевић – Разбојник Буздован,
Елена Георгијев – Разбојник Зубоња,
Светлана Илић – Разбојник Сабља,
Неда Јанковић – Принцеза Нара,
Вук Станковић – Принц Нар,
Ана Трајковић – Принцеза Ена,
Принцезе плесачице:
Николија Стојановић, Анђелија Стојановић,
Милица Давидовић, Наталалија Давидовић,
Ирина Ђорђевић, Сара Несторовић, Сара
Тодоровић, Софија Стојановић.

Након одржане премијере, већ 21. јуна 2022. године, репризу представе „Трапави Алибаба и 40 разбојника“ дивни малишани су извели у Основној школи „Милисав Николић“ у Божевцу. Одушевљење, смех и забава није ни овај пут изостала док су наши најмлађи глумци показивали своје глумачко умеће на сцени.

Млади глумци пре почетка представе у веселом расположењу

Дом културе у Божевцу

Захваљујући директоркама Основних школа у Малом Црнићу и Божевцу, Винки Палић и Сребранки Томић, полазници Школице глуме су својим другарима показали како могу квалитетно искористити своје слободно време и своје таленте. На премијери представе највернија публика били су ђаци ОШ „Моша Пијаде“ из Малог Црнића, док су за репризу представе то били основци из ОШ „Милисав Николић“ из Божевца. Дивно је имати подршку да се у једној малој општини попут наше, деци укаже прилика да се развијају на културном и друштвеном плану. Сlike и дечији осмеси све говоре, а сви са нестрпљењем ишчекујемо следеће пројекте.

Драгана Алексић

Александра Марковић

ВАЛЕНТИНО ОЉАЧА

Симбол позоришта јесте познати српски писац Бранислав Нушић, по коме Општинско аматерско позориште у Малом Црнићу носи име. Један од глумаца, коју вешто својим улогама привлачи публику свих узраста и мами аплаузе, Валентино Ољача из Божевца, по струци је професор енглеског језика. У његовом срцу преплиће се љубав према професији којом се бави, ученицима којима ја како сами истичу најдражи професор, али и према позоришној уметности.

Љубав према глуми и позоришту почиње да се буди још у школским данима, у основној школи, а касније и у Гимазији где је играо озбиљније улоге. Пре осамнаест година постаје члан драмског студија „Бранко Радичевић“ у Божевцу. Идеју да се позориште у Божевцу обнови и поново покрене, јавља се 2004. године. Тада је постављена представа „Светски рат“, једночинка Бранислава Нушића. Прва озбиљна и професионална улога била је у представи коју је поставио познати редитељ Миодраг Мага Милановић 2005. године, тада је постављена представа „Гидо“ Јанка Веселиновића. Глумио је у великом броју представа. До сада Валентино Ољача има удео у реализовању двадесет и две представе. Свака од њих има своју оригиналност и вредност. Представа са највећи задатком трансформације и највећим изазовом у досадашњој каријери била је представа „Каролина Нојбер“, драма Небојше Ромчевића, која је играна у Костолцу. У тој представи улога је одскакала од дотадашњих улога које су углавном били комични ликови.

Валентино је учествовао у реализовању представа, драмском ансамблу Божевца, ОАП „Бранислав Нушић“ из Малог Црнића, као и у позориштима у Костолцу, Петровцу на Млави и Пожаревцу. За Валентина постављање представе је један процес, који се одвија кроз разговоре са редитељем и кроз многобројне пробе. Представити лик млађој и старијој публици није увек једно-

ставно и у зависности од тога ког карактера је представа формирају се и сами ликови. У Пожаревцу је постаљена представа „Луда Троја у хиљаду боја“ - дечија представа, за ту прилику било је потребно да глумци своје ликове додатно пренагласе и учине мало пријемчивијим и занимљивијим за млађе генерације и децу, ова представа изазвала је велико одушевељење код најзначајније публике млађих генерација. Када се раде озбиљне улоге тада је сва пажња на томе да се са јасноћом пренесу поруке које сваки лик носи са собом и сама представа.

Као професор у школи и као глумац, Валентино са собом носи велики и озбиљан задатак да код деце пробуди интересовање и љубав према позоришту и глуми, као и према уметности у свим својим облицима, што кроз наставу енглеског језика и уз адекватан педагошки рад успева да оствари. Сматра да читањем књига и учествовањем у друштвеном животу позоришта ученици оплемењују своју душу за нова искуство и тиме постају добри људи који ће наставити да чувају и одржавају традицију.

Као један од најчешће награђиваних глумаца са нашег поднебља, награде које сматра за највећи подстрек за даље бављење овим позивом јесу награде са ФЕДРАС-а. Фестивал аматерских позоришта по ком је наша општина позната широм Србије јесте један од најзначајнијих Фестивала, посебно што као домаћин пружа добродошлицу великом броју аматерских позоришта и глумаца из целе Србије. ФЕДРАС за Мало Црниће и сва околна села један је од најзначајнијих културних обележја, који живи и траје већ 50 година. На педестом ФЕДРАС-у, у представи „Просјачка опера“ освојио је награду за најбољег глумаца вечери. Са представом „Просјачка опера“ гостују у Грачаници где се изводи пред нашом публиком. Ово гостовање има посебан емоционални значај за све глумце који су учествовали у представи и остаће један од оних који се вечно памте.

Међу бројним наградама ту је и награда са Фестивала аматерских глумачких свечаности „Миливојев штап и шешир“, који се одржава у Пожаревцу. Два пута осваја награду Миливојев штап, а једном и награду Миливојев шешир и тиме осваја награду у

целини. Посебан значај представља одлазак у средину у којој се до тада није играла представа, пред новом и непознатом публиком. Када се у таквој средини добије награда посебно је значајна, јер се тада са сигурношћу осваја заслугом и добро одиграном улогом и представом. За аматеризам награде имају велики значај, подстичу глумце да и даље играју и улажу своје време у позориште и бављење глумом и да дају свој мали допринос овако великом и значајном позиву.

Публика са нестрпљењем очекује сваку нову представа и нову улогу у којој се појављује Валентино Ољача. Као млад и посвећен глумац подиже ниво нашег глумачког састава, заједно са својим колегама, на једну лествицу ближе професионалном позоришту. За овог глумца позориште није само хоби већ представља веома озбиљан, мукотрпан и посвећен рад који првенствено проистиче из љубави према глуми и позоришту.

Александра Марковић

Новица Стојимировић, ВИРТУОЗ НА ВИОЛИНИ

музичар, виолиниста, уметник

Плодонисни Стиг и сишка равница изнедрили су велики број уметника, писаца, песника, глумаца, музичара. Стишки крај је средина која носи са собом посебан етнолошки код и негује културу и тадицију. У овквом окружењу и на коренима традиције Новица Стојимировић почиње своје дугогодишње стваралаштво и бављење музичком уметношћу. Новица Стојимировић, виолиниста, музичар, уметник, чувар народне баштине кроз звук виолине.

Новица Стојимировић је рођен у Великом селу, општина Мало Црниће, као најмлађе, шесто дете у породици. Љубав и сколонст ка музици носи из породице. Родитељи Новице Стојимировића, мајка Весела и отац Боривоје били су изузетно талентовани. Мајка Весела била је поетски надарена, а отац је виолину волео и свирао из сопствених порива, док се свакодневно бавио пољопривредним пословима. Успео је да направи самостално виолину 1938. Касније је помагао многим музичарима око поправки и сређивања инструмената. Виолину коју је направио његов отац Новица Стојимировић и данас чува у знак сећања на своје родитеље.

Музиком почиње званично да се бави од 1965. Бављење музиком, посебно извођење композиција на виолини није била

много заступљено и прихваћено у периоду када је Новица Стојимировић почињао прве кораке у свом стваралаштву. Захваљујући подршци породице, посебно мајке Веселе остаје привржен свом позиву којим се и данас бави.

Сва знања и искуство прво стиче у свом културно-уметничком друштву „Ђура Јакшић“ у Великом селу, што касније преноси на остала уметничка друштва кроз сарадњу. Своја знања стиче захваљујући учитељима Милану Милорадовићу и Стевану Петровићу. Основну школу завршио је у Пожаревцу, похађао је Основну школу „Вељко Дугошевић“, од шестог разреда па до краја основног образовања, тада паралелно похађа и Музичку школу, одсек виолина.

Главна опсесија била му је музика и виолина. Васпитаван на коренима традиције и упознат са уметношћу још од раног детињства, Новица Стојимировић захваљујући породици и њихвом великом утицају, почиње да негује и да чува традицију кроз мелодију. Још као дете у свом породичном дому слушао је стихове наших великих романтичара, на које је касније долазила и мелодија. Мелодија стиховима даје још један слој лепоте и она тако постаје још ближа људима. Поезија и музика су један савршени склад који преноси емоцију и оставља траг за сва времена.

Веома рано је Новица Стојимировић почео да се бави музичком уметношћу. Учествује на многобројним смотрама и фестивалима. Након четири године баљења музиком и виолином, још док је био у културно-уметничком друштву Костолац, њихов тадашњи вођа Милан Шегрт пријавио га је за учешће на Фестивалу „Први глас Југославије“, који се одржавао у Смедеревској Паланци 1969. године на Кудречком језеру. То је био Фестивал где су се такмичили вокални и инструментални извођачи. На Фестивалу се први пут сусреће са оркестром Миодрага Тодоровића Крњевца, који га је и пратио током извођења. На Фестивалу „Први глас Југославије“ осваја прву награду за инструментално извођење. Наредне године 1970. на Фестивалу је Народни оркестар Радио телевизије Београд, под управом Миодрага Радета Јашаревића пратио изво-

ђаче, међу којима је био и Новица Стојимировић. Члан жирија био је Боривоје Илић, музички уредник Радио Београда. По завршетку Ферстивала Новица добија телеграм у ком добија понуду да заједно са Народним оркестром Радио Београда сачини трајне снимке за фонотеку Радио Београда. За Новицу Стојимировића ово је једно од најзначајних признања и достигнућа. Снимци који су забележени остају за сва времена као траг традиције и националног блага.

У време када је Миодраг Јашаревић био шеф Народног оркестра Радио Београда, заједно је са својим сарадницима, музичким уредницима, Боривојем Илићем, Максом Попов и Душаном Радетићем, Ђорђем Караклајићем остварио замисао о бележењу трајних снимака. Позивали су вокалне и инструменталне солисте, музичке саставе и ансамбле из мањих средина на снимања у студио Радио Београд. Како свака средина има своје посебно обележје која се може уочити кроз музику и начин извођења, сматрали су да извођачи из средине из којих долазе могу најверодостојније да пренесу емоцију и доживљај музике самог краја и етнолошке области. Трајне снимке начинили су: Оркестар Миодрага Тодоровића Крњевца, Милорада Урошевића, Радојке и Тинета Живковић, Антуша Габрића, Будимира Јовановића, Микана Обрадовића, Тихомира Пауновића и др.

Новица Стојимировић Властимира Павловића Царевца није упознао лично, али га је пратио на телевизији у Дому културе у Великом селу, где су се сви мештани окупљали и пратили програм Радио телевизије Србије. Ставаралаштво и начин на који је Царевац изводио своје композиције упознавао је временом. Иако га никада није срео лично, стваралаштво Властимира Павловића Царевца имало је велики утицај на стваралаштво Новице Стојимировића. Наставља да ствара на темељима које поставио Царевац. Стојимировић је био и један од поборника за оснивање Фестивала „Царевчеви дани“, који је први пут организован на 100. годишницу од рођења Царевца, на 30. годишњицу од његове смрти. Фестивал „Царевчеви дани“ сматра за један од најпрестижнијих на нашем подручју. На првом

Фестивалу који је организован 1995. године у саставу жирија били су Драгослав Девић, Никола Рацков и Мирјана Дробац, тада Новица Стојимировић осваја први награду. Оснива оркестар, „Себиа“ 1996. године. Заједно са оркестром као почасни гост ишао је и Момчило Ђира Животић који је говорио стихове уз мелодије оркестра, најчешће су то били песме из драме „Коштана“ Борислава Станковића. Момчило је подржавао и веома ценио рад Новице Стојимировића и оркестра. Новица Стојимировић био је и члан Уметничког савета и члан жирија. На место председника године жирија Музичког фестивала „Царевчеви дани“ био је постављен 2017. године. Ове године организује се 28. Музички фестивал „Царевчеви дани“. Новица Стојимировић оснивача је Фестивала „Крени коло да кренемо“, који се одржава у Божевцу. Такође, носилац је и Златне значке, коју му је доделила Културно-просветна заједница Србије. После одслуженог војног рока 1971. године долази у општину Мало Црниће, у службу Друштвених прихода. Након две године 1973. заснива стални радни однос у Културно-просветној заједници општине Мало Црниће. На место стручног сарадника за културно-уметнички аматеризам где је и остварио највећи допринос за културни живот општине.

Општина Мало Црниће, иако је претежно пољопривредна средина где се углавном велики број домаћинстава бави пољопривредом и ратарством, заузима веома високо место на културној мапи Србије. Одувек је културно-уметнички аматеризам у општини Мало Црниће био значајан и развијен. Много раније се развија у односу на остала околна места. Уметност је живела одувек у малој ратарској средини и остваривала се кроз различите манифестације. Прва аматерска друштва глумаца формирала су се у Великом селу, Малом Црнићу, Батуши, Калишту, Црљенцу. Међу глумцима била је и Радмила Мица Животић, мајка Момчила Ђире Животића, која је глумила у позоришту у Великом селу, док је отац Момчила Ђире Животића био учитељ у школи у Великом селу. Момчило Ђира Животић један је од најзначајнијих личности који је учествовао у формирању и реализовању идеје о ФЕДРАС-

у. Велики број глумаца, великана драме Српског Народног позоришта је захваљујући њему посетило ФЕДРАС и Мало Црниће. У утемељењу ФЕДРАС-а учествовали су Бора Филиповић, Вукадин Јосић, Алекса Лунгић, Живота Марјанови, Ана Дудаш, Богољуб Ивковић, Драгослав Живадиновић. ФЕДРАС је формиран 1971. године. У том периоду осетио се пад интересовања за аматерско позориште и бављење аматеризмом, што је приметио Милисав Миленковић. Милисав је био један од главних твораца идеје да се на нашим просторима формира Фестивал драмских аматера села Србије ФЕДРАС. Своју замисао предложио је тадашњим руководиоцима власти. На месту председника општине тада је био Драгољуб Јовичић. Касније је и Душан Милановић наставио и одржавао традицију да ФЕДРАС постоји и да се одржава, и он живи и данас, након 50 година постојања. Идеју о постојању и одржавању ФЕДРАС-а подржавали су и сви који су касније били на позицији председника општине, заједно са свим својим сарадницима. ФЕДРАС је и данас највећи и најсвечанији догађај у нашој општини. Први директор ФЕДРАС-а био је Мића Несторовић. ФЕДРАС је јединствен по томе што се оджава на селу, једини Фестивал оваквог карактера у Србији, у Европи, али и шире. Припреме представа биле су веома озбиљне, једно време био је ангажован стални редитељ Миодраг Мага Милановић, тада је било по неколико представа постављено и спремно за извођење. Највећи допринос имао је састав аматера глумаца из Калишта за развој и утемељење позоришне уметности и учествовање у културним дешавањима. Из аматерског састава Калиште, одкале и започиње своје прве глумачке кораке, потиче још једна наш велики и значајан глумац, Лепомир Ивковић. Калиште је са представом „Откриће“ гостовало у Народном позоришту у Београд. Колико је била јака импресија глумаца Народног позоришта говори нам податак да су глумци из Калишта глумили заједно са поставом Народног позоришта, глумци су међусобно мењали улоге. Мира Бањац глумила је заједно са глумцима из Калишта у представи. Представе за ФЕДРАС су се бирале селекци-

јом, комисија је обилазила сва аматерска друштва, гледала представе и на основу одгледаних представи касније су се бирале оне које ће учествовати на такмичењу.

Навеће заслуге за утемељење и одржавање ФЕДРАС-а имали су Мачвани, Богатић и Крњево, општина Велика Плана, њихови аматерски састави имали су највећи број учешћа на ФЕДРАС-у, што је и до данас одржано. Улога Новице Стојимировића у ФЕДРАС-у била је на музичком плану, учествовао је као музички сарадник у великом броју представа. У представи „Београд некад и сад“, компоновао је музику за песму на стихове Добрице Ерића. Заједно са Миодрагом Магом Милановићем добија признање за најбољу музику у представи „Подвала“.

Колико је општина Мало Црниће високо на лествици културних дешавања и достигнућа говори нам и то да из наше средине потиче велики број писаца, песника и уметника, а међу њима је и Србољуб Митић који је стуб наше културе и песник који својим стваралаштвом помера све границе и разлике. Србољуб Митић био је уредник часописа „Стишки предели“, који је био претеча часописа „Стиг“.

Поред ФЕДРАС-а, наша Општина богата је и писаном традицијом, чувањем и неговањем поезије и прозе кроз часопис „Стиг“. Часопис за уметност, културу и друштвена питања, који чува печат и обележје нашег краја већ 50 година уназад. У развоју културе и утемељењу часописа „Стиг“ учествовали су Драгиша Витошевић, уредник часописа „Расковник“, који је међу првима афирмисао часопис „Стиг“ и међу првима који је објављивао песме Србољуба Митића. Миодраг Олташевић директор листа „Задруга“ који се бавио селом и дешавањима на селу, такође је помогао у афирмацији и утемељењу идеје о часопису. За реализовање и очување часописа „Стиг“ као и на његовом уметничком значају заслужни су Богољуб Ивковић и Драгослав Живадиновић, Ана Дудаш, Драган Јовић, Бата Мирковић, Драгиша Милошевић, Велиша Јоксимовић, који су били и уредници часописа „Стиг“. Први уредник часописа „Стиг“ био је Милисав Миленковић.

Поред професионалог баљења музи-

ком, Новица Стојимировић се бави и педагошким радом, велики број ученика прошло је кроз његову школу виолине и своје прве сусрете са виолином остварили су захваљујући сарадњи са Новицом. Један од ученика био је и првак на Фестивалу „Царевчеви дани“, поред тога његови ученици освајали су многобројне награде и признања.

Велики значај и допринос у развоју уметничког стваралаштва Новице Стојимировића имао је и Бата Милојковић, који је био један од најпознатијих виолиниста у Петровцу. Милојковић је говорио је да у уметности ништа не треба да се скрива, све оно што знамо треба да пренесем млађим генерацијама као траг који ће чувати и пренести даље са генерације на генерацију. Овом идејом води се и Новица Стојимировић и залаже се за то да кроз своју музику и мелодије виолине сачува и одржи наш национални идентитет, и да то подели са својим ученицима и свим људима који су љубитељи и поштоваоци изворне народне музике, наших корена и темеља традиције. Главна преокупација треба да буде очување традиције кроз песму, текст, књигу, и кроз музику. Домовина се не брани само оружјем већ и оним што је изнад - хуманошћу, лепотом стваралаштва и оним што нам нико не може одузети, а то су уметност, култура и традиција.

ДРАГАН Т. ЈОВИЋ - ГАЦА

Драган Т. Јовић - Гаца, познато је име на нашим просторима. Велики допринос дао је развоју културе нашег краја, посебно кроз књижевно стваралаштво, учешћем у организовању и личном учешћу у различитим културно-уметничким програмима. Велики допринос дао је очувању и развоју Часописа за књижевност, уметност и културу „Стиг“, у коме је његово име уписано као аутор стихова, али и као главни и одговорни уредника. Рођен је 26. октобра 1948. године у Црљенцу. Основну школу завршио је у матичној школи у селу Црљенац, Гимназију у Петровцу на Млави. Студирао је на Филозофском факултету у Београду, одсек Исто-

рија уметности, али су га животни путеви одвели на другу страну, тако да је радни век провео као криминалистички инспектор у Министарству унутрашњих послова. Интересовање за стварање поезије, код Јовића, почиње да се буди још у студентским данима. Прве песме објављивао је у часопису „Студент“, „Омладинске новине“ и „Младост“ у Београду. Касније објављује поетске радове у часопису „Стиг“ и другим књижевним листовима и часописима. Бављење поезијом за Драгана Јовића, како сам каже, представља нешто најдрагоценије. Сматра да је то изузетан дар, који имају песници и да се песник као такав рађа са даром за стваралаштво, и посебно израженим осећајем за писање и стварање, како поезије тако и прозе. Инспирацију за стварање црпи свакодневно из малих, једноставних, свакодневних догађаја, она се појављује изненада и неочекивано. Сваки човек може да осети и види лепоту свакодневног живљења, али само ретки и посебни, могу да ухвате тај тренутак и да га пренесу на папир, да га тако сачувају од пролазности.

Драган Јовић вуче корене из села Црљенац, као и један од наших највећих песника Србољуб Митић. Били су дугогодишњи познаници, пријатељи по перу и са-

радници. За Србољуба Митића, Јовић каже да је имао велики божији дар за стварање поезије. „Срба Митић је имао свој унутрашњи дамар уклетог песника, он је сам себе називао уклетним песником. Срба је био веома експлозиван и мудар, његове песме и стваралаштво имају огромну дубину која човека наводи на размишљање озбиљно и дуго“, често говори Драган Јовић о Србољубу Митићу.

У уредништву часописа био је још од студентских дана и један је од најмлађих чланова. Како је почео да се бави полицијским позивом, који захтева доста времена и велику одговорност, Драган Јовић не успева да се посвети поезији у оној мери у којој жели. Свакодневне ситуације са којима се сусретао током посла, утицале су на то да се песник у њему мало успава. Када је отишао у пензију враћа се уметности и позоришту. Глуми у представама, „Народни посланик“, и „Царство мрака“. На место заменика уредника часописа „Стиг“ долази у периоду када је Драгиша Милошевић био главни уредник, за кога сматра да је била привилегија познавати га и сарађивати са таквим човеком који је био изванредан као стваралац и као човек. Главни и одговорни уредник часописа „Стиг“ био је шест година. Радећи на припреми часописа „Стиг“, упознао је бројне познате српске писце, попут Добрице Ерића, пок.

Моме Димића, Радомира Андрића... У Часопису су у том временском периоду објављени текстови Добрице Ћосића, али и других значајних српских писаца. Организовао је неколико промоција часописа „Стиг“ у Удружењу књижевника Србије. Награде које је добио за своје досадашње стваралаштво су: Признање од Удружења потомака ратника, за најбољу поезију у Пожаревцу, награда за најбољу песму и похвалу у Великој Плани. Песма „Долазак пролећа и љубави“ проглашена је за најбољу песму на песничкој вечери у Малом Црнићу. Поезија и стваралаштво Драгана Јовића данас има другачији и озбиљнији тон. Прву књигу под називом „Један део живота“, објавио је након одласка у пензију 2005. године. У збирци су песме које имају датум када су написане, све су објављиване 1972. године. Друга збирка песама носи назив „Моја кућа“ објављена је 2009. године. Последња збирка коју објављује јесте „Ослобађање од тескобе“, или „Под тачкам разно...“, са коауторима Биљаном Мешић Јанковић и Зорком Стојановић. Објављена је 2017. године, промовисана у Центру за културу у Пожаревцу.

Драгана Т. Јовић је значајни културни посленик наше Општине. Веома је активан и данас. Пише поезију и прозу, учествује на књижевним вечерима и радо говори поезију својих пријатеља, писаца.

Светлана Перишић

ЖУЉЕВИ

Сваког нешто кроз живот тишти и жуља
ти жуљеви никад не пролазе
некад су гори жуљеви у души
него ко нажуља стопала на каменитим
стазама.

Моје су руке и табани жуљева пуни.
Али воли неко да љуби та часна дела
те руке поје груду да не увене
сваког је почастила хлебом та рука
остарела.

И док неко ужива и живи живот лагодно
штречаји жуљеви на мојој стопи
провирују кроз цикут, мученички, болно
а лице избраздано од зноја се топи.
Ходам путевима и Божјим стазама,
опраштам, молим и воштанице палим
желим да сав мрак и туге окупам
бистринама

у загрљај срећи к'о зрачак Сунца хрлим.
Не желим никад, никога да повредим
нек' дођу дани и боља времена
ко ми на жуљ стане, од срца ћу да га
отцепим
као гром усамљено дрво страшног
невремена.

И док те тишти нешто кроз живот цео
стопе и дланови жуљева пуни
песма у души има увек нешто и део
неко ће моје стопе нажуљане кад-тад да
љуби.

ЖИВОТ НА ПОТКИ

Колико сам жеља уткала
на потки живота...
Моја хтења и остварења...
низала сам перле од суза,
за разбојем док сам ткала
и сваку шару из живота изабрала.
Облаке како хајдукују на пропланку
док купим стогове љубави зденуте
од жара који се у срцу ствара.
Ткала... и ноћ и дан,
и кишу и сан...
дугу која се надамном пустила
надала се да ће крила да ми подари

да окупам очи у језерима јаве
а живот ме у нове окове стави.
Из корена је ницала жеља...
жеља мирисна као лековита трава
као песма нагиздана, самоникла
и уткана на потки пре свитања.
Оста сав мој труд, мој животни пут
урезан, записан у нити на потки и ишаран.
О обукла сам кошуљу што сам је ткала,
кроз живот цели,
па после путем заветним
где се броје дани
већ су у пепелишту затрпани.

Славица Пејовић

О ЛУБАВИ КАО ВИНУ, СТИШКИМ НЕМИРИМА И ГОРЧИНИ

*Прилој збирци поезије „Жуљ“ Светлане
Перишић*

У издању Народне библиотеке „Србо-
љуб Митић“ из Малог Црнића, објављује се
пета по реду, збирка поезије Светлане Пери-
шић, песникиње плодне и благородне
стишке равнице. Већ позната и препознат-
љива по свом поетском исказу, на књижев-
ном трону врских завичајних песника Стига
и Браничева, и песничким и књижевним
круговима и читаоцима и ван ових равни-
чарских предела, овом новом збирком са
интригантним насловом „Жуљ“ она отвара
нови круг свог стихотворења. Отварањем
своје душе, широке и шире од бескраја ових
равница на којима постојано израста и бива,
са најтананијим трептајима, будиће радост
и самих читалаца којима се поверава.

А и коме ће, него онима и илити нама,
који ту пространост љубави која исклијава
из сваког њеног стиха, можемо да доживимо
као сопствено озарење и рођење, повратак
праискону, љубави и Творцу.

Циклуси у овој збирци необично по-
дељени мудрим промишљањима и пору-
кама, вешто нас уводе у поезију о животу,
породици, вери, љубави и нади, пријате-
љима, сопственим немирима и преиспити-
вањима, долапима, њивама и плодној храни-
тељици Земљи, Стигу, стишким недрима
која живот значе. И све је у мукама, и све је у

љубави за дарове од Свевишњег, коме се она једино и моли.

Први утисак који ће читалац понети у сусрету са поезијом из ове најновије збирке поетесе Светлане Перишић је осјајена љубав која прелива чашу озарења њене а и наших душа. Кад је свуд око ње тмуша и море свеколике тегобе, мотив љубави у поезији Светлане Перишић постаје доминантан. Љубав као појам, као универзална истина постојања, није „испошћен“ свођењем на интелектуалну фрагментарну фразеологију тзв. Интелектуализма, ни на описивање шарених, светлуцавих слика виђених кроз каледиоскоп маште. Читалац се среће са поезијом реалног поетског исказа, својеврсним версом који приземљује узвисе али и спушта бивствовање на тло радовања животу чак и у некад суровој стварности. Светланаина поезија не дозвољава да се основни мотив, љубав и стварност, љубав и божанско у сваком од нас, расплине у бесконачном дескриптивном објашњавању скоро свих сегментата живљења. У делокругу њене тренутне опсервације, приоритет имају њен Стиг, породица, пријатељи, прихватање мука и тегоба које „жуљају душу“. Она отапа и најтврђа и најхладнија срца својом топлином благодати, сопствених и удаха и уздаха. Спонтаним отварањем своје душе њена поезија и у овој збирци, плени својим једноставним речима и надасве искреним и отвореним срцем за све око ње што је, и који је окружују.

Можемо ли то назвати животним оптимизмом, чак и када у души „жуљ жуља“ или парадоксалном на први поглед, обоготвореном љубављу која обитава у њој а то преноси и буди у читаоцу, процениће свако ко прочита било који стих из ове збирке поезије, вероватно и најзрелије обликоване и дароване нам, до сада. Најлепши део себе поклања читаоцима понекад не као песник већ као човек, тј жена која је, саткана и од магле и камена, која тка сопствену судбину а прихвата је као Божији дар. Преносно, у песми о плетиљи она не испишује само своју аутобиографију ни исповед :

ЖИВОТ НА ПОТКИ

*Колико сам жеља ућкала на поћки живоћа...
Моја хћења и остиварења... низала сам ћерле
од суза, за разбојем док сам ћкала и сваку
шару из живоћа изабрала.*

*Облаке како хајдукују на ћроћланку док
кућим сћоћове љубави зденуће од жара који се
у срцу сћивара.*

*Ткала... и ноћ и дан, и кишу и сан... дућу која се
надамном ћустћила надала се да ће крила да
ми ћодари да окућам очи у језерима јаве а
живоћ ме у нове окове сћави.*

*Из корена је ницала жеља... жеља мирисна као
лековића ћрава као ћесма наћиздана, само-
никла и ућкана на поћки ћре свићања.*

*Остћа сав мој ћруд, мој живоћни ћући урезан,
зайисан у нићи на поћки и ишаран.*

*О обукла сам кошуљу шћо сам је ћкала, кроз
живоћ цели, ћа после ћућем завешћним їде се
броје дани већ су у ћейелишћу зайирћани.*

Ова песма је песма свеприсутне и постојеће женске судбе али несумњиво је да је у овој, богатој збирци, не само одсликан њен живот, већ пре свега њена животна филозофија традиционалне српске жене која се винула и у висове духовог сазвежђа,

Исписана је поезија која се не чита између редова и не брише заборавом. Најлепши део себе исткала је разноврсним темама али основни мотив који се намеће је сведена на ту једну линију основне ноте и скалирања верса. Љубав је та окосница и животом омеђена, божанска и плотска, према свему и свима што је окружује. Нема у њеним стиховима трагања за смислом живота, лутања и интелектуалног фатализма. Ово је поезија коју доживљавамо као поезију оплемењеног живота, свесног осмишљавања његовог почетка и краја, без туговања, Њени немири и спознаја да ће се живот одживети и једном нестати не надгласавају њену окренутост светлости која живот оплемењује и љубав носи. А сами га испишујемо

Ове моје прве импресије на поезију Светлане Перишић у збирци „Жуљ“, а верујем да ће их читаоци ове поезије још и употпунити када их њихове порука дотакну, завршила бих са неколико секвенци из појединих песама које су довољне и као препод-

рука за њено читање и осет:
...Отварам врата широм новој зори
...Снага је у мени. У песми, у набујалој реци
и мраморној стени
...Сваког нешто кроз живот тишти и жуља/
Моје су руке и табани жуљева пуне
...Ходам путевима и Божјим стазама, оп-
раштам молим и воштанице палим желим
да сав мрак и туге окупам бистринама у
загрљај срећи ко зрачак Сунца хрлим
...Моја је њива највећа светиња пред којом
клечим, љубав која вечито тиња. Грумен
земље носим као амајлију
...Напиши песму рече ми неко/ Љубавну
какву није видео нико, /за такву љубав да се
мре /од љубоморе као цвет мирише /и буде
широка као море./Не могу такве песме да
пишем /ја живим за Стиг целим плућима
дишем, /ја сам ти завичајни песник можда
сам срећник а можда грешник

И завршавам, њеном поруком да је
љубав као вино, иста боја и горчина (Љубав).
Да, баш као и живот...

Данијела Божичковић

ЖИВОТ НАШЕ АНТИКВАРНИЦЕ

Чини ми се да је ова прича са почетка
збирке златни кључ за улазак у Антиквар-
ницу. Тренутац је да сви заједно закорачимо
у њу. А тамо нас чека- власник, шеф, стари-
нар, младић, шегрт и газда- аутор Оливер
Јанковић.

Улазимо у један свет који је, само на
изглед, стваран и опипљив. Писац нас,
спретним потезима мастила и пера, води
кроз лавиринте између снова и будности,
показујући, сваким кораком и словом да
случајност заправо и не постоји и да је све
заправо део неког и нечијег великог плана.

Марсел Пруст је у „Трагању за изгуб-
љеним временом“ при додиру са структуром
неког предмета, укусом или мирисом, одла-
зио у прошлост, сећајући се, филигранском
прецизношћу, и најситнијих детаља које су
асоцијације оживеле у њему. Оливер Јанко-
вић иде даље- и дубље. Он урања у слојеве
испод појавности, препознаје путоказе
испод првог, видљивог, нивоа, улазећи и

водећи читаоца у метафизичке односе.
Спретно, реториком суптилном, сликови-
том, често и неочекиваном, разгрће лави-
ринте могућности – и у тим закључцима,
често се, као у огледалу, и сами препоз-
намо.

Антикварница је, заправо, свет уну-
тар нас самих. Занимљив. Необичан. Неоче-
киван. Неистражен. Неукротив. Личан.

Сваки предмет поседује своју посеб-
ност, енергију и причу.

Да ли су те приче стварне или измиш-
љене, истините или створене маштом,
ширином духа и креативношћу уметника? И
да ли уопште треба причати о разлици
између стварности и маште, или се оне, у
неком тренутку, сусрећу и постају једно?
Оливерове приче пуне су управо таквих
тренутака.

Не постоји једна истина. Сваки човек
има своју.

Антикварница је Оливерова истина о
животу и његовој суштини.

Сваки предмет у њој учи нас нечему.
Карарски мермер шапуће да „убије те нај-
чешће оно што највише волиш“ а прича о
дувану казује колико је кратак и ништаван
живот човеков. Крхко је свако биће људско а
живот сам тако порозан и неухватљив.

Постоје тренуци у животу у којима се
треба одвојити- од особа или предмета.
Оставити их у прошлости, дати им слободу-
јер тиме могућност неког новог и другачијег
живота.

(Хроника једног инструмента)

Могу ли ствари да се померају и
нестају саме од себе? Физика се смеје овом
питању метафизика потврђује. Аутор се,
попут алхемичара, не чуди таквим појавама
већ их примећује као саставни део бивство-
вања и маестрално описује. Померање
предмета као и њихово нестајање заправо
осликава фину симболику – као у Фројдовом
или Јунговом тумачењу снова.

Необична су и луцидна описана
стања као и стања у којима аутор ствара.

Он каже „Убрзо западе у неко стање
полусна или пригушене јаве, која му је у
свест, попут речне струје, доносила даља и
ближа сећања.“

(из приче „Госпођа долази у 7,15“)

Присутна је и тема модерног доба-усамљености. То може да наведе човека да пожели да буде неко други- незадовољан собом и својим местом у друштву. Увек је лакше преварити неког другог него себе. Убедити себе да је лаж истина- постаје патологија. То је још једна од лоших манифестација савременог човека и модерног доба. И баш у тренутку када нас наратор уведе у егзистенцијална питања и философију постојања- дочека нас хаљина Лауре Варне и кошуља Пјер Карден. Гејзири еротике и лепоте у симболици одевних предмета супротних полова, угреју нас и помере снагом лепоте и страсти.

„Рубови те хаљине, сачињене несумљиво од предвечерњих облака, још су лепршали ношени неким унутрашњим, само њима знаним покретом, творили су мрежу ситних и тешко схватљивих, али ипак постојећих, сигнала.“

(из приче „Хаљина Лауре Варне,,)

И као што су у Антикварници предмети разних облика, намена, епоха... тако и у овој збирци, приче постоје и живе независно једна од друге. Заједничко им је само место на коме се налазе.

Приче које су пред вама изазивају све емоције- од смеха до суза. „Кромпираш“ ме, колико год сам пута читала, увек замагли сузама, а „Вилеров гоблен из маја 1980“ сваки пут насмеје... баба Зорином „Сада си нашао да умреш мајку ти твоју Кумровачку“ - признаћете, необична реакција на смрт маршала.

И тако, вешто нас водећи кроз лавиринте разних историјских периода, емоција, макро и микро светова у нама и око нас- стижемо и до времена инквизиције. Е, ту, Оливер Јанковић, зазирући да не оде предалеко и читаоце увуче у опасан вртлог, повлачи ручну- и враћа се на сигуран терен- онај који добро познаје и суверено њиме влада.

Завршићу цитатом из ове књиџе који најлепше даје одговор на питање:

„Шта је живот?“

(из приче „Последња магнетофонска трака“)

„Живот није ни једносмерна ни двосмерна улица. Он је много сложенија саобраћајница кроз коју се ми батргамо са својих пет, на моменте, шест чула, и тек можда

негде при крају живота схватамо да нисмо могли све да видимо, чујемо, да нисмо могли све да схватимо, јер нам једноставно, то није дано.“

Данијела Миланова

Пут око света на четрнаест страна

Између Тријумфалне калџије и Мосџа уздаха нема шале са сладоледом од џисџаћа

У питању је био један тренутак који ме је асоцирао на ту причу. Причу за коју сам мислила да је заборављена. Тачније, за причу о којој нисам ни мислила... Све време била је ту. Само се сакрила се у ладницу сећања, чекајући извештан тренутак да искочи. Као књиџа смеха и заборава. Не могу са тачном прецизношћу да разлучим шта ме је то повезало са њом, знам само да сам почела да се сећам неких занимљивих детаља. Заправо, видела сам, као на биоскопском платну. Младић и девојка путују аутомобилом. Пут је раван, времена има на претек и они га испуњавају разговором. Дијалози су, наравно, код двоје младих људи, што је потпуно природно и за очекивати, повезани са страшћу, еротиком и испитивањем територије. Све време се осећа страст у речима и наговештај жежења коже. Већ неко време су заједно, али се још увек не познају довољно. Не толико добро да једно друго не би могли да изненаде идејом, жељом или шалом. Шала. Мисао. Лош угао, погрешна реч. Бубње ми те речи у ушима, покушавајући да ме доведу до тражене приче. Знам да је у питању неки тренутак који им је променио живот. Окренуо га у супротном правцу од планираног.

Да, и мене таква прича упорно прати кроз живот. Стално ми се изнова, дешава. Различите ситуације али исти исход. Погрешан тренутак за праву реч или прави за погрешну. И тај преломни тренутак. Свакако, нешто што целокупан космос око и у мени усмери у неком другом, потпуно неочекиваном, правцу. После толико сличних искустава већ препознајем могућност проклизавања на путу, искакања из шина или пада у

амбис. Треба бити спреман. Увек. План Б је битан за опстанак. Често важнији од оног, уобичајеног, на који се ослањамо.

Препознавши управо тај, описани, тренутак, застала сам у пола реченице и вратила се добро познатој, утабаној стази. Одахнула сам, готово да сам чула тупи ударац камена који је „пао са срца“. Без настрадалих. Важно да овога пута није било „жртва“. Завршен телефонски разговор акапултирао ме је право међ полице са књигама. Знала сам, готово математички тачно, где је она која ми је тог тренутка била потребна. Црвено-црна корица, на слово К. Цепно издање, година издања управо она које сам и сама рођена. Па то је моја вршњакиња, помислих. Генерацијо, хвала ти што си се појавила у правом тренутку да ме спасиш од потенцијалних грешака. Сећање се вратило, потпуно цело, нетакнуто, из дубине заборавља.

У рукама држим књигу Милана Кундере под називом „Смешне приче“. Не, нисам одлучила да строго водим рачуна о сваком свом кораку. Баш супротно. Препустићу „случају“ сваки свој следећи корак. Не престајем да се смејем. „Двоје заљубљених, издвојени од остатка света, то је прелепо“, мисао је која ме покреће, помера. Носи.

Шарени кофер са лакованим *desigual* мотивима, отворен, лежи на кревету. Пакујем- неколико мајица, две три сукње, доњи веш... и купаћи, за сваки случај. Додајем прибор за хигијену, роковник и неколико оловака. Све што је ту, и јесте и није важно. Ако заборавим, купићу. Покрети у којима пакујем новац, картице и пасош су много значајнији. Без њих ми све остало не вреди. Приближавање аеродрому ме увек испуни оном фином, готово дечијом тремом. Заправо, трема је помешана са радошћу, јер авион је моје омиљено превозно средство. У њему се осећам баш онако, лепо, посебно и свечано. Ја нисам из оне приче- „Да је човек требао да лети, имао би крила“. Волим тај осећај изнад облака. Ма, лажем да волим- обожавам. Мој Марко, Маре, Маркони, љубав моја, мој доктор, више времена проведе на небу, него у кући, тако да је он потпуно смирен, поред мене, већ у мислима кад ћемо стићи у Париз. Њега тамо чека операција и његове су мисли

усмерене у том правцу. Стјуардеса нас обавештава да проверимо појасеве и велика челична птица почиње да клизи по писти. Седим до прозора и очи ми се пуне лепотом а срце радошћу. Готово сам сигурна да чујем своје срце како пева. Тактови Либертанга су ми у грудима. Зграде се смањују, повезују са осталим кућама, грађевинама, и већ у следећем тренутку линије постају све правилније а површине мање... мешају са зеленим деловима трава и шума, кистом природе, прошаране плавим линијама воде. Затварам очи и уживам у сликама које остају испод капака. Марка држим за руку. Колица која клизе праћена неодољивим осмехом младе жене у плавом костиму и црвеној ешарпи, носе и високе чаше са пенушавим шампањцем. То је мој избор. Марку низ грло клизи сок од рајчица. Доктор мора да буде сталожен и трезвен. Ја желим и већ јесам- луда и опијена. Марко задовољно жмури и милује ми прсте. Уживам. Личи ми на Рај.

Не личи, јесте. Летимо.

Испод нас је Шал де Гол. Птице се спуштају на тло. Слетели смо баш у оно доба, када се светлост сусреће са мраком. У том сутону, који има неку магију у себи, све је другачије. Издужене сенке имају сребрни сјај. Такси и кожна седишта белог таксија возе нас на одредиште. Завлачимо се у миришљаву постељину и загрљени проводимо прву ноћ у Паризу. Последње што памтим пре но што ме сан увукао у своје одаје је одсјај ноћног светла из оближњег Париског локала. Јутро је. Сунце нам отвара капке. Мој Маре пакује ствари и одлази у болницу, у којој често, по позиву оперише. Ја, облачим мајицу, тренерку, патике и излазим на улицу. Гладна сам звукова, боја и мириса његових улица.

Корачам према Сени. Гумени ђонови се готово нечујно стапају за осунчаним каменом поред реке. Пролазим поред прелепих фонтана. Успоравам корак и пуштам дами ситне капи дотакну вреле образе. Капљице се истог тренутка суше на мом лицу. Широм отварам очи у неверици слушам галоп коња и кочије на каменим улицама, Поред мене пролазе мушкарце са црним шеширима и даме у шуштавим хаљинама. Ствара се велика гужва око фонтане. Многи

у рулама носе крчаге. Воду су пили из Сене, све док се у 19. веку Ричард Волас поставио стотину фонтана да би Парижани имали одакле да утоле жеђ. На свакој фонтани, и дан данас постоји четири фигуре. Оне представљају једноставност, милосрђе, љубазност и трезвеност. Отварам очи и читам управо те речи- *simplicite, charite, bonte and sobriete*. Понављам их, полугласно, да ми се урежу у памћење, и чух пријатан, мушки глас, поред себе. Леп, црномањаст господин, ми се уз наклон, обрати, на чистом немачком: „Добар дан, да ли сте можда видели Црни Обеликс? Управо ми је упао у фонтану, али заплуснула ме је вода, а нисам понео наочаре. Необично ми је потребно да га нађем.“ Насмејох се, понових у себи натпис са фонтане - љубазност,- и одговорих му- „Помоћи ћу Вам да га пронађете“. Завукли смо руке у воду, а ускоро су нам се придружила и деца. Ускоро је обелиск био у његовим рукама. „Хвала Вам пуно на помоћи- рече ми- ја сам Равик, и управо сам пошао ка Тријумфалној капији.“ Ако желите да разгледате град, можемо тамо заједно. Ухватих га под руку. Корачали смо ка одредишту, причали о људским врлинама и слабостима. Рече ми да На западу нема ништа ново, али свакако данас треба да се нађе са Три ратна друга. Сложих се са њим да за све у животу постоји право време. –Да, у праву сте, рече и дода-Постоји време за све. Најважнија су два времена. Време живота и време смрти. Рекох му да ми је супруг доктор који повремено ради у Паризу, и установисмо да су колеге и да се познају. Ускоро нам се придружила и његова вереница Марлен Дитрих и баш ту, близу Тријумфалне Капије поједосмо најбољи сладолед у икада. Од пистаћа и лаванде. У повратку, нашла сам папирић у џепу. Писало је „Тешко је пронаћи речи када заиста треба нешто рећи“. У потпису, само Ерик.

Уморна али прилично задовољна, и још приличније, потамнела, вратила сам се у стан, где ме дочекао мој Маре са јамицама на образима, нежним прстима и белим зубима. И, да, Схватила сам поруку, Речи ми и нису биле потребне. О, да, овај Париз јесте најсветлији град али није тачно да Небо нема миљенике. Има нас. Топим се у Марко-

вим додирима, тонем у свилену постељину и у слатке снове. Сутра је нови дан.

Буде ме топле усне на још успаваној кожи. Већ је прилично најежена, а цело биће окупано чежњом. Грлим га. Припијам се уз његово тело, као да то чиним први и последњи пут. Кожа клизи под јагодицама. Боје се смењују, као у калеидоскопу. Није Нова година, али видим ватромет. Шареном сјајном светлошћу почиње ми дан.

Доноси ми хладан нес, Уместо тацне испод чаше, папирић. Штампан. Приближавам га очима и видим две карте за Венецију. О, граде канала и гондола... Да ли то неко испуњава моје жеље? Баш сам то место желела да видим. Карте су за прекосутра. До поласка, решили смо, нећемо изаћи из собе. Аеродром. Поново. Дај Боже да буде што чешће. Са Шарл де Гола, летимо ка аеродром Марко Поло.

Држимо се за руке. Испреплетаних прстију и прилепљених дланова. Пролазимо поред уличних тезги препуних сувенира, међу којима доминирају маске. Кринке у разним бојама, облика који се нису мењали кроз векове, Чује се жагор трговаца који нуде своју робу. Загледам гондоле и заљубљене путнике на њима. Мирише вода, која неуморно, ноћима и данима, вековима, заплускује зидине шарених кућа. Дивим се тој архитектури и људима. Стижемо на велики камени трг, Трг Светог Марка. Ограђен са три стране прелепом архитектуром и светлим нијансама фасаде од које застаје дах. Не могу да се отмам утиску да је на тим зидовима заправо окачена најфиније рађена филиграфска чипка. Голубови лете око мене а ја сам од лепоте тренутка занемела. Посматрам и памтим ту лепоту. Требаће ми када дођу они сиви дани. Да их обојим веселим бојама и емоцијама усхићења и дивљења. - „Дођи, хоћу нешто да ти покажем“ - Маре ме повуче за руку и почесмо да трчимо ка обали мора. Испред мене је камени мост. Прелеп. „Знаш ли шта је ово?“ - упита Марко. „Не знам, али је неописиво леп.“ - „Зове се Мост Уздаха“. - „Мост за заљубљене?“ - потпуно опијена романтиком, претпоставих. „Не, не никако. Са овог моста су осуђеници последњи пут видели копно. Саграђен је почетком 17. века вољом венецијанског дужда

Марино Гримана, са циљем повезивања Дуждове палате са, тада, новоизграђеним затвором. Мост је изграђен од Истарског камена у барокном стилу. Није у то време, било тешко завршити у затвору, али је било готово немогуће, из њега изаћи. Најпознатији затвореник Венецијанског затворе био је Ђакомо Казанова. Он је и један од ретких који је успео да побегне одатле... што нас превише и не зачуђује, с обзиром да је имао висок ниво интелигенције и сналажљивости и да освоји све те жене по којима је познат“.

„Оооо, шта ти све знаш, мој Казаново...“ - рекох и утиснух сочан пољубац свом драгом на каменом мосту, мосту уздаха, поред бистрог и тиркизног Јадранског мора. Венеција или Млеци, како год да се звала и сада зове, јесте место које треба видети, бар једном у животу. Кажу- „Види Венецију, па умри.“ Видећу је, ускоро. А то умирање, нека чека. Што би рекла моја сестра- „није ово тело за опело“ ал је огладнело... „Идемо да ручамо неки морски специјалитет, да не бих почела да гризем ове туристе...“ - узвучу глад, одговорих.

Обома нам се, у низу локала у старој каменој улици, баш тај допао. Погледали смо се и застали. Нисмо ни морали ништа да кажемо једно другог. Прећутно смо се сложили да је то право место за ручак. Била је то фина, ненаметљива комбинација сивих нијанси и сунчано жуте, Столице од кованог гвожђа давале су неку патину читавој слици, а спој рустичног и модерног, појачавало је осећај правог тренутка и правог места и потребе да се баш ту застане и наручи нешто што ће задовољити сва чула. Једини проблем је што су сва места била заузета. Спретан конобар нас је у моменту прочитао, бацио поглед и искусно снимиио ситуацију. Нудио нам је два слободна места за једним столом. Двоје људи већ је седело ту. Био је то занимљив пар. Он сед, старији човек, али врло шармантан а она, рекла бих доста млађа. Ипак, деловало су јединствено и складно. Осмесима и речима су нам пожелели добродошлицу. Рекоше да је ово њихово прво путовање у Венецију, и да је баш ту желео да доведе своју... „музу“ како је, очито опијен од љубави, називао своју партнерку. Она му је инспирација, као ни једна до сад,

рече нам. Јели смо козице умачући их у пикантан сос и као омађијани слушали причу о њиховој љубави. Рече да већ десет година није написао ништа, али од кад је упознао Андријану, инспирација извире попут гејзира. „Преко реке па у шуму“ је написана управо по њој а роман на коме сада ради никако да добије прави назив. Има неколико варијанти, време ће искристалисати ону праву. Њихови погледи су били пуни љубави и страсти а речи врцаве и заводљиве. Уживали смо и у храни и у неочекиваном друштву, које нам је веома пријало. И све је било весело и светлуцаво као Покретни празник, нисмо се чак ни упитали када смо их чули „За ким звоно звони“, али сам сигурна да се Сунце поново родило када је млада девојка свом мудрому витезу узвратила љубав баш ту, у Венецији. Поздравили смо се срдечно са овим необичним паром, а ја сам упитала може ли да пише од толико лепоте- „Можеш увек писати ако те људи оставе насамо и не сметају ти. Али, најбоље се ипак пише када си заљубљен.“ То, колко је најбоље и колико истине има у томе је и Пулицер и Нобел који су убрзо после тога потврдили ову мисао. Он није био старац али је своје дело насловио тако и додао опојну реч море.

Са испреплетеним прстима, усклађеног корака, идемо ка хотелу. Прија ми длан вољеног човека. Сваки корак препун је снаге, сигурности и адреналина. Убрзавамо. Починемо да трчимо, са једнако усклађеним корацима. Небо мења боју. Постаје сребрно. Сунце су заклонили облаци у облицима Дизнијевих јунака. Поглед ка њима, враћа ме у детињство. Лепо ми је. Смејем се. Кап, ситна и топла, пада ми ма нос. Смејем се, још. Капи се убрзавају. Множе. Друга, трећа, стота... Падају на баријеру моје густе локнасте косе. Чује се грмљавина, окрећем поглед ка звуку. Небо прошараше трагови светлости. Зачу се плусак. Муња. Град. Град пада на град. Не престајем да се смејем. Тај кикот је потпуно заразан. Марку се смеју очи и зуби и бутине у трку. Стајемо испод једне стрехе, али залутали комадић ледене капи, пада ми право на ужарен и насмејан језик. Грцам, кашљем, не могу да удахнем. Марко ме удара по леђима, чујем његов уплашен глас који каже . Шта ти

је? Смири се, диши... Гутам пљувачку, пре-стаје кашаљ, отварам очи. Лежим у кревету, у нашој соби. Поглед сусрећем са забринутим очима свога мужа: Мила, шта ти је? Нешто си ружно сањала? Имаш ли још темпера-туру? Узима топломер, притиска бело дуг-менце и ставља ми га испод пазуха. Чекамо неколико тренутака, док се не чује познати звук. Извлачим малу пластичну справу. Он чита- 36,2. Добро је, спала је. А данас би и требало да изађеш из карантина. Мука ми је више од ове короне и неизласка из куће. Једва чекам да се заврши изолација па да прошетамо поред реке. Ужелео сам се свежег ваздуха, запарложили су ми се мишићи. Него, шта си то сањала? Јао, Маре, ма све је било тако лепо, као на филму... Почињем да му причам делове којих се сећам, у собу улази наш син.

„Мамице, је си ли добро? Да ли ти се вратило чуло мириса?“ – Делимично, насмејана одговарам... - Кухиња мирише на срећу, када си ти у њој. Мислим, мирисаће ако умесиш оне твоје прелепе кифлице са кремом, инспирисано, додаје малиша. Устајем. Обувам вунене чарапе. У овом тренутку, одлично се слажу са памучном спаваћицом. Мрвим свеж квасац прстима, додајем топло млеко и шећер, пуштам музику, а под неп-цима још увек осећам укус француских кроасана. Посуда се пуни мехурићима, моје срце срећом, а са радија чујем тактове песме „Пароле, пароле“ и диван спој гласова Далиле и Алена Делона.

Биће ово перфектне кифлице. Праве,
Париске.
Де жави.

ВОЗ ПОЕЗИЈЕ ПРУГОМ БЕЗ ГРАНИЦА

„Завичају, збогом!
Поздрављам те, студи, сад!
Рашири ми замрзнуте руке!“
Из песме „Гласови“ - А. Блок

Воз се, лењо, попут велике испружене животиње, пропињао клизећи по шинама. Сумрак је отварао капке сећања и исписивао планове по облачићима. Воз се полако, уз звиждук и клопарање ишао зацртаним пу-

тем, по ко зна који пут. Мени је био први.

Кренула сам сама. Мајка ме је испра-тила до главне станице у Београду. Брижна, у покушају да сакрије страх од тога како ћу се снаћи у тој далекој земљи. Сувише сам млада да бих стрепела. Сувише неискусна да се плашим. Сувише радосна што идем код ујака. Седим у купеу. На изглед мирна и рав-нодушна. Заправо, пуна набоја, и неке неде-финисане треме. Мисли ми излећу напоље. За њима, емоције. Излазим и ја. Крећем за њима.

Ходник је узак и пуст. Стајем код про-зора и наслањам дланове. Прија ми додир хладноће на њима. Затим на хладно стакло, спуштам и образ. Као да долази нова доза кисеоника у моје тело. Хватам попречне пречке, притискам на доле, отварам прозор. Имам 17 година, и оне су ми довољне да га, без превеликог напора, спустим. Зимски ваздух, са кристалима леда, са мирисом чи-стоте и снега, зауставља ми дах. Уши заглу-шује клопарање по шинама. Лепо је. Кажу да сазнање ствара осећај задовољства. У овом тренутку, пуна сам незнања. Не знам када ћу стићи. Не знам колико траје вожња. Не знам чак ни то хоће ли ујак на време да дође на станицу. Хоће ли уопште да ме сачека? Не знам шта ћу да радим ако тамо не угледам његово округло, насмејано лице, са очима налик дугмићима на нанином џемперу.

У том тренутку белила, снега, вожње, сумрака, дана који одлази и ноћи која нуди магију и не размишљам о томе. Чујем само речи које сам недавно прочитала и које је моје памћење упило као леит-мотив- Ру-сија- земља хришћанска, земља братског нам народа, са златним куполама, црвеним тргом и свакаквим лепотама. Задрхтим што од лепоте коју наслућујем, што од хладноће која ми кроз прозор запара груди. Враћам стакло на горе, све док се не чује да је ушло у лежиште. Враћам се на своје путничко место, у купе. Ушушкана у седиште, мисли губе облик, све постаје боја...

„Дремам- за дремежом је тајна.
У тајни- Русија је цела.
И у сну, необична, сјајна,
Нећу се таћи тог одеда.“

„Русија“ - А.Блок

Мислим да сам понела довољно топле одеће за руску зиму... али, не размишљај чак ни о томе. Једино о чему ове ноћи мислим – путујем у Москву!!!

Чини ми се да се та мисао разапела на две ноћи и дан између њих. Ипак, не бих у овом тренутку сасвим поуздано могла да тврдим колико је пут трајао. Сећања су варљива. Оно чега се потпуно сигурно сећам је да моја десна нога (увек се њоме спуштам) није ни дотакла Московски асфалт – а већ сам заронила у загрљај, у те топле и сигурне руке, брата моје мајке.

Била је ту читава Москва и цела Русија.

Кроз трепавице орошене кристалима суза радосница, кренусмо поред реке. У даљини видим кровове цркава и златне врхове које на зимском сунцу делују величанствено. Моје прво јутро у Русији. Свеже а топло. Снежно а сунчано. Неизвесно а сигурно. Узбудљиво и смирено. Русија, под мојим ногама. Широка и моћна, питома и дивља. Прсти у рукавицама. Рукавице у џеповима. У џеповима су се сакрили неки песници, који кроз јагодице загрејаних прстију покушавају да ми шапну по неки стих... и ја, као морзеевом азбуком, препознајем и тумачим њихове речи... Осећам се тако посебно и тако моћно због тога. Зар сам имала ту срећу да баш мене одаберу!?

„И ја сам -Хамлет. Крв ми хладни
Кад неваљалства мреже плету.
У срцу моме- љубав младих
Живи- за једину на свету.
Теби, Офелијо, мој рају,
Живота зла далеко воде,
Умирем, принц, у завичају,
Отровним сечивом убоден.“

„Јамби“ - А.Блок

Руски писци су са мном. Они ми шапућу. Преносе симболе. Ходам по симболима. Стопала урањају у снег и у светле, искричаве речи. Речи су свуда, расуте, посађене, изникле. Само их треба препознати. „Над Русијом звезде трептице“ јави ми се стих преко јагодица прстију, кроз приљубљене рукавице уз кожу. Симболика трајања на путу препознавања. Белина шкрипи под

стопалима. Кораци су печати у снегу и у времену. А онда, гласно и продорно, попут ужарене муње која исече небо, преда мном слика Црвеног Трга.

„Да ме потоци боја и светлости (чудесне), Буде из сиве свакодневице.“

У том трену, појави се дуга. Како може без кише? Може, јер ова дуга није на небу, већ у моме уму. Гуп са благом чека ме. У њему су стихови. Волети и бити вољен-жеља је над жељама. Волела бих да ме неко тако воли. Као Јесењин Исидору, као Одисеј Пенелопу, као Ленка Лазу... Као Ђура Милу. Као Ана Оњегина... Као Александар „Дивну Даму“. Да, баш као он. Да ме тако штити. Супарнику баци рукавицу у лице и изазове на двој. Напише песму. Воли. Напише 146 песама. Обожава. Волела бих да имам витеза поред ког бих се осећала као принцеза. Краљица. Дама. Да, желим да будем Дивна Дама некоме ко ће бити предиван мени...

Ипак, нешто ми је овде, на Московским улицама, тако чудно. Нико се, ама баш нико није ни осврнуо за мном. А мислила сам да сам лепа. Чудим се. Мало задржим питање под језиком, али, не могу дуго, па проговорим. Питам ујака да ли сам ја то у возу можда поружнела? Пун град момака а ни један поглед зауставио на мени није?! Да питање не би нарцисоидно звучало, додајем шаљив коментар, да му заоблим углове- „Ујко, а да није тај воз којим сам дошла прошао кроз Зону Сумрака? Па сад више ништа није као што је било... пре дан... два?!...“

Смеје се. Дуго се смеје а онда, једнако шаљиво, одговара- „Ђани (тако ме из милоште зове), рећи ћу ти нешто у поверењу, ал ником не смеш да откријеш тајну“... Очи ми се повећавају као и светлост у њима- „Ђани, луткице моја, ниси се ти променила, не би то ни Зона Сумрака могла да учини са таквом лепотицом ујкином. Само, црна си, ниси плава као Русикиње. Личиш им на Украјинку, а они се, баш, и не воле...“

Удахнем. Издахнем. Насмејем се. Ово објашњење прија мојој сујети. Добро ми је овде. Свиђа ми се Русија. Некада прија да будеш непримећен.

Руси ме, дакле, не примећују. Тешко да ћу упознати принца, свог. Ипак, има нешто што ми се свиђа-Рускиње ме обожа-

вају. Русима сам смешна због акцента. Рускиње ме воле због ујака. Има он тамо доста девојака. Мада је црн.

Ја сам фасцинирана супротностима које гледам свуда око себе. С једне стране, тешка економска ситуације- редови за хлеб и месо на улицама. У продавницама један једини артикал развучен по полицама. У ексклузивним ресторанима, кавијар, шампањац, сладолед са преливом од шумских јагода. Близу облака, златне куполе, које нико не дира. Гладан народ не пружа руке према светињама, већ стрпљиво чека у редовима. У једној од улица срећем два уметника- сликара и карикатуристу. Бирам уметника карикатуре. „Све је трагедија“, каже Александар Блок. И љубав. И живот. И поезија. Није, није трагедија, говорим сама себи... живот је богатство, у свим облицима.

Не знам да ли је у праву. Знаћу једнога дана. Сада- и љубав и живот и поезија су ми изазов.

Опет воз. Опет шине. Опет тај звук. Враћам се у Југославију, пуних руку кофера. Душе пуне лепоте. Злато ми подрхтава у срцу. Враћам се у свој дом. У свету стихови се памте. На огњишту-они настају.

А онда се појавио Јура. Када сам га упознала на факултету за психологију, био ми је баш сладак. Имао је необичну боју очију-као небо када се гледа из авиона. Да, стварно ми се јако допао. Због те нијансе очију. Због акцента. Изговора. Начина на који када ме је први пут погледао, то више и није престао да ради. Само ми је био необично сладак. И ништа више од тога. Довољан разлог да му одговорим на писмо које ми је послао. И на свако следеће.

Онда се, једног дана, уместо писма, појавио он- Јура. Са братом. Мајком. Другом. Са даровима. Закуцао је на исту ону адресу коју је сваке недеље исписивао на коверте који су летели авионом према мени. Очи боје облака из авиона није могао да пошаље, зато је дошао са њима. Занемела сам када сам их угледала на вратима куће у којој сам живела. А онда сам чула звекет. Звекцао је рукама, речима, смехом, тремом, сребрним кашичицама, самоваром, свиленим столњаком са златним везом... картама из Украјине које су их довеле на моја врата...

Да ме просе. Не сећам се шта сам рекла. Отишла сам да купим нешто, да их послужим. У шоку, нисам ни стигла до продавнице. Оставила сам мајку са потенцијалним зетом и пријатељима, да се избори, како зна. Вратила сам се тек када је она испратила госте. Била је љута на мене што сам је довела у такву ситуацију. Ипак, то је било најмање зло од свих других сценарија. А шта сам друго и могла да урадим? Нисам желела да се удајем. После тога, никада више ни једно писмо нисам написала, бар не ван граница моје земље. Ипак, сада видим, то јесте била романтика. Она СССР-овска. Можда сам ја украјинцу Јури била та Дивна Дама, ко зна? То сигурно никада нећу сазнати. Док ово пишем, паде ми поглед на карикатуру испрскану лаком за косу, да боје дуже трају, и окаченој на зид собе у којој сам порасла. И ја се смешкам-мада, не бих могла да се закунем да је ово на моме лицу баш осмех.

Не, нисам тип балерине. Замислите тоталну супротност тој грациозној фигури и дозвољете мене. Да, ја волим бокс. Што се кик-бокса тиче, ту сам се, баш, пронашла. Већ у неким озбиљнијим годинама (тако други кажу, ја их не класирам тако, ал ајде) између 40-50, постадох председница КБВ. Обишли смо многе земље, донели медаље, плакете, дипломе, деца из нашег клуба су се осведочили као сјајни спортисти и „борци“ а онда стиже и позив за светски шампионат у Бриселу. О, какао је све то само пријало. Припреме, организација, лет. Неизвесност. Такмичење почиње у 7- раном зором. Четрдесет застава, четрдесет земаља, такмичари из целог света и међу њима, ми. Застава Србије се вијори, поред Кинеске, Јапанске, Руске Украјинске... На списку такмичара, Бугари, Немци, Руси, Украјинци, Чеси па ми. Устрептала у тренерци са бојама земље коју представљам бодрим младе борце нашом познатом мотивационом реченицом „јесмо ли ми борци или бабе“ и сетих се опет моје баке коју сам звала нана која је умела да каже (описујући II Св. рат, који је доживела и преживела): „Бугари су звери, Немци су војници. По наређењу. А Руси? Руси нису тако нежни и романтични како ти мислиш. То је тако у књигама и у поезији, а у животу, мало је другачије.“ Није она имала пуно

школе, прекинуо рат школовање, али је имала много животне мудрости које ја тада нисам разумела колико год веровала нани која ме је отхранила.

Кренуше борбе на татами-ју- илити струњачама. Немци гледају на сат, поштују сваку паузу, а бију се ко балерине. Изађоше Руси и Украјинци у ринг. Ту се није видело где су ноге где су главе. Чеси су одустали од такмичења, нису се усудили ни да покушају, после ових борби. Ми, Срби, ми смо се „тукли“ онако, по „нашки“ јесте у једном тренутку Хитна помоћ дошла да пружи помоћ домаћинима, ал нису се они љутили на нас, У ствари, љут је био њихов тренер и то на њих- зашто су тако нежни, као „девојчице“ и да треба да се угледају на нас, Србе. Вратисмо се овенчани медаљама и пехарима, а ја схватих да романтика заиста живи у стиховима. Али да локне Јесејнове и страст Блока, имају и своју другу димензију, што је, заправо, дивно. Не, нисам срушила своје илузије, то свакако не, Руси јесу романтичан народ. Само, да бисте то схватили, треба да одете у Библиотеку а не на турнир борилачких вештина.

Поезија је нешто друго. Код поезије, раздаљина, растојање и неразумевање не постоје. Све се дешава дубоко унутра. У срцу.

Сећам се да је било пролеће. Година није значајна. Важно је то да је син кога сам родила, тог пролећа имао 8 месеци. Био је здрава, буцкаста, беба. Наравно, са статусом осмомесечног човека, који још увек не уме да хода нити да говори. Малишана је бака држала у наручју и сасвим спонтано, почела да му говори песму, на свом матерњем, влашком језику. Не знам језик и не разумем ни реч, али ми се кожа најезила и очи напуниле сузама. Сузе сам видела и у очима свога сина. Светлуцале су, као кристали. Речи су га растужиле. Необично. Нисам разумела шта се дешава и откуд та емоција туге? Питала сам мајку свог супруга о чему је песма. Објаснила ми је да је то стара влашка песма у којој се дете изгуби у шуми. Речи описују његов страх и самоћу. Речи које не познајемо, изазвали су праву емоцију. Нисмо разумели језик али јесмо песму. Била је то прва мултикултурална комуника-

ција коју памтим.

А онда је кренуло препознавање тог заједничког- Божанског и космичког језика у нама- језика поезије.

„Истина ће присуствовати у свим речима

На местима где је песма најлепша
Онај који је први запевао повући ће се
Препуштајући песму другима...“

Бранко Миљковић

...Јер, песма се не пише. Она се осети. Доживи. Роди. Поезија се живи. Она је заправо, сасвим једноставна творевина. Као, када расте трава. Тече река. Као када се смењују дан и ноћ. Она је чиста, попут сузе која испере око и створи место за осмех. Непроцењива, као удах слободе који испуни груди. Песма је испод коже али изнад језика и изнад свести. Она има свој ритам и музику који је ритам пулса и срца. Поезија спаја све врсте уметности- она ствара слике, рађа музику, њене речи повезују боје и тонове. Песма се не пише. Она никада није само производ писања и бележења. Она није проистекла из намере песникове да је напише или из хтења песника да нешто каже- или не каже. Песма се обликује независно од наше воље; настаје из оног унутрашњег бића човековог- из тог чудесног микро-космоса и Божанске искре, уплетене у ткиво. Када се така енергија сједини, она не може да остане препозната. Јачина је управо у симболима који вртају, искачу и живе у сваком слушаоцу једним новим животом. Поезија се доживи. Без речи. Без познавања језика и правописа. Без ограда и баријера. Као што се осети и препозна истина. Душом.

Немачки филозоф Мартин Хејдегер је о поезији говорио као о формирању и примени истине, главном извору метафизике. Поезија је, по мишљењу филозофа, не само неуметничко средство изражавања, већ отелотворење саме истине.

Поезија је, заиста, све то.

Емоција. Инспирација. Суштина. Истина. Философија. Уметност. Симболика. Живот.

Али, не смемо упасти у замку неразликовања поезије од онога што она није. Није сваки стих поезија, нити свака песма. Стихове може да напише било ко било када Сваки човек има право да пише песме. Али, тек када се појави „Божја искра“ то постаје поезија. За поезију су потребне светле мисли, чисто срце и прозачна Душа. Поезију стварају песници. Она се јави. Као пророчанство Исусу. Изненада, као љубав. Права песма једноставно „изађе“ из песника. Као беба. Попут рађања новог живота. И увек мирише на лепоту. За тај осећај пуноће није неопходно познавање језика на коме је песма написана. Понекад је довољно препустити се осећају који она ствара- ритмиком, тоналитетом, изразом. И увек, јаком емоцијом.

Тешка су времена, кажу. Тешка су времена, знамо, живимо у њима. Тешка времена су увек наклоњена поезији. Тај језик симбола, створен чистом емоцијом, ствара интензиван доживљај у коме речи често нису пресудне за разумевање. У време пандемије, сада, када смо више но икада физички удаљени једни од других, дешава се својеврсно чудо- једни би рекли- парадокс, други- логична реакција- људи се приближавају једни другима. Не сви, не било који људи који осећају и разумеју поезију као део свог бића- људског и космичког. Управо та физичка одвојеност и немогућност комуникације отворила је нека нова врата, створило неке друге путеве којима су песници, свесно и интуитивно, кренули. Поезија нас је зближила и ујединила. Помоћу нових, модерних технологија, повезали смо се- сликом, звуком, осећајима и говором- са људима на другим крајевима света. Поезија је та која је направила спону, мост, да нас повеже. Слушали смо једни друге, осећали, уживали у поезији познатих и непознатих језика, дружећи се са различитим обичајима и културама.

И разумели смо се.

Савршено добро.

Често, без препознатљивих речи и израза, али са препознатљивом емоцијом разумевања и припадања, поезија је избрисала све географске, верске, језичке границе и стопила нас у једно јединствено- Божанско Биће, без обзира на године, пол, веру и расу.

Можда је баш у томе и највећа вредност и квалитет поезије. Поезија не зна за границе и за нераздевање.

Јер, поезија говори језиком срца,

„Поезија брише границе и превазилази растојања.

За њу није потребно разумевање речи.

Она говори језиком срца.“ –

Д. Миланова

„Сви су људи пјесници у срцу“ –

Р. Њ. Емерсон

(НЕ)ПРИЛИКА И КОНКУРС ЗА ЕСЕЈ

Расписали смо конкурс за песму и причу. Темом сам задовољна. Веома. Одзивом, такође. Осим на званичној страници и сајту КК послала сам и својим пријатељима на друштвеним мрежама, онима за које знам да пишу. Реакције су, као и увек, различите. Запамтих одговор писца кога баш ових дана читам- „Овога пута нећу да учествујем. Ја не пишем по поручбини.“

Имам и ја своје успоне и падове. Као и сваки живи човек (Док је жив- за после, чисто сумњам). Не мислим на оне формално важне и битне. Суштинске и животне. Мислим на оне унутар себе, које најчешће нико други и не примети. Ако му не покажеш. Или кажеш. А и ако отвориш душу и испричаш шта те мучи (најчешће је тешко и себи објаснити), ретко ко може да те разуме и схвати. Мислим на оно када се погледаш у огледалу и сам си себи најлепши, а онда, опет, исти нос и око- не можеш да гледаш јер само неке грешке природе или створитеља на свом лицу видиш. Мислим и на она расположења(наизглед) ничим изазвана осећања испуњености и среће, или туге и малодушности. Често у једном истом дану.

Е, та туга, ретко ми се дешава. Ал када се појави, заковитла ме, са леђа удари (спретно, да јој ни не наслутим лице) и обори на тло. Углавном се, у таквим ситуацијама и (не)приликама, негде завучем,

шћућурим и о томе ћутим, док, као тмурни облак, не прође то унутрашње зло. На питања шта ми је (јер баш не могу увек да одглумим срећу) кажем- време, хормони или ПМС. Исти одговор са три различите речи- и додам- проћи ће. Да, увек и прође. Али, док не прође...

Дан је почео лепо. Била сам опијена звуком песме која ме пробудила у пре зоре, свитањем које сам из полу залећеног аута видела са моста, и оним златним одсјајем сунца на површини реке; неким речима које сам прочитала претходне вечери, које су ме попут пенушаваг вина, нежно завеле, неосетно опустиле и чаробно уљуљкале у снове. Снове памтим само у фрагментима- сасвим довољно да са пуно воље започнем овај дан. Тако наспавана, срећна и задовољна. И жељна нове приче.

А онда се замутило огледало. Лик ми се променио и кожа ми је постала тесна. Мисао мутна. Нешто ми је сметало. Нешто ме жуљало, нисам знала шта. Како је време одмицало, ноге су ми биле све теже а кораци све краћи. Пут до куће био је много дужи од оног којим сам јутрос ишла. Још није било време за починак, још ништа од кућних обавеза нисам завршила, али сам као лења мачка, зимска, ухрањена, тражила неку топлу рерну да се завучем. Са пола снаге и исто толико мозга, заврших баш што морам, преко воље. Осетила сам олакшање када сам се завукла у плаву постељину која је мирисала на лаванду. Зажмурила сам, али су истог момента сузе почеле да гурају очне капке, и глас који је куљао из груди, никако нисам успевала да задржим. Плакала сам. Очајно, неутешно и горко мени из потпуно необјашњивих разлога.

Онда ми је зазвонио телефон. На дисплеју је била моја најбоља другарица. Ником другом не бих дозволила да ме види у том стању, али, њој јесам. Јавила сам се. Знаш, да је ближе, одмах би дошла да ме загрли. Ипак, дели нас 1200 километара, па је загрљај био виртуелан. Подршка није. Прво ме је слушала како плачем. Онда смо плакале заједно. А онда је све почело да се смирује. Чим сам се повратила да речи могу да изговарам без јецаја, испричала сам јој о књижевном делу писца кога сам читала и прет-

ходне вечери. Заправо, мало сам говорила о причама. Више о њему. Тек у том тренутку и дијалогу схватила сам да ме не фасцинира само начин писања, већ и сам писац... а схватила је и она. – Ко је тај писац? Како се зове? Пошаљи ми слику... Рече. Наћох неку и нестрпљиво, да чујем њен луцидни утисак (она га има) притиснух дугменце за слање. После неколико секунди стиже одговор- Ја овог човека знам. Не сећам се одакле, али негде сам била у друштву са њим.

Ништа више на ту тему нисам ни питала. Можда сам помислила да се преварила. Свако на неког личи. Вероватно јој се учинило. А било ми је и криво што га ја нисам упознала... што није било прилике.

Чекала сам још неку реченицу од писца и са том жељом, заведеног ума, заспала.

Ујутру ме није пробудила песма. Пробудила ме је порука моје најбоље другарице. Био је ту велики срцасти смајлић и писало је:

-Сетила сам се. Заједно смо у једном Зборнику. Мислим да смо се упознали на Коларцу. То је оно кад ти ниси хтела да напишеш причу. Рекла си да нећеш да учествујеш, јер не пишеш по наруџбини. То је једина промоција на коју сам ишла без тебе. А што се писца тиче- мужеван је, шармантан је и очаравајући. И чини ми се да је пун себе. Да те не волим оволико, рекла бих да сте вас двоје исти.

- Ок... чујемо се касније. Одох да прогуглам да ли је расписан неки нови конкурс. Никад се не зна ко ће да те сретне тамо. Ако не искористим прилику, бићу у неприлици. А то себи, прилично, не желим. Не приличи ми.

СВЕТЛОСТ НА КАМЕНУ ЗА ПОД ГЛАВУ

„Само један камен за под главу“ / ТОМАШ Мирел.- Wien –Beč: „Nur für einen Stein unter dem Kopf“; Verein „Wiener Poeten“; 2022 (IOS: Beograd)

Веома тешко је бити други у сопственом животу, а ипак задржати свој карактер и оно чувено ЈА, мислити својом главом, бити

свој, аутентичан, не подлегати свакодневной страсти популарности, остати посвећен и окренут тренутку, али и вечности која ће се огледати у ономе што ће као дубок траг једног времена, остати иза њеног овоземаљског живота на један оригиналан и неповљив начин.

Ова мисао ми се наметнула после једног телефонског разговара за Мирелом Томаш, коју лично не познајем. Драгост и блискост према њој, осетила сам у причама људи, који су ми говорили о њој, гледајући фотографију и проучавајући њене црте лице. Истовремено сам видела благо, добродушно лице, али и велики ауторитет, које поседује, као неки упитно-заповеднички тон у очима, на који се одговара само са ДА или НЕ. Објашњења, камуфлаже, избегавање истине, једноставно не дозвољава и одбија их од себе.

Звонки глас, на тренутак озбиљан, охрабрујући, неозбиљан – смејући са на свој рачун, Мирел Томаш има ту моћ, да отопи и највећу санту леда, откључа срце саговорника утешним кључем, и настави, као да се ништа није догодило. А догодило се. Догодио се рукопис књиге „САМО ЗА ЈЕДАН КАМЕН ГЛАВУ ПОД ГЛАВУ“.

Прво што ми је пало на памет је драма „Камен за под главу“ Милице Новковић. Међутим, књижевна творевина Мирел Томаш окренута је једној другој узлазној линији. И док Милица Новковић у својој драми веродостојно ниже слике света једне сеоске породице, са наглашеним психолошким тоновима ликова о дубоком мотивисаношћу њихових поступака, Мирел Томаш своје дело усмерава на у више праваца, али тако брижно и пажљиво га своди под оне законитости које захтева једно књижевно дело. Посвећује га широј читалачкој публици и људима који су на привременом раду у иностранству, али и онима који су одлучили да живот проведу у другој земљи. Она своја поетска остварења не разводњава, већ сакупља све тренутке прошлости, садашњости и оне надолазеће. без обзира да ли су тешки, тужни, радосни, изненадни, Богом дани или грешком изазвани у једну књижевну целину, која нам потврђује да је Мигел Томаш изразито суверени писац.

Читање рукописа „Само за један ка-

мен под главу“, недвосмислено намеће вишеслојно мишљење у самој ауторки. Посвећеност другима је Божији дар, а не симулација како то чине маркетиншке агенције. Круна њеног књижевног стваралаштва, јесте окренутост и посвећеност другима и себи, али и неговање других области уметности. Она спаја своја животна, трагалачка и стваралачка искуства. Поетична је, језгровита, дубокосмислена и уза све искрена. Свака реч, реченица, прича или песма су дубоко проживљени и промишљени. Она је стваралац који се даје и изгара у ватри стварања и љубави према коренима одакле потиче, али и месту у коме живи. Верује у бесмртност уметности, писане речи и све што уради, запише проведе кроз тврда сита и решета, како би оно што се догодило мора да остане у дубоком енергетском набоју са способношћу, да покрене друге, да палом човеку пробуди наду, да му пружи веру да је живот радост и у најтежим временима, као нешто што је најузвишеније и најлепше.

Све што прати Мирел од младости па до дана данашњег, слило се у бујицу поетских израза у овој збирци. Најпре радозналост, жеља да што више научи и обогати своје знање, осећај потребе да живи у „царском граду“, где су живели наши великани - Вук Караџић, Никола Тесла и др., непресушни извор да створи нешто што ће трајати, што ће отргнути од заборавља корене са којих је поникла, затим новинарски посао, усавршавање правних и организаторских способности и на крају финале – све је то преточила у књижевност, јер ако се не запише, заборави се.

Књига „Само камен за под главу“ састоји из три лирска тематски различита, али створена истим срцем, представља тежњу и жељу песникиње да прикаже живот наших људи у иностранству и о потреби али и задатку да не забораве српске великани, српску историју, културно-историјска здања, завичај, и пре свега српско писмо – ћирилицу. Признајем. Није било мало изненађење, када сам схватила да ће књига бити штампана на ћириличном писму. То не само да је велика храброст жене, која дуго живи ван граница Србије и бивше Југославије, него и велика жеља у којој ће сагорети, ако не успе да савлада, не баш тако лако

граматику српског језика и писма. Код Мирел, нема сагоревања, она може само ватру да распири, што је и учинила песмом „Тесла“, стављајући је на прво место у збирци. Дакле, светлост је за Мирел непроцењиво благо, као и творци тог блага.

У првом делу књиџе су песме: ТЕСЛА, МОЈ БЕЧ, ДОРАТЕ МОЈ, ПОСЛЕДЊЕ СТАБЛО, ЛАСТЕ СУ ОТИШЛЕ, СТАРА ПЛАНИНА, ПОЛА ВЕКА, У МЕТРОПОЛИ СВЕТА, СЕРБСКИ ПОЕТА и др. У песми „Сербски поета“ речена је дубока истина, чијем трајању тежи Мирел Томаш: „Одрекли смо се свега, /кућног прага, имања, неба, /природе, где смо некада били, /где су нам и наши преци /хладну и чисту воду пили. /Одрекли смо се свега /ал` нисмо српске речи, /нит` српског рода, /коме смо једино мили, /оно је наше, ма где ми били!“

Другим и трећим делом књиџе, ауторка дарује читаоце песмама забавног карактера, у којој се назире смешак, радост, разбрига, али увек са нитима притајене носталгије. Ту су и песме за децу, али и оне, које се тичу њеног породичног живота и љубави према деци. Типична и врхунски нежно и саветодавно написана песма „Сине, мој“.

Јединствена песма која оставља утисак на читаоца јесте ОСТАЈТЕ ОВДЕ: „Нико не рече, остајте овде! Не напуштајте кућу, ливаду, поток, чесму где су твоји преци били, и вековима чисту воду пили....“ Чиста носталгија.

Песнички говор Мирел Томаш је отворен, разумљив за свакога, упркос томе што је лексички богат и акцензован. У њеним песмама обиље је језичких фигура: компарација, персонификација, синтагма, епитета... „раскошни свет“, „све то чини као да сања“, „очи жедне“, „сиве зоре“, „гола истина“ итд.

Песма У ТУЂОЈ ЗЕМЉИ представља праву српску лирску песму у којој је „Горица листом листала/ по њој је сестрица ходила/ и свога брата дозивала: Зашто ми брате не дођеш“ / Туђинка добра девојка./ Ја добра коња оседлам, /туђинка ми га раседла,/ ја бритку сабљу припашем, / туђинка ми је отпаше.../тако ди сејо, не дођох...“. Песма на чијим коренима лежи поезија као врста књижевног стварања и која никога не оставља равнодушним.

Свако ко прочита ову књиџу, наћи ће одговор на питање зашто баш САМО ЈЕДАН КАМЕН ЗА ПОД ГЛАВУ. Не бих да коментаришем назив књиџе, можда само сугестија да одговор може наћи у мислима сваког појединца, да није све у новцу, богатству, бахатом животу, и огромним зградама и вилама које су изградили у Србији. Ипак нам на крају остаје тај један, једини камен за под главу, јер ћемо сви на исто место. И богати и сиромашни. Разлике нема.

Читаоцима књиџу топло препоручујем, као ангажовање у клубу „Бечке поете“. Ту је смисао речи, а реч она права, дубока, тајновита, путоказна, представља смисао живота.

Зорка Стојановић

СТИШКА ВИЛА
аутор је Данијела МилаНова
техника Акрил на џлајну

Данијела Б. Радуловић

**РОМСКА НАРОДНА КНИЖЕВНОСТ
–СИМБОЛИКА И ЗНАЧАЈ**

У ромској породици, с колена на колена препричавале су се песме, бајке, митови и легенде које су приповедачи и сами слушали од својих старијих. Ромска култура је усмена култура, па се књижевност и стваралаштво углавном преносило усменим, оралним путем.

Сигурно је да је управо то, усмено стваралаштво и традиција која се преносила у ромском народу са колена на колена, утицали и на песнике и њихово стваралаштво.

Гина Рањичић (1830–1891) била је прва ромска песникиња у Србији. Њене песме објавио је етнолог Хајнирих фон Влислоцки у зборнику „Циганска поезија“. Неки од најпознатијих ромских песника били су Слободан Берберски, који је био и први председник Светске организације Рома, Трифун Димић, Предраг Јовичић, који је написао прву књигу хаику песама на ромском језику, Јован Николић, Баја Саитовић Лукин, Иштван Фаркаш, Десанка Ранђеловић, Рајко Ђурић и многи други.

Међутим, наведени песници не доприносе ромској књижевности и култури само кроз поезију већ и кроз прикупљање вредне грађе из усмене традиције Рома и кроз бављење научним радом. Рајко Ђурић докторирао је са темом културе Рома у СФРЈ и до данас је написао преко 500 чланака и књига. Кроз свој научни рад бавио се историјом Рома и ромске књижевности, холокаустом Рома, граматиком и правописом ромског језика. Социолог и ромолог Ђокица Јовановић истиче да је врстан песник.

„Његову поезију треба читати. Та поезија носи сву ту муку, ту одбаченост и онда је то добра поезија. Поезија која извире из душе и из живота је добра поезија“, каже Јовановић.

И неромски песници писали су о Ромима веома животно, емотивно и суштински. Мирослав Антић у Гаравом Сокаку лирски наративно са пуно топлине и поштовања пише о Ромима, Србољуб Митић,

Стишки, како су га називали „уклети песник“ са пуно љубави и препознавања збирке и песме посвећује ромском народу.

Драгољуб Ацковић у својој књизи „Традиционална нематеријална културна баштина Рома“ као првог српског ромолога који је и објавио прву књигу о Ромима на српском језику наводи Петра Аси-Марковића. Књига „Стематографија, сиреч описаније началног происхождеенија Циганов мађарски с некими приповедкама“ објављена је 1803. године.

Двојица најзначајнијих ромолога 20. века били су Раде Ухлик и Тихомир Ђорђевић. Раде Ухлик је 1937. године објавио прву збирку ромских народних песама „Романе гила“, а касније још о значајних дела, као што су приче и легенде на ромском и српском језику „Романе парамича“ и српско-хрватско-ромски речник „Романе алава“. Тихомир Ђорђевић највише се бавио ромским прозним стваралаштвом. Он је сакупио и 1933. године објавио „Циганске народне приповетке“. У тој збирци приповедака Ђорђевић је забележио да у Алексинцу Роми са којима је разговарао најрадије приповедају ове приче током зиме.

„За време дугих зимњих вечери, кад имају дрва, скупи их се по неколико фамилија у једној кући, па седе поред ватре и причају. Много је чешће да су зими оскудни у дрвима, па лежу чим се смркне. Цела фамилија спава у једној просторији. До поноћи, сви су довољно испавани и почну се један по један будити. Због хладноће не устају из постеље, већ отпочињу разговор, причањем шта је ко сањао и тумачењем шта који сан значи, па најзад прелазе на причање приповедака и причају их док не сване. На тај начин их и мала деца слушају и чим разазнаду, науче“, пише Ђорђевић.

Роми имају развијену усмену књижевност. Међу усменим творевинама најзначајније су им легенде, бајке и песме. По лепоти се нарочито истичу баладе и романсе.

Иако стално у покрету, притиснути бригом за опстанак, Роми нису заборавили приче и слике из своје старине, које су говориле о животу и обичајима. Носили су их са собом, памтили их, уграђивали у песму и

предање и преносили усменим путем. Од тога је записано само нешто прича и песама. На особен, поезији својствен начин, ромска поезија је — природна и непосредна, на извору самога живота — говорила о том животу својим изразом: емоцијом, речју, сликом. Говорила је о постојању једног малог народа, који је кренуо из северне Индије и разасуо се по целој свету. Можемо претпоставити какав је јад морао владати у напашеној души која је завапила: Учини љубав несрећном циганину: /Нека сад свет помре. /А ти, Боже, преживи.

Ромску народну усмену књижевност чине: приповетке, бајке, митови, легенде, приче и басне, песме (лирске, дечије), заговетке, пословице, тужбалице, ора и игре.

Пример једне од првих песама које деца слушају пре него што проговоре- успаванка-и анализа ње.

УСПАВАНКА

Разапела сам љуљку под шљивом
и детету је добро...

Киша пада, окупа га.
Лишће слети, покрије га.
Коза прође, подоји га.
Ветар дуне, уљуља га.

Спавај, сине, мирно спавај,
слушај мајку и не плачи.

(Препевао Бранко В. Радичевић)

Анализа ове песме (успаванке)

Осим што говори о љубави и нежности према детету, песма нас упућује и на друге врсте мотива. Шта нам нпр. говоре поједине песничке слике (узгред да кажемо, свака од њих понаособ заслужује да буде тема посебних литерарних или ликовних обрада, зар не?): љуљка са дететом разапета под шљивом, киша која пада и купа дете, лишће које га покрива...?

Слика љуљке разапете под шљивом уводи у песму и одређује њен простор (композициона улога песничке слике). Песник

нам је оставио могућност да амбијент (природну средину) повежемо са животом људи које наслућујемо у песми. Обратите пажњу: Разапела сам љуљку..., слично као кад кажемо: Разапели смо шатор..., што значи — само привремено, за извесно време. И уз помоћ наше маште и знања започиње прича о Ромима: да је тај народ вечито у покрету, у природи, где падну, ту живот живе — разапеше љуљке под шљивама, черге на пољанама, поред путева, са импровизованим стаништима, без жеље да се скрасе на једном месту, а са једном једином извесношћу: да се иде даље. (Отуда у песми и тај утисак ширине, отвореног простора, привремености — као с пута на пут.) Наставите да причате имајући на уму да се, значи, и у овој краткој песми огледа живот, утврђујући истовремено колико се мисао о елементарном и неспутаном, слободном животу Рома исказује и кроз остале песничке слике.

Природа је битан, темељан чинилац ове песме. Животиње, дрвеће, киша, ветар помажу људима и добијају људске карактеристике (у неким ромским умотворинама ветар је представљен као биће које „има косу и чешља се“, као "господар" итд.). Процените у којој мери лепота ове песме долази од утиска о једноставности природе и живота, па онда и једноставности песме.

Мајка исказује љубав; међутим, шта она певајући (певушећи) жели да постигне? Шта јој помаже да успава дете? Какви су ритам, мелодија, звук песме? Покушајте да осетите и оцените поетске вредности које се налазе у њеном једноличном, сањивом ритму љуљке, у тихој мелодији којој је циљ да успава дете, у њеном звуку.

Успаванке су старе песме лирског карактера. Оне чине подгрупу породичних песама, везаних за један од најзначајнијих догађаја у породичном животу — за рођење детета. Певају се деци у жељи да им дозову сан (речима и ритмом), да се отерају „крадљивци снова“. С таквом наменом, успаванке добијају стишану мелодију и ритам који одражава љуљање колевке.

Што се легенди тиче, у мноштву занимљивих, ја бих издвојила једну од најпо-

знатијих, а опет, директно усмерена на децу и на њихову заштиту- ЛЕГЕНДА О ТЕТКИЦИ БИБИЈИ.

Према тој легенди, Бибија или Тетка ишла је, у време када је владала колера, од врата до врата кроз једно село, са два своја јарета. Нико није хтео да је пусти у кућу, све док није стигла до врата једне сиромашне породице са шесторо деце. Поделили су са њом парче хлеба, а она је њихову болесну децу те ноћи излечила. Од тада православни Роми широм света славе Бибију, молећи се тако за здравље деце.

Веома су заступљене у култури Рома и бајке.

Једна од једанаест ромских бајки које је прикупио Славко Демировић у књизи коју је назвао „Мечкино дете“.

Кад неког цара у лову затече киша, он се склони у кућицу усред шуме, тако малу да је у њу могао само он да уђе без пратње. Баш у том моменту кад је цар улазио Циганка се порађала. Било јој је то девето мушко дете. Како цара није сан хватао на циганској слами, он је ноћ провео будан. А док су сви спавали, он је чуо како су дошле суђенице и прорекле да ће ово дете наследити цара. Да се то не би догодило, цар откупи дете и баци га у дубоку провалију. Али, да се испуни проречено, суђенице спасавају дете и оно заиста – постане цар.

У књизи „Мечкино дете“, Демировић је, како сам каже у уводу, направио „последњи покушај да се усмено, књижевно благо Рома, макар и делић сачува од заборава“. Овај његов покушај је, заиста, прави подвиг и значајан допринос да и ми сазнамо колико је богата усмена традиција овог народа. Заправо, усмена традиција ромског народа је много богатија од других народа јер роми до скоро нису имали своје писмо и једини начин да се песме, приче, веровања и предања сачувају био је управо тај, усмени пут и преношење са колена на колена. Уз то, особина рома је да традицију изузетно поштују и свака генерација се трудила да ништа од онога што је требало да пренесе вербално својој деци, не промене, да не би нарушили симболику, енергију и важност усменог предања и онога што су им преци у аманет оставили.

Свакако су бајке управо онај најзанимљивији део народног стваралаштва. У наставку, представићу неколико ромских бајки, за које сматрам да су интересантне јер говоре о суштинским стварима које карактеришу један народ- заправо, дају одговор на питање како је настао човек и како су роми изабрали послове којима ће се бавити.

КАДА ЈЕ БОГ ОДЛУЧИО СТВОРИТИ ЧОВЕКА

Једнога дана Бог одлучи да створи човека. Узме блата и од њега направи кип који потом стави у лонац да се пече. Затим оде у шетњу. Кад се вратио, имао је шта да види: човек беше од дугог печења потпуно црн. Тада Бог рече: „Ти ћеш бити отац црнаца.“

Незадовољан својим делом, почео је опет да ствара човека. Од блата је поново направио кип и ставио га у лонац да се пече. Овог пута Бог је прерано извадио кип, па човек беше сасвим бео. Тада Бог рече: „Ти ћеш бити отац Белаца.“

Незадовољан својим делом, Бог одлучи да по трећи пут створи човека. Од блата је направио нови кип човеков и ставио га у лонац да се пече. Овог пута човек је имао боју злата, и то бејаше најбоље божје дело. Задовољан оним сто је урадио, Бог рече: „Ти ћеш бити праотац свих Рома.“

Славица Пејовић

КАД ПЕСМА ПОСТАЈЕ АНЂЕО ЧУВАР СОПСТВА

(Ибрахим Хонђо:

Источно и западно од мене,)

Живот се мора живјети унапријед, но може се разумети само унатраг

Сорен Киеркегаард

Ибрахим Хонђо, књижевник и уметник, изнова је на креативном путу стихотворења са најновијом збирком поезије Источно и западно од мене. О њему, као ствараоцу са разноврсним уметничким интересовањима, након двадесетак и више објављених књига,

не само збирки поезије, књижевна критика је већ одредила његово место на књижевној сцени не само бивше му домовине Југославије, родне Босне и сада Канаде, у којој живи, Вечни трагачи и у томе увек инвентивни, изненаде и нуде а не траже, нове опсервације. Збирка поезије Источно и западно од мене већ и самим интригантним насловом то сама намеће и даје смер куда кроз лавиринте њене и шта ће читаоци и кога у тој збирци срести. Самог аутора наравно али аутора који на један посебан, специфичан начин представља себе, своје унутарње ја, често чак и целином саме збирке, тј њеним концептуалним јединством.

Збирка обухвата више поглавља, на први поглед и супротстављених и не баш усаглашених. Корачање сенки, У бојама ништавила, Рођење и смрт, Робовање, Буђење немира, Светлост у очима .

Међутим, спојем тих делића у мозаик, долазимо до песника универзалности, целине која има своје узроке постојања, везе и разлоге, зашто баш тако о томе и тај редослед песама у садржају.

Не оставља се збирка након читања првог циклуса. Напротив, буди потребу читаоца за даљим трагањем, настављањем читања. Стил поиања веома чист и изграђен у целој збирци то и омогућује. Све је јасно и све даје, као на длану „причу“ преточену у поетску слику а које се полако надовезују једна на другу. Чак и песме које су наменски писане и поклањане, не зарад успомена већ захвалности, показују и осликавају емпатичност самог аутора .

Метафоре које се срећу, понекад и понављају, посебно када је реч камен у питању, су снажна одлика ове поезије која оплемењује. Некад и буде тугу или забринутост, а најчешће су у функцији стварања јаких поетских слика песниковог даха којим дише. А дише и гледа- гледајући око себе, лево и десно, отворених очију. свестан и сопствене агонија и непрекидног немирењу са тиме што види и што му у нутрини бића, ствара ковитле немира. Још више и потребу за миром у космичким дубинама, мрачним, са најчешће вапајем у песми. На белом папиру налази он довољно слободе за писање песме спаситељице која постаје и његов

чувар од губитка „компаса“ на коју страну и куда... јер је понора свуда. Бежао од њих и прошлости опет он на њих наилази.

А расут је... само од себе не далеко“

Не, не треба га тражити у светским чудима, расут је као велика тајна, али је по нечему различит Дилеме и та трагања “од и ка себи” препуни изузетно необичним и самосвојним поетским сликама, често и “несвојственим” тим дилемама и питањима..

“све је залеђено
да ли ће мириси ружа и љубичица
пробудити прољеће у нама
или ћемо трагати сами за собом”
(РАСУТОСТ)

За чим он трага ?

Шта чека: истинску љубав божанске моћи, подивљало море или земљотресе душе своје, спаситељицу, ту песму

“ ---

доћеш ли ми у походе
ужгај свјетлост
растјерај таму

пјесмо спаситељице
једини анђеол чувар мога јаства ...”
(ПЈЕСМА СПАСИТЕЉИЦА)

Лежи ли у тој песми тајна његових страховања или скровиште наде за оно сутра и спасење, или ту жељу за светлошћу нових надања може остварити само сам, корачајући беспућима “промрзлог свемира”.

Метафоре које песник користи нису ван реалног света нити плод његове имагинације. Он је везан као конопима за садашњост али отима се ка тој њему тако преко потребној лепшој будућности. Свестан својих спорих корака, и немогућности да се увек из садашњости побегне и ухвати корак ка будућности / наш живот се котрља попут зарђалих старих кола/ што јуре каменом низбрдицом/, јер како каже, није научио” ту лекцију” а бежећи од једноличности свакодневног живот, он чека... Хоће ли сачекати он не зна али потреба за тим је јача. Нада је

можда “заједнички корак “ а не усамљеност и отуђеност.

И ту долазимо до кључног проблема или питања који дише у песнику као нека ноћна мора: како изаћи из тог круга једноличних корака (корак по корак), тих стега коју намеће урбани и отудјени свет, побећи од живота без осмишљеног давања и примања божијих благодети... пре свега љубави тако сликовито изречено у песми “Корачање у даљине”:

„...Пролазе миленијуми чекам да закорачиш у моје опустошене снове и шапнеш као некад чаробно, једино моје да ти шапнем вољена, њежно као некад у подивљало праскозорје...

...учим корачати напријед и само напријед, да не посустанем за твојим кораком да ми не промакне шапат твојих усана и двије најмагичније и најњежније ријечи оно, једноставно, волим те у љубави, у нама, за нас и за све друге

...вољети значи корачати с онима који те воле од сада до вјечности и даље.... „

Сусрећемо се тако са песником трагацијом за суштацијом људског постојања, за смислом сопственог потврђивања у лепоти давања, надања, сањања, маште даровања себе и примања дарова љубави, Богом само дане. Нема ту плотске потребе за доживљајима узноса, веч исконске потребе за додирима, погледима, нежностима, за испуњење неостварених снова... А тако му мало треба, за стишавање немира у себи, „упијање заноса дивљина“ кад каже /...Од мене/ до мене/ само је корак (из песме КОРАК ДО МЕНЕ))

У нестајању те људске удаљености од сопства, песник осећа да је то једини и пут повезивања људског, човечјег ја, отуђеног од себе и природе, пут ка свемирским изворима свепостања, кад он постаје нит /која ће повезивати све/од земаљских остатака до бесконачног свемира/нит којом ће повезани путеви свих планета/ све од мене до мене са остатком свијета

У ишчекивању тог новог дана када се заборављају чежње, растанци, туге за мајком, одласци, гасе полако успомене и када се буде ти немири песникове душе, и кад „сагоревају угарци и ненајављене сабласности“, опет песма постаје водитељица душе, песников нови удес, та која носи нове победе и излаз је из „конфузности и агоније“

Не могу се избећи и не поменути у том тренутку песме које настају и када са нежношћу љубавника песник пише најлепши љубавни пој :

„Моја драга је запалила небо у мојим очима гледали смо рађање тисућа звијезда листали старе љубави као давно прочитане књиге наше звијезде није их било у овом непрегледном сазвијезђу док смо испијали магичности наших погледа открили смо да су се улогориле у нашим очима она је у свом заносу љубила моје усне а ја њене подивљале ватрене очи!“

Тад камен се опет појављује а „све је у камену“ (трајна опсесија, знак и симбол, коме се враћа песник), који је вечно узглавље његовог лета универзумом љубави али и мира, свестан да и ту чак и када побегне „од све чамотиње“ жића туге, не може побећи од себе.

„ ...побјегао сам од свију али не побјегах од себе идем од мене до мене лакше носим свој крст, свој камен и своју грешку

мирис липа у мојој ванкуверској улици учахурио се крајем јуна у неком кутку тајно се увлачи у носнице при сваком мом кораку та тајновитост ме подсећа на први пољубац украден од моје прве љубави под старом липом у још старијем парку младост и старост су одувијек додирљиви ...“

(Лет у непознато)

Падао је као и сви, поета Ибрахим Хонђо, и подизао из пепела и /падам и дижем се још увијек/вук сам самоме себи/ јер тако лакше корача тековним и трновитим животним стазама и открива тако тајну вечне пролазности али и како се /и како се остаје вјечно млад (песма ПОЧЕТАК И КРАЈ).

Бојећи ништавило, како је наслови посебан циклус у збици, меланхолично песник констатује /нико не види камен у мом срцу“ .../испод камена, међу шафранима /склупчана змија / орао лешинар --- мени је остало само да сачекам/тај непознати долазећи дан.../и да одлетим с малом црвеном птицом-/ Меланхолија и немоћ којом је овај циклус обојен, обилује изузетно јаким симболима, назнакама и јасним говором, којима се појачава тај осећај и читалац увлачи у тескобан свет који поета обликује.

“...гдје се сједињују све туге
и све страсти
мјесто из којег ништа неће израсти
ништа се неће оплодити
ништа неће постојати
све ће подсјећати на смрт

(Никог нече бити)

Мисао о животу и смрти је нераз-
двојни и следни наставак његовог промиш-
љања и о животу и смрти, настанку и не-
станку животног даха али и чак када и о
тренуцима гашења живота провејава та
реалност имагинацији која не сличи /Гасе се
животи као свјетлости/ знам, ту сам негдје,
иако ме нема/.као и у песми ЈЕДИНА
СЛОБОДА а имагинација је у својој
суштини и поетском казу;

„Она птица на мом небу
баш и није нека птица
ово небо изнад птице
баш и није неко небо

птица лети престашено
небо чами уплакано
и од земље удаљено

земљо прими ме у своја њедра
да изњедрим слободу о којој сањам“

Подсетише ови стихови на мисао
Исидоре Секулић, да поезија без смрти не
постоји а да смрт без поезије не вреди.

У овој збирци поезије, у појединим
песмама веома је истакнута мудрост и про-
роштво поете, који као у малим гносама, ис-
куственим мудростима упозорава човечан-
ство, гледањем судбине свега што људски
род очекује а и планету. Песникова тескоба,
није персонификована личним унутраш-
њим превирањима и судбином, већ и оним
што га окружује али и цео свет. Забринут је
за планету, љут чак на људску похлепност,
страх и страхоту нестајања, /Склупчала се
планета у мом срцу/па заједно пуцају од
јада/ он прева о слободи /на путу из једне у
другу стратосферу//на њима нема запрека/
на том путовању бићу сунчева свјетлост
твоме дану/запјевамо/пјесму о љубави и
слободи/, он који чека нови Армагедон.
Упечатљиви су и библијски обојени апока-
липтични стихови о невидљивим јахачима
Апокалипсе, древним текстовима Библије,
који /сију смрт планетом /и узимају данак
својој разбуктаној похлепи /.

Ту тугу и своју немоћ исказује песник
и оставља читаоца пред дилемом шта чинити
јер

„...нема излаза из моје црне сјенке
из ње само моја птица притајено гледа
у мислима ми пјева пјесму о црвеним
маковима
давно увелим и не сјемењеним у врту мога
дједа
колико дуго ће небо уздисати и оплакивати
земљу
а земља бити човјекова робиња“

А/на пола пута између Сада и Ни-
када.../ прошло је вријеме буђења/ остало
вријеме чуђења/.

Неко кога / једнако гуши данашњи
дан /као и онај прошли/ у коме га птица а
тамне сенке прате од рођења, и ко гледа
зачудно свет, ништа јасно није јер зло се

игра са људима а они спавају, тихо пристају на ропство. Индигниран као да диже руке од свега у вриску и мирењем пише:

„...реците корона, реците Г пет, реците еуро и долар
све је то исти сноп бољки смјештен у исти сепет
ви молите за милост нове господаре
одох на састанак са драгом у пет до девет“

Из стиха у стих, сусрећемо се са песниковим виђење не само страхом већ и јадом и криком, јер види /на тамној страни мјесеца/неко пали свијеће/

у дивља пространства свемира а „...црни коњаник/на црном коњу/жедан људске крви/у пратњи птица злослутница/сије смрт“

А следе ли смираји после свега, изгубљен ли је мир и године се одроњавају, и светлост је у очима, чаролија љубави и снова, и разбијање камена...

Ти наслови појединих песама и исечци песниковог сневања, могу ли се, сусретати али песник Ибрахим то може, (јер у њему вере има) све то, после затомљених, обневиделих очију од зла које се надвило над животима и опстајањем дарова Божијих, живота људи и планете. Може ли се као феникс подићи свет, и на Истоку и на Западу? Песник Хонђо, ма колико сумњичав и оптерећен свеколиким данима постања, и опстанка, сузбијен на статистици живота, расељен и расејан од немила до недрага, растрзан између жеља и немоћи да оствари своје снове, враћа дане радовања и песмом. У сусрету са прошлошћу остаје са јауком и надом тамо и за будуће. дане нове.

Уз препоруку и наду да ће ова збирка поезије бити један од бисера у круни стваралаштва Ибрахима Хонђе и његовог дела, овај скромни текст завршавам још једном мудро мишљу чувеног данског филозова Кјеркегора: „Живот није проблем који требамо решавати већ стварност коју морамо искусити“.

Протојереј Александар Михаиловић

КА НОВОМЕ НАЈНОВИЈЕМ

ПЕСМУ НА ДЛАНОВЕ ПРИМИ

Песму Ти још певао нисам, Логосе,
нешто к'о да ми не да.
Толико си висок,
да низост моја мотив ми гуши.

Песму Ти још певао нисам, Логосе,
као да не смем.
Толико си далек,
да леност моја љубав ми хлади.

О, па песму Ти певао нисам, Христе,
све се к'о стежем,
мислећ' да примити је нећеш,
због охолог срца које ме тишти.

Но, заборав речи Твојих,
код мене полако се губи.
Кад' казао јеси да песму примити нећеш
Ти што примио све наше си вечно?

Песми је порив снажни,
дубока љубав Твоја.
Стога песму на дланове прими,
кад већ космос на њима држиш.

КА НОВОМЕ НАЈНОВИЈЕМ

Новоме тежим најновијем,
због празне истости
дана који зачуђено зуре
у време потрошено сатима.
Зато новоме тежим - најновијем.

О, времена стихијо,
Тајни се усмери, док не исцуре
вапаји неисцеђених жеља.
Од смрти убрзај бег наш,
јер новоме тежим - најновијем.

Ону страхотну мрзост
песмом новом спржи
а сате што неповратом хуче

препусти Њему,
да новоме теже - најновијем.

Ти једини Који знаш
са временом шта ћеш,
обликуј Сунце у нову светлост дана,
и Зорњачу у нову светлост ноћи.
Нек сјакте несталним блистањем.

Бескрајне сате саздај,
да часовник нови
јутарњу вечност откуца.
Због свега тога зато,
најновије ново ја сањам.

ПТ ИЦИ НА МАХ ДОШЛО

Да л' сова ил' голуб, тек небо ми сави
одједном на мах, ко' бљесак се јави.
Поноћ је била и мукове плела
док тмина у мени светлост је хтела.

Знајући за то, та птица слети
и рече ми тихо: имам ти одмах нешто
пренети:
Дубине иштеш, висине тражиш
над мишљу својом ти помно стражиш.

Чујем да светлост искрено желиш
безмерну љубав, слободе дар.
Ал' ништа од тога
јер неимаш жар.

Та Он због тебе човек је пост'о
како би с'тобом заувек ост'о.
Но оно од свега најније
саслушај сада пажљивије:

Умом не горди, у срце га сведи
злокобној мисли никад не греди.
Брата крај тебе заволи снажно
њему јел' добро нек' буде ти важно.

Кад' пустиш свој мисли слободи да лети
тад' престаћеш бити човек клети.
Опраштај, воли и сигурно знај
већ овде са Богом имаћеш рај.

Казавши ово, она узлети,
оставив мени тихотни вапај.

И жељу да за њом
одлетим у бескрај.

СВАНУЋЕ ИСКОНСКИ ЛИК

Што нас наново не створиш
судбино клета,
вишим од овога блата?

Узвиси нас,
јер смрад његов
више се поднети не може.

До кад' ћемо трпети
да квари нам
ту невину слику, тај невини Лик?

Свечиста архајска птицо,
спаси нас зовом твог човечног смисла,
полако утеху дај.

Ено је, зове. Не брини човече, чекај,
јер живети вреди.
Из блата тог хтоног, свануће опет твој
исконски Лик.

НЕКА СВЕТЛОСНА ЉУБАВ

Додирни свачије срце
додирни и моје.

Не дај бруку на ме – боли.
Не дај.

Док трепериш потоком и кроз лишће,
додирни душу,
неприметним додиром.

Знај, тад лако ће бити
не само сад, већ увек.

Важан је додир - нетелесни.
Лахором благости, освежи сумор живљења.

Тад видеће да обична птица ниси,
већ голуб од Духа.

Који изворну чежњу увек смири
неком светлосном љубављу.

Славица Јовановић

Лирски контрапункт Александра Михаиловића у збирци КА НОВОМЕ НАЈНОВИЈЕМ

Протојереј Александар Михаиловић оглашавао се досад у књижевности есејима и текстовима из популарне теологије, бавио се темама о односу теологије и медицине, физике, инкултурацијом, холизмом у теологији, литургијом као иконом Царства Божјег, те огледима о Ведама, Лао Цеу, суфизму итд.

Сада је Александар Михаиловић завирио у ходнике своје душе и тамо где је најтише и најмекше пронашао песму. У дугим разговорима са собом и са Господом отворила се једна река верса, истинитих, одсањаних, доживљених, одболованих, један транзитни пут ка суштаственом делу његове личности, лири најнежнијих тонова које је његово биће могло да упути свету и људима. По природи свога позива упућен на комуникацију са Творцем, у самству, у радости и тузи, он у њему види персонификацију човека, оног другог од кога зависи наше постојање, кога волимо и са којим у заједници битишемо.

Занемарујући све категорије онтологије и историје, есхатологије и философије, Александар Михаиловић проговара у овој својој збирци као човек који вапи за љубављу, топлином и блискошћу. У борби против „метафизичке студени“ и свих осталих мука егзистенције, он пише, попут Ђуре Јакшића, једној птици, своје другу и пише голубу, Светом Духу 90 који се спушта на његове руке. Спреман да прими најтананије трептаје, лепете и прхуте крила, оне мале лутајуће душе са којима се сударама док ходамо, спреман да издржи највећу нежност и белину паперја он проналази утеху и мир у хармонији са природом и собом. Његова мисао, луминозна, лети астралним аутострадама или пак одлази до најдубљих понора људске душе. У експликацији песме, ма колико се трудио да буде чисти лирик, наш песник не може да побегне од дидактичности, тако да повремено из тих стихова чујемо проповед, азбуку човечности. Не

могавши да се одвоји од себе, од свог презвитерског епитрахиља, он понекад као даскал учи о скромности, праштању, врлини. Његова поезија, махом рефлексивна, доноси и емоцију која се изједначава са антрополошким апсолутима. Склон философирању, наш песник тражи грумен злата у људима „искру бесамртну“ његошевску, лучу која озарује наш пут, наду да нећемо никада умрети и да постоји озарење коме тежимо. Ипак, само човек, наш песник опхрван је тешкоћама свакодневног живота, његова пала природа често жуди за правдом, лепотом, добротом, истином. Често је погођен тугом због несавршености света и човека, његових манифестација огреховљености и нестрпљивости, гордости, охолости и глупости, свих оних мана које живот компликују и стављају на транспаренте несхваћености, оне о којој пише Десанка или пак мале револуције о којој пишу урбани песници.

У стиховима Александра Михаиловића има и реминисценција на лектуру коју је читао, пре свега на Достојевског, на оне непревазиђене странице Ивановог враћања „улазнице за рај“, ако је њена цена патња деце. Највећи апологет хришћанства привлачи нашег песника свепрожимајућом, ватреном љубављу за човечанство и вером у васкрснуће. Пише Александар Михаиловић пријатељу који никада умрети неће, а није ли сва уметност и сва теологија борба против смрти. Уплашени песник и човек Александар Михаиловић пише Створитељу своју оду, пише о узајамној љубави која одржава планету, о вери на којој градимо наш град, о милости која тече узводно и држи нас заједно.

Поезија Александра Михаиловића је модерна, слободног стиха који има ритам његовог била, са контрапунктом ингениозног „чврстог мишљења“ и снарења. Устрепталост је њена главна особеност, она је катализатор, брана која филтрира муку дана и ноћи, епицентар интроспективног погледа који се топи окрзнут зраком Господњом. И љубав и поезија су светиње и сва поезија је љубавна и Господ је љубав и тој матици теку све речи нашег песника.

Ово није религиозно песништво, али из њега проговара религиозни човек, онај

који је још увек у неким хамлетовским годинама, који је решио неке дилеме, али често осети самоћу Србољуба Митића „уклетника сред Стига“ и једино прибежиште му је благо крило родитеља – Творца. Негде са првом младошћу пролазе и трвења наше душе, велики усхити и падови, наш песник се боји разрешења, он тражи „белу јутарњу росу“ Душана Васиљева, „краљеве сузе“ Милутинове Љубише Ђидића, „бели крин“ Милоша Црњанског, „стопе Богородице Хвостанске“ Голуба Јашовића. Као антене, његов дух уперен је небесима, осетљиво његово биће детектује све таласе и ревнотеље који се утискују у његову бескрајну молитву.

Овим песмама конкретизује се тренутак у животу лирског субјекта. Књига је трансценденција, надилази смрт, надилази живот, призива имагинацију, искаче из разума. Емоционални садржај песника Александра Михаиловића тежи екстериоризацији, двоконтекстуалности, тежи небу и тежи земљи.

Лирска енергија овог песника тежи обоготворењу дифузног и тешко ухватљивог феномена као што је стваралачка самосвест.

„Песме сведоче о нашем постојању на непоновљив начин. У свакој великој песми постоји тренутак кад време стаје и читаочево ја се додирује са нечијим туђим животом. Песма се уздиже, а и ми у њеном друштву. У дугој историји заборавља, песме нас терају да памтимо шта значи стајати го пред самим собом“, каже Чарлс Симић.

Збирка песама Александра Михаиловића зове се „Ка новоме најновијем“. Песник напомиње да сваки пут све почиње изнова, ново рађање, нови стих, нови цвет у еденској башти, нови осмех на детињој усни, ново сунце, нови дан, нови човек умивен и чист пред лицем Творца. И ове песме, умивене сензом једне мале птице, честог песниковог симбола, птице која тражи лампу, жар регенерације и небо креације, само су јавка још једне појаве на мапи савремене српске поезије.

Др Новица Р. Грујић

ДУГ ТРЕБА ДА СЕ ВРАТИ

Људска природа је хировита, заборавна, понекад бестијално бестидна до апсурдно високих граница издржљивости у тврдоглавости са упорним истрајавањем да понекад негира и саму себе. То се не може тврдити за све појединце, понаособ, које познајемо са сигурношћу да су такви или нису и ако постоји велика могућност да се у тим проценама неоправдано нанесе штета људима и њиховим личностима. Савременике и претке видимо својим или туђим очима са могућим грешкама око формирања сопственог мишљења, са предрасудама или не, уз ризик да можемо погрешити.

Разматрање минулих догађаја са учешћем људи који су у њима незаобилазни из нашег ближег окружења или из историјског памћења доноси нам дилеме са којима треба бити опрезан у интерпретацији или искључив у намери да такве појаве наведемо само са намером да се не забораве. То може у неком долазећем времену подстаћи неке нове иницијативе и акције да се појединци позабаве сопственом истраживачком жељом у хтењу да дају свој допринос даљем расветљавању поменутог а недореченог.

Некада човеку засмета сазнање о једностраном, или упрошћеном, приступу расветљавању прошлости свога етноса када се враћа у далеку или ближу прошлост а понекад и у скорију, са сумњом да су се протекла дешавања представљала објективно и непристрасно. То и није тако чудно, нити необично, ако се говори о некој цивилизацији из далеке прошлости, пре наше познате, али то собом носи низ питања и недоумица, када се из написа види, да са њима или пре њих на том, разматраном, простору није постојао нико, нема никаквих назнака о томе. Тешко је разумети такве празнине и схватити да ни после њих није било никога, а да мало коме то изгледа не само необично већ и немогуће, као и сама чињеница да се и даље истрајава у немарном хтењу да се не потраже одговори и расветљавања од стране позваних за таква и сличана питања. А археолози кажу да слојевите наслаге на испитиваним локалитетима могу да дају доста поуздане одговоре,

ако се објективно обраде и интерпретирају, управо на редослед живљења различитих народа, култура и цивилизација на тим локалитетима у различитим епохама.

Добар пример за то је Виминацијум. Са доста ископавања дошло се до слојева римских остатака, са различитим налазима, а да у тим скинутим слојевима нема трагова ни помена о цивилизацијама ни пре, ни из периода суживота са њима, ни после њиховог нестанка са ових подручја. Ако археологија поред осталог, својим налазима, непристрасним и стручним тумачењима служи откривању и потврђивању историјских чињеница из далеке прошлости која није покривена писаним документима, треба да истражи, покаже, докаже и образложи све нађено без селекције и немарне пристрасности која са или без сумње може бити и наручена.

Лаику за археологију то изгледа опет, по ко зна који пут немогуће, да наших предака нигде није било, да одједном су изникли из земље као феникс. Зато не треба да чуде тврдње настале у скорије време да је измишљено досељавање Срба на ове просторе око шестог века, нешто пре или после. Константин Порфирогенит, византијски цар, писац ове историје, неколико векова после тог наводног досељавања Срба пише о томе и то је званично прихваћена српска историја почетка постојања Срба овде, на Балканским просторима иако се са бројним доказима поткрепљује да је то писање, та историја више пута фалсификована, дорађивана за тренутне потребе оних који не само да оспоравају постојање Срба већ би хтели да их уопште нема. Бројна писања, у новије време, неких наших историчара, како их зову, припадника нове српске историјске школе, не само да наилазе на отпор и омаловажавање заступника садашњег курса историјске истине, које пак они називају браниоцима Бечко Берлинске школе, већ понекад са несхватљивим и неутемељеним дискредитацијама од стране академских грађана који се баве истраживањима и научним радом. Ако се не могу овакве, „нове“, тврдње одмах прихватити као истините како их онда историчари који су себи присвојили право неприкосновених свезналаца српске историје априори адбијају као уопште немогуће. А наука упућује и тражи

да истраживачи треба и морају да испитају, утврде и аргументима покажу да оно што оспоравају или износе као нове истине имају доказано необоривим историјским чињеницама. Бројни страни историчари своје писање о Србима као старом, бројном, европском народу заснивају на многим наведеним документима пронађеним у архивама широм света.

Бранити се од „нових историчара“, најчешће усменим тврдњама да је све познато о нама, и да све ново изречено и написано је у најмању руку дилетантизам, све одмах одбацити без ваљаног критички документованог осврта и доказа, не само да нема научну основу и приступ већ изазива сумњу у хтење и вољу да се бранимо, историјском истином од отимања идентитета од античких времена до данашњих дана. Доказивање вредности оспореног је некад теже него нешто ново утврдити јер треба поново доказивати ваљаност већ провереног и утврђеног. За то треба имати људе спремне за нове изазове неоптерећене постојећим стереотипима, заблудама, који су вољни и способни да истрајно и систематично раде истражујући и трагајући за новим доказима, истинама, синтетизовати већ постојеће, тражити између редова скривене намере и разоткривати их научним методама, и приказивати нова сазнања на начин који се не може само реторички, нити лако, оспорити.

Пре доласка Римљана на ове наше просторе живео је неки народ овде. Који? А историја говори и потврђује да римски потомци, народ, расељен на све освојене стране света није могао да покрије све просторе на којима су се раширили, самостално, својим становништвом које су запосели. Народи који су поробљени, на тим освојеним просторима, нису могли бити сви до једног уништени већ су са окупаторима настављали суживот у миру или у сукобима, зависно од периода који се посматра или од простора који је у жижи интересовања. Шта је са њима било? Историја, а пишу је људи, углавном победници бранећи своје интересе или пропагирају оно што би желели да се понови, да се деси у долазећем времену, о томе селективно пружа неке информације.

Маргум је утврђење које је Римљанима служило за обезбеђивање северних граница освојеног простора, према југоис-

току, од варвара како су називали „дивљаке“ које су протерали, робили и чије су просторе силом заузимали присиљавајући их на суживот заједно са њима. Остаци његови су ту у нашој близини, а већини нас мало су познати бројнији детаљи о томе, осим да је то римска заоштавштина. Дунав и Морава постоје и пре освајања Римљана ових простора. Да ли су Римљани први ратнички, освајачки, народ који је схватио значај положаја на коме је постојала ова утврда, и да ли су они први који су такве или сличне објекте градили на овом терену? Вероватно нису. Да ли су они имали писаних података о становништву пре њих овде? Зашто то до сада није познато или недовољно познато? Ако је њихов интерес био да се о томе мало или готово ништа не зна, да ли оне после њих, па и данас то не занима? Зашто је за нас важније „културно наслеђе“ древног Рима на овим просторима него сопствено сазнање о битисању наших предака на овом тлу пре њих, са њима и после њих. Стидљиво се пише да је тадашње локално становништво регрутовано у њихову војну и друге службе, и да су „стари становници“ имали значајну улогу у новоуспостављаном систему римске власти по свим основама. Можда добровољно или присилно али је то била доста изражена појава. Да ли су староседеоци били делимично или у целини робови без икаквих права, па и без права на живот, да и не говоримо о томе да се о њима може очекивати неки писани траг, ако га уопште има негде је дубоко закопан у старим архивама и како изгледа никог то и не занима, сада. То је било резервисано за одабране представнике власти, углавном за војне моћнике, сенаторе и њихове пришипетље, носиоце власти која се заснивала на сили и бруталности.

Постоје неке историјске чињенице које говоре о значају битке која се одиграла 285. године, Диоклецијан је победио Каринуса, на поморавским и подунавским просторима код Маргума. Два претендента на римски престо са легијама којима су командовали улазе у сукоб из кога може изаћи само један читав. Победник, Диоклецијан је постао будући цар који уводи поделу врховне власти. Потомак његов је цар Константин велики који је Миланским Едиктом 313. године хришћанство увео као званичну римску религију и забранио прогон хриш-

ћана. Дубравица поред Маргума у неким написима се помиње као место код кога је почело сазревање услова за прихватање хришћанства.

Победа у тој бици избацила је на површину власти оца чији ће син касније признати хришћанство и обуставити дотадашње прогоне хришћана у тадашњем римском царству. На просторима на којима се одвијала та битка по легенди у неком времену остала је златна кочија. Не могу са сигурношћу да тврдим да ли је она служила за царски превоз или је то била борбена кочија која се користила у ратне сврхе, или је само измишљено предање да би се показао значај овог простора у римском времену, тешко да ће се икада моћи утврдити права истина.

На простору на коме се одвијала наведена битка из римског доба која је одлучивала о ономе ко ће засести на римски престо постоји један атарски део, раван као длан, који се зове Шаториште. По неким предањима назив је добио по бројним турским шаторима који су ту, неко време, били постављени. Не зна се тачно о ком се војном походу ради али може се говорити о две могућности. Да је то био војни логор у ратним дејствима између две царевине веома близу велике реке која их је раздвајала или се може говорити о неким унутрашњим турским међусобним разрачунавањима. Тај простор се налази између смедеревске и рамске а даље и видинске тврђаве. Ово друго је мање вероватно.

Патријарх Арсеније Чарнојевић 25. маја 1689. године је на путу за Сент Андреју боравио у Пожаревцу. Вероватно је скелом и чамцима са бројним народом код Дубравице прешао у Аустријску монархију. Постојање пожаревацке цркве у Сент Андреји упућује на бројност људства из Пожаревца и околине који је тада са њим и у другим временима прешао реку Дунав. Низводно од ушћа недалеко од Маргума је ова река најближа Пожаревцу и основано је размишљање да се ту прелазило преко. У другом случају требало је прећи Мораву и Дунав, а прву су морали већ прећи да би стигли до Пожаревца.

Овај део реке Дунав много пута је коришћен за преласке војске у турско аустријским ратним сукобима и често је био попреште бројних и крвавих ратних дејстава. Несигуран за живот становништва, у број-

ним временским периодима, кроз историју, био је пуст или слабо насељен.

У време мира између царевина на простору Дунава код Дубравице одвијала се трговина преко реке, са царинарницом, кафанама и другим неопходним потрепштинама. На пристаниште краљице Марије пристају бродови европских држава, па и сама краљица је први пут ногом ступила на српско тло баш на њему и оно је добило назив према њеном имену. 1918. године овај део реке код Дубравице стварањем нове краљевине Срба Хрвата и Словенаца престаје да буде граница и губи на значају који је имао током векова.

У обновљеној Србији (1804.) гранични прелаз надомак Пожаревца код Дубравице наставља да живи са постојањем скеле, царинарнице, кафанама на обали, међународним пристаништем и веома живом трговином, нарочито стоком. На овом делу границе Србије са пречанима се одвија најживља и трговина са највећим прометом, пре свега и највише стоком, и осталим робама. Један од разлога што је књаз Милош одабрао Пожаревац за другу престоницу је гранични прелаз код Дубравице, веома близу, и ту му је био најкраћи пут до Дунава, а у исто време доста далеко од „урокљивог погледа“ турског паше у Београду. Није од мањег значаја ни Морава као већа природна препрека изненадним препадима нежељених посетилаца, са западне стране, имало се и морало се понешто и сакрити.

У Дубравици је кнез Милош имао прво српско бродоградилште поред реке којим руководи Грк Кефала. Први брод, наоружан, запловио је под српском заставом са именом „Србија“ 30. априла 1833. године. Брод је био дужине 80, ширине 22,5 и висине 12 стопа носивости 250 тона. Овај и касније изграђени бродови прављени од храстовине из српских шума.

Прва железничка пруга од Пожаревца до Дунава код Дубравице изграђена је 1886. и 1887. године за потребе циглане, градње Пожаревца и окружног начелста, по деоницама. Материјали из увоза са пристаништа у Дубравици железницом су превожени до града као и камен из Рама. То је пруга узаног дековилског колосека, са малом локомотивом, и она спада и једну од најстаријих пруга у тадашњој Србији.

Друга пруга узаног колосека (0,76м) до Дунава код Дубравице пуштена је у рад 1910. године. Још 1890. године се појавила идеја о градњи пруге Дубравица-Пожаревац-Свилајнац-Марковац, али због недостатка пара или неких других разлога од тога се одустало. За градњу пруге Пожаревац-Дубравица, Српска Влада је 21. 11.1871. године (пре пруге Београд-Ниш) донела посебан закон: О повластицама за грађење гвозденог пута од Пожаревца до Дубравице. Ово је први закон ове врсте за железнице у Србији.

Други је 06.12.1898. године изгласан од скупштине у Нишу под именом “Закон о грађењу и експлоатацији нових железница“, помиње се пруга Дубравица-Пожаревац-Мало Црниће-Петровац-Жагубица-Зајечар.

Пожаревљани су хтели да се до Пожаревца прокопа пловни канал од Дунава код Дубравице како би овај град био и речна лука и железничка станица. Влада није на то дала одобрење већ је захтевала да поред канала се изгради и пруга. Ни то због пара није прошло. Најзад се 1910. године завршила пруга од Дубравице до Пожаревца а касније наставила даље. Дужина пруге која је изграђена до Петровца износила је 64 километара. Тиме је повезано бродско пристаниште на Дунаву код Дубравице са Пожаревцом и даље према југу у залеђу. Ова пруга губи на значају са градњом пруге нормалног колосека Пожаревац-Мала Крсна. Саобраћај овим делом пруге и сам пружни колосек 1960. године нестаје.

До данашњих дана остаје само траса бивше пруге и руине, сада ругло, бившег европског пристаништа „Краљице Марије“. Ово би могла да буде туристичка дестинација, има богату историјску заоставштину, са бродском шетњом по Дунаву и Морави око ушћа ове реке у Дунав. Одмах преко реке пружа се диван поглед на непрегледну банатску равницу са одбрамбеног насипа од поплава. Тамо су се изменили неки услови око путне инфраструктуре која је успостављена због првог подводног копа угља у реци у Европи, који је веома близу бившег пристаништа за скелу са оне стране реке. Не треба велика улагања да се пристаниште и плато поред њега доведе у првобитно стање пре злочиначке изградње сепарације на том простору. Пожаревац после другог рата, до

данашњих дана, није препознао нити је у довољној мери користио потенцијале које му Дунав на око 14 км. од њега стално нуди и пружа.

Крајем деветнаестог века израђен је први пројекат пловног пута Дунав-Солун, или Морава-Вардар. После другог светског рата израђена су још два пројекта. Север Европе би се најкраћим воденим путем повезао са њеним југом. Према постојећим пројектима за пловидбу овим путем предвиђене су бродске јединице са одређеним ограничењима носивости и газа. Неки морски бродови не би могли ући у овај пловни пут. Морао би да се врши претовар терета пре уласка у Мораву, а за то је потребна лука и опрема. Било би ту и доста људи, живост на овом делу обале би васкрсла. Простора на поменутом пристаништу за нову луку има, не би ни са те стране требало великих радова. Ово пристаниште има перспективу, овај пројекат ће заживети, кад-тад, а Пожаревац ће и даље остати без Дунава као значајног привредно-туристичког потенцијала у веома блиском суседству на својој општинској територији.

Трећа пруга, дековилског колосека, која је пристаниште код Дубравице повезивала са косточачким рудницима, изграђена је 1917. године. Пругу су градили руски заробљеници у првом светском рату, чији је логор био и у дворишту школе у Дубравици. Она је постојала до краја другог светског рата, јер су Немци 1941. године изградили пругу Костолац-Пожаревац.

Вишевековно постојање царинарнице и скеле код Дубравице, завршава се једним делом затварањем царинарнице 1918. јер се граница помера на север. Скела наставља са радом, са прекидима, до седамдесетих година. Непостојање пута до Дунава са банатске стране и изградња дунавског моста између Смедерева и Ковина доводе до коначног престанка рада ове скеле.

На дунавским обалама после нестанка железнице, скеле и само пристаниште нема шта да „ради“. Нема запрега, трактора камиона, нема утовара и претовара робе, нестају кафане, свађе, лумперајке, музика, коцка, свађе, људи се окрећу другим могућностима зараде за живот јер он мора да тече даље. На обалама остају упорни рибари у све мањем броју, једна „упорна у постојању“

кафана која прима сваким даном све мање посетилаца углавном носталгичара за протеклим временима. Дангубе и они којима је ово само ружан сан најчешће су на овој обали, свакодневно са жељом да наредног дана виде повраћај оног што је нестало и ако знају да то не може бити. Нада увек имире задња, а оно што се воли, остаје вољено и кад га нема Све ово и много тога још остаје закључано у главама савременика тих дешавања. Њих је све мање, све више је заборава који немилосрдно брише скорију и даљу стварност. Дубравичани и данас живе са носталгичним сећањима на прошла времена још увек истичући свој примат из прошлих времена у односу на суседна насеља, не видећи често њихов подсмех из иностранства у које су на време отишли а многи људи са Дунава, и њихови потомци осташе заробљениу својим успоменама и са грешном надом да ће се нешто вратити. Усмена предања мењају садржај или га умањују без жеље да се нешто не каже до краја, све је више неказаног а све више оног што не би требало да се заборави. Иво Андрић каже: Ништа не издаје као памћење, и ништа не вара као реч, само оно што је записано остаје.

Писац ових редова је савременик неких дешавања на обалама Мораве и Дунава, слушалац бројних предања и читалац историјских и других записа о овом простору, о људима и догађајима. Детињство и одрастање у Дубравици, на обалама ових река, поред њих, са њима, задужили су ме бројним сећањима и успоменама. Желим да свој дуг вратим оваквим и другим записима, да то буде записано, као што каже наш велики писац само записано остаје. Да се не изгуби кроз предања, којих је све мање јер нема ни њихових слушалаца, а биће их све мање у наредном времену.

Љубисав Грујић Груја

АФОРИЗМИ :

1. Знање је најбоље оружје али ми нисмо ратоборан народ.
2. И за пеглану кобасицу треба пара...
3. Пуцамо од здравља. Ћорцима.
4. Вођа има за народ жваку. Донација ЕУ.

5. Некада се дављеник хватао за сламку а сада за странку.
6. Држава води рачуна о нашој менталној хигијени. Редовно нам испира мозак.
7. Водим двоструки живот. Кући гладујем а у народу се правим сит.
8. За нестале Србе можда и има наде али за ове изгубљене тешко.
9. Некада су били слободни зидари. Ја сам сада присиљен на то да зарадим за живот.
10. На челу му пише да треба да му се нацрта.
11. После теста интелигенције одвели су га на полиграф. Нису му веровали колико је глуп.
12. Не треба нама кука и мотика. Треба само ови што кукају да се ухвате за мотику.
13. Радо бих језик за зубе али не могу, много их је кварних.
14. Питање Косова је наше питање свих питања за које нас нико ништа не пита.
15. Ми се лакше помиримо са судбином него са комшијом.
16. Произвођачи обуће варају на сваком кораку.
17. Код нас се паметни телефони користе масовно а паметни људи спорадично.
18. Отишао бих у три лепе. Швајцарску, Аустрију или Немачку.
19. Чим су радници ступили у штрајк глађу, послодавац им је изашао у сусрет. Укинуо им је топли оброк.
20. Наше плодне оранице су део наше нетакнуте природе.

Поштовани Читаоче!

Ако си стигао доде, значи да Ти је било занимљиво јер си дошао до самог краја. Постоје читаоци који читају од корице до корице. Има и оних који прелистају и задрже се само на неком делу - који им се учини интересантним. Радујемо се сваком читаоцу и поштујемо све заинтересоване за „Стиг“. То је часопис којим се поносимо - а имамо и зашто. „Стиг“ излази већ 52 године. То је, признаћете, озбиљан полувековни стаж. Оно што је занимљиво је да „Стиг“ са годинама не стари, већ се труди-и успева да увек буде актуелан. Створен на традиционалним темељима, идући путем који су

зацртали они који су га замислили, створили и неговали свих ових година; „Стиг“ прати и нове и модерне форме и токове - идући правцем који ново доба диктира. Традиционалан а опет модеран и привлачан жели да дође до вас. Има ли ичег лепшег за један лист од задовољног читаоца? Дакле, драги наш Читаоче, ако си, стигавши доде, задовољан, значи да смо успели. Ако ниси, реци шта би волео да нађеш овде. Ми знамо да увек може боље, а да би то и било тако- спремни смо и расположени за сугестије, предлоге, идеје, критике, наравно и похвале, али само ако смо заслужили. Хајде да заједно стварамо културни миље наше плодне Стишке равнице, где је плодно тле, плодна земља и плодно културно стваралаштво. Јавите се, пишите нам, важно нам је ваше мишљење на истом смо путу, а удружени можемо јаче, лепше и боље.

stigcasopis@gmail.com

012 280 150 (Центар за културу) и

012 280 014 (Библиотека „Србољуб Митић“)

*До чишања
Данијела Божицковић- Радуловић,
уредница Сџиџа*

ЧИТАОЦИ ГОДИНЕ ЗА 2021.

1. Жељана Петровић,
2. Светлана Илић
3. Снежана Жиловић
4. Гордана Поповић
5. Персида Стојадиновић

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

82

СТИГ : часопис за књижевност, уметност и културу
/ главни и одговорни уредник Данијела Божицковић
. - Год. 1, бр. 1 (1970)- . - Мало Црниће : Центар за
културу, 1970- (Пожаревац : Ситограф РМ). - 29 cm

Тромесечно.

ISSN 0350-834X = Стиг (Мало Црниће)

COBISS.SR-ID 4666882

Пола века шрајања

Заући се човек, за животиа, којекуда... Свесно или несвесно, корача стазама шито му усйомене кроје, душу обоити. И ма иде прошао, свако од нас йонеће са собом нешто ново и јединствено, а ипак, све шитома смисла само ако оно најлепше можемо донети назад свом дому. Ту иде нам срце стланује и ум мирује, йрожива се све научно, сваки истински осећај, свако сећање и искуство, све што је део нас, нашеј друштва, нашеј народа. Сабирајући и размењујући све оно највредније у нама са ближњима, познаницима, йролазницима, истикали смо себе и своје инезго. Причајући нудимо речи новим йенерацијама, а одајемо йочаси старим... А наше је боитство да имамо шита йричати. Наш севдом дичи йтрадицијом, йосебношћу и шиме шито није само наш, већ може бити свачији. Све шито се йодинама збрајало, чувало од заборава с колена на колена, или йак, стварало неким новим йенијалностима и идејама, најбоље се може описати йажљиво одабраном речју. И реч би йисана већ дути низ йодина, не би ли оживела йрошлости, описала садашности, охрабрила будућности... Ево, йуних йедесет йодина; йедесет йодина йочешка, јер крај се не назире. Наши су људи йокушали своје да йодсете и учине йоносним, а йостима ойишу животи, културу и осећај бивања у нашем дому. Уйраво што је циљ 50 йодина дуће йтрадиције часописа који уйраво читаше, да буде коначан, йажљиво описан збир нашеј локалној, колективной осећаја йрема животи, околностима, йрема култури, уметности, свему шито нас чини.

Свако се у йричама које стје читали и које ћете читати може йронаћи, као учесник и као део једне нейрекидне, лепе йриче, која је йочела йре нас и која ће йрајати йосле нас. Наш задатак да шу йричу чувамо и на свој начин йоворимо. Тај задатак испуњен је и овој йути, исписан искуствима и доћајима који нас сједињују и чине.

Игор Јовановић
члан редакције часописа „Стиш“

Ошварање јубиларној 50. ФЕДРАС-а

Изложба у оквру 50. ФЕДРАС-а

Трајави Алибаба и 40 разбојника, Дечија сцена ОАП „Бранислав Нушић” Мало Црниће

Књије у издању библиотеке „Србољуб Мишић” Мало Црниће

Стихи

Светлана Перишић
Валентино Ољача
Новица Стојимировић
Виолета Димитрић
Драган Т Јовић
Радомир Андрић
Оливер Јанковић
Саво Ружин Божић
Виолета Миливојевић
Александар Михаиловић
Славица Пејовић
Ибрахим Хонђо